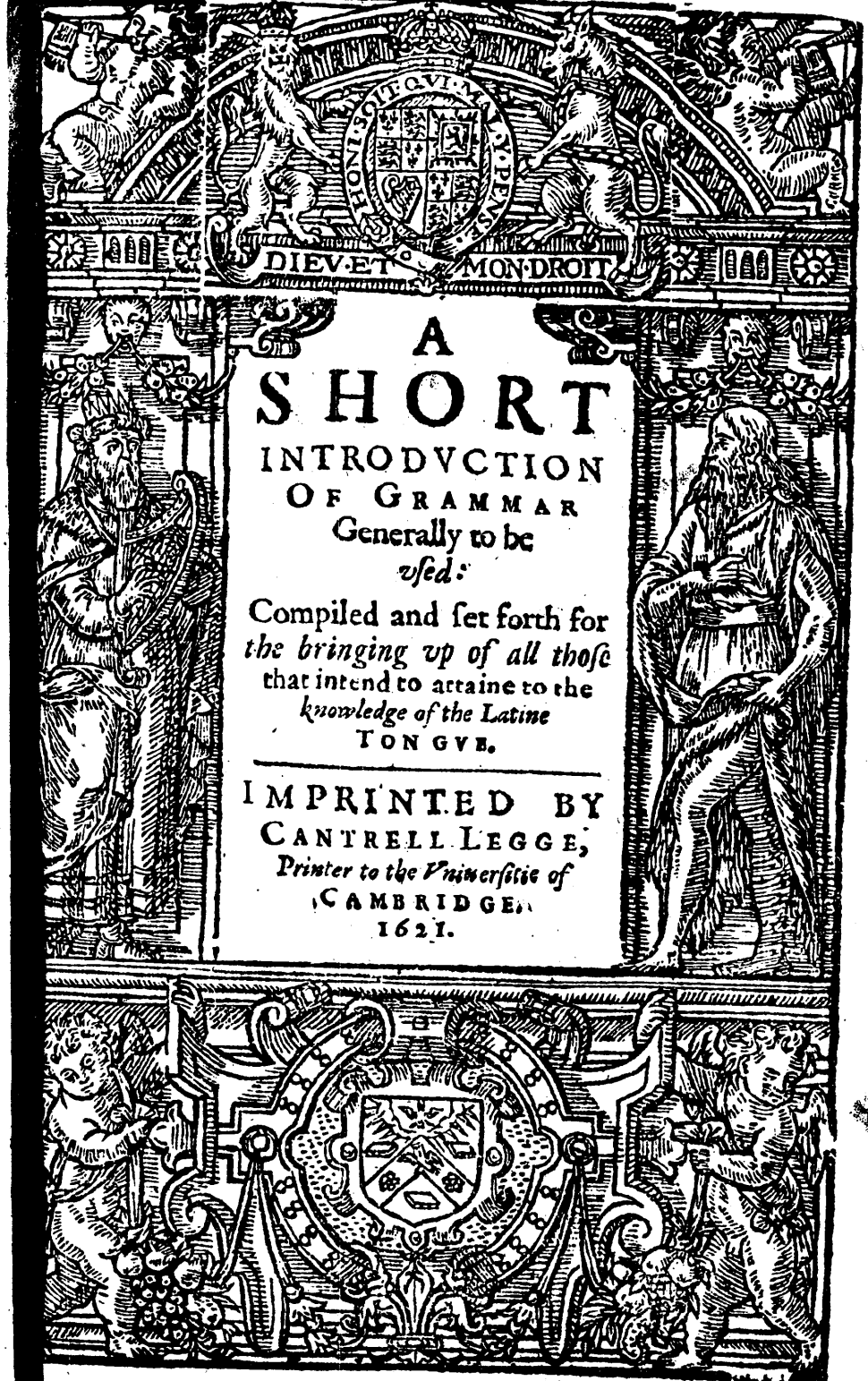

Rich^d. Grantwhite

1877
Robert Whites

G.W.

Robert Whites

TO THE READER.

I exhort euery man to the learning of Grammar, that intendeth to attaine to the vnderstanding of the tongues (wherein is contained a great treasure of wisdom and knowledge) it would seeme much vaine, and little needfull: for so much as it is knowne, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faultie: and no building be perfect, when as the foundation & ground worke is ready to fall, and vnable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to vnderstand how he may best come to that, which hee ought most necessarily to haue, and to learne the gainest way of obtaining that, which must be his best and certaintest guide, both of reading and speaking, then to fall in doubt of the goodnes and necessitie thereof. Which I doubt, whether he shall more lament that he lacketh, or seeme that he hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles, & be deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truly and faithfully of diuers waightie things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to passe aforesaid time, because that they, who professed this Art of teaching Grammar, did teach diuers Grammars, and not one, and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diuersly,

TO THE READER.

and so could not do it all best, because there is but one bestnesse, not onely in euery thing, but also in the manner of euery thing.

As for the diuersity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Maiesties wisdom, who foreseeing the inconuenience, and fauourably prouiding the remedie, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawne, and so to be set out, onely euery where to be taught for the vse of learners, and for the hurt in changing of Schoolemasters.

The varietie of teaching is diuers yet, and alwayes will be, for that euery Schoolemaster lieth that he knoweth, and seeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kind, to bring a learner to haue a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and readier way, then the common sort of teachers do, would say what he hath proued, and for the commodity allowed, that other not knowing the same, might by experience proue the like; and then by prooffe reasonable iudge the like, not hereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefe point is, that the diligent Master make not the Scholler hast too much, but that in continuance and diligence of teaching make him to rehearse so, that while he hath perfectly that that is behind, he suffer him not to goe forward. For this posting hast, ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either go forward or backward, but sticke

TO THE READER.

fast as one plunged, that cannot tell what to doe, or which way to turne him: and then the Master thinketh the Scholler to be a dullard, and the Scholler thinketh the thing to be vneasse, and too hard for his wit: and the one hath an euill opinion in the other, when oftentimes it is in neither, but in the kind of teaching. Wherefore, the best and chiefe point thoroughly to bee kept is, that the Scholler haue in minde so perfectly that that hee hath learned, and vnderstand it so, that not onely it be not a stoppe for him, but also a light and help vnto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the chilles encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching the lesse toymented: and the other shall thinke the thing the easier, and so with more gladnesse readie to goe about the same.

In going forward, let him haue of euery declination of Nounes, and coniugation of Verbes, so many severall examples as they passe them, that it may seeme to the Schoolemaster no word in the Latine tongue to be so hard for that part, that the Scholler shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples, if the easiest and commonest bee taken first, and so come to the stranger and harder, must needs bring this profit withall, that the Scholler shall best vnderstand, and soonest conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noun, and his Verbe, but euery way, forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Noun, nor person of Verbe can be required, that hee cannot without stop or study tell. And vnto this time I count not the Scholler perfect, nor ready to goe a-

TO THE READER.

ny further, till he hath this already learned.

This when he can perfectly doe, and hath learned every part, not by rote but by reason, and is cunninger in the understanding of the thing, then in rehearsing of the words, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more to a painfull and diligent man, if the Scholler haue a meane wit) then let him passe to the Concordes to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence, as is afore described.

Wherein plaine and sundry examples, and continually rehearsal of things learned, and specially the daily declining of a Verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauie labour so easie, and so pleasant for the framing of sentences, that it wil be rather a delight vnto them that they be able to do well, then paine in searching of an vnused and vnacquainted thing.

When these Concordes bee well knowne vnto them, an easie and a pleasant paine, if the fore-grounds be well and thoroughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in the Syntaxe, but rather learne some prettie booke, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honestie and godlines, and thereof take some little sentence as it lieth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it thereupon. And if there be any necessary rule of the Syntaxe to be known, then to learne it, as the occasion of the sentence giueth cause that day. Which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the booke, then to take the booke, and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easiest carry his lesson in minde.

And

TO THE READER.

And although it was said before, that the scholler should learne but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard him a while, he should let him alone, (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwayes occupied in a continuall rehearsing and looking backe againe to those things they haue learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to bee done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this vse the Scholler shall be brought to a good kind of readinesse of making, to the which if there be adioyned some vse of speaking, (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitterness of his learning.

A great helpe to further this readinesse of making and speaking shall be, if the Master giue him an English booke, and cause him ordinarily to turne enery day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his mind for readines, and maketh him more able to speake suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deale to turne out of English into Latine, then contrary.

Furthermore, we see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they reade the Latine word in the booke, can tell you the English thereof at any time: but when they haue layd away their bookes, they cannot contrariwise tell

TO THE READER.

you for the English the Latine againe, whensoever you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which hee vnderstandeth to be readiest by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as ready as his book, and so meet to further things: whereof it were out of season to giue precepts here. And therefore this may be for this purpose enough, which to good Schoolemasters and skilfull are not so needfull: to other mea-

ner and lesse practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the vsing.

The LATINE Letters are thus WRITTEN.

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz.
 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz.
 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ.

Letters are diuided into VOWELS and CONSONANTS.

A Vowell is a Letter, which maketh a full and perfect sound of himselfe: and there are five in number, namely, *A. E. I. O. V.* whereunto is added the Greeke Vowell *γ*.

A Consonant is a Letter, which must needes be founded with a Vowell: as *B.* with *E.* And all the Letters, except the Vowels, are Consonants.

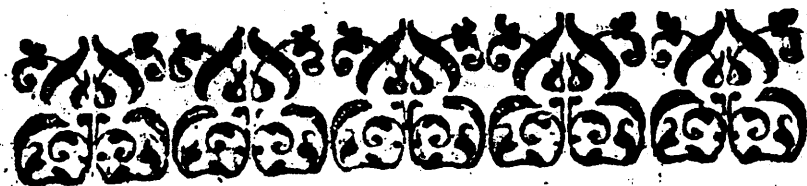
A Syllable is the Pronouncing of one Letter, or noe with one breath: as, *A-me.*

A Diphthong is the sound of two Vowels in one syllable, and of them there be foure in number, namely, *e, a, au, eu*: whereunto is added *ei*: as *Aenas, Cans, Audio, Euge, Hei.*

In stead of *e*, and *a*, we commonly do pronounce *E.*

The GREEKE Letters are thus WRITTEN.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω
 Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

P R E C A T I O.

Domine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus etiam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, ut non modo quæ ad cognoscendum te, & Seruatorem nostrum Dominum Iesum valeant intelligam: sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indices benignitate tuæ, tum doctrina tum pietate proficiam, ut, qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tuæ facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ, Amen.

A P R A Y E R.

O Almighty Lord & mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberalitie giuest wisdom abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee: beautifie by the light of thy heauenly grace the towardnes of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely vnderstand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee, and the Lord Iesu our Saviour, but also with my whole heart and will, constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, as well in good life as doctrine, so that thou which workest all things in all creatures, maist make thy gracious benefits shine in me, to the endlesse glorie and honour of thine immortal Maiestie. So be it.

An Introduction of the Eight parts of LATINE SPEECH.

In Speech be these eight parts following:

Noune,	} declined.	Aduerbe,	} vndeclined.
Pronoune,		Coniunction,	
Verbe,		Preposition,	
Participle,		Interiection	

O F A N O V N E.

A Noune, is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or vnderstood: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an house, is Domus: the name of goodnes, is Bonitas.

Of Nounes, some be Substantiuies, and some be Adiectiuies. Nounes be of two sorts.

A noune Substantiue is that standeth by himselfe, and requireth not another word to be ioyned with him to shewe his signification: as Homo, a man. And it is declined with one Article: as Hic magister, a master. Or else with two at the most: as Hic & Hæc Parens, a father or mother. A Noune Substantiue.

A noune Adiectiue is that cannot stand by himselfe in reason or signification, but requireth to be ioyned with an other word: as Bonus, Good. Pulcher, Faire. And it is declined either with three Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with three Articles: as Hic, hæc, & hoc Foelix, Happy. Hic & hæc Leuis, & hoc Leue, Light. A Noune Adiectiue.

A Noune Substantiue, either is proper to the thing that it betokeneth, as Edvardus is my proper name: or else is common to moe, as Homo is a common name to all men. Two kinds of Nounes Substantiuies.

Numbers of Nounes.

In Nounes be two numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but

AN INTRODVCTION OF THE

but of one: as Lapis, a stone. The plurall number speaketh of more then one: as Lapides, stones.

Cases of Nounes.

Nounes be declined with six cases, singularly and plurally: The Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case,

The Nominative case cometh before the verb, and answereth to this question, Who, or what: as Magister docet, The Master teacheth.

Genitive

The Genitive case is known by this token Of, and answereth to this question, whose, or whereof: as Doctrina magistri, The learning of the Master.

Dative.

The Dative case is known by this token To, and answereth to this question, To whom, or to what: as Do librum magistro, I give a booke to the Master.

Accusative.

The Accusative case followeth the Verbe, and answereth to this question, whome, or what: as Amo magistrum, I love the Master.

Vocative.

The Vocative case is known by calling or speaking to: as O Magister, O Master.

Ablative.

The Ablative case is commonly ioyned with Prepositions serving to the Ablative case: as De Magistro, Of the Master: Coram Magistro, Before the Master.

Also In, with, through, for, from, by, & then, after & comparative degree, be signes of & ablative case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined,

Singulariter,	Nominat. hic, hac, hoc	Pluraliter,	Nomin. hi, he, hee.
	Genitivo huius		Gen. horum, harum.
	Dativo huic		Dativo his (horum)
	Accus. hunc, hanc, hoc		Accus. hos, has, hee
	Vocativo caret		Vocativo caret
	Ablativo hoc, hac, hoc		Ablativo his.

Gen-

EIGHT PARTS OF SPEECH

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seven: the Masculine, the Feminine, the Neuter, & Common of two, & Common of three, the Doubtful, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, a man.

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, a woman.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, a stone.

The Common of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & Hæc Parens, a father or mother.

The Common of three is declined with Hic, hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc felix, happy.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc: as Hic vel hæc dies, a day.

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, a sparrow. Hæc aquila, an Eagle, both he and shee.

The Declensions of Nounes.

There be five Declensions of Nounes.

The first is when the Genitive & the dative case singular do end in a diphthong, the accusative in am, the Vocative like the Nominative, the Ablative in a. The Nominative plurall in a diphthong, the Genitive in arum, the Dative in is, the Accusative in as, the Vocative like the Nominative, the Ablative in is: as in example,

Singulariter,	Nominat. hæc musa	Pluraliter,	Nominatiuo he muse		Hæc Mensa
	Genit. huius muse		Genit. harum musarum		Hic Poeta.
	Dativo huic muse		Dat. his musis		Hic & hæc
	Accus. hanc musam		Accusat. has musas		Verna
	Vocatiuo o muse		Vocatiuo o musa		
	Ablat. ab hac musa		Ablatiuo ab his musis.		

Note

AN INTRODVCTION OF THE

Note. Note that Filia and Nata, doe make the Dative and the Ablative plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plurall in abus onely.

II. The second is, when the Genitive case singular endeth in i, the Dative in o, the Accusative in um, the Vocative for the most part like the Nominative, the Ablative in o. The Nominative plurall in i, the Genitive in orum, the Dative in is, the Accusative in os, the Vocative like the Nominative, the Ablative in is: as in example,

Singulariter,	Nomin. hic magister	Pluraliter,	Nominatio hi magistri
	Gen. huius magistri		Gen. horum magistrorum
	Dativo huic magistro		Dativo his magistris.
	Acc. hunc magistrum		Accusatio hos magistros
	Vocatio o magister		Vocatio o magistri
	Ablat. ab hoc magistro		Ablat. ab his magistris.

Note. Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e: as Nominatio hic Dominus, Vocatio o Domine. Except Deus that maketh o Deus: and Filius, that maketh o Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as, Nominatio hic Georgius, Vocatio o Georgi.

Also these Nounes following, make their vocative in e, or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note. Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declension soever they be, haue the Nominative, the Accusative, and the Vocative like in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example,

EIGHT PARTS OF SPEACH.

Singulariter,	Nomin. hoc regnum	Pluraliter,	Nominatio haec regna	
	Genitio huius regni		Genit. horum regnorum	
	Dativo huic regno		Dativo his regnis	
	Accusat. hoc regnum		Accusatio haec regna	
	Vocatio o regnum		Vocatio o regna	
	Ablatio ab hoc regno		Ablatio ab his regnis.	

Hoc datum.
Hoc Malum.
Hoc Verbum.

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined,

Pluraliter,	Nominatio Ambo, ambae, ambo
	Genitio Amborum, ambarum, amborum
	Dativo Ambobus, ambabus, ambobus
	Accusatio Ambos, ambas, ambo
	Vocatio Ambo, ambae, ambo
	Ablat. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is, when the Genitive case singular endeth in is, the Dative in i, & Accusative most commonly in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocative like the Nominative, & Ablative in e, sometime in i, & sometime both in e & i: The Nominative case plurall in es, the Genitive sometime in um, & sometime in ium, the Dative in us, the Accusative in es, the Vocative like the Nominative, the Ablative in bus: as in example,

Singulariter,	Nominatio hic lapis	Pluraliter,	Nominatio hi lapides	
	Genit. huius lapidis		Genit. horum lapidum	
	Dativo huic lapidi		Dativo his lapidibus	
	Accus. hunc lapidem		Accusatio hos lapides	
	Vocatio o lapis		Vocatio o lapides	
	Ablat. ab hoc lapide		Ablat. ab his lapidibus.	

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hic nubes.

Singulariter,	Nom. hic & haec parens	Pluraliter,	Nom. hi & haec parentes	
	Genit. huius parentis		Genit. horum & harum parentum	
	Dativo huic parenti		Dativo his parentibus	
	Accus. hunc & haec parentem		Accusatio hos & has parentes	
	Vocatio o parens		Vocatio o parentes	
	Ablat. ab hac & hac paren-		Ablat. ab his parentibus.	

Hic vel haec bubo.
Hic virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Sin-

The

AN INTRODVCTION OF THE

I V.

The fourth is, when the Genitive case singular endeth in us, & dative in ui, & accusative in um, the vocative like & Nominative, the ablative in u. The nominative plurall in us, & genitive in ium, & dative in ibus, & accusative in us, the vocative like the nominative, & ablative in ibus: as in example,

Hic Gradus.
Hæporticus.
Hoc Cornu.

Singulariter,
Nominatio hæc manus
Genitiuo huius manus
Datiuo huic manui
Accusat. hanc manum
Vocatiuo ô manus
Ablatiuo ab hac manu

Pluraliter,
Nominatio he manus
Gen. harum manuum
Datiuo his manibus
Accusatiuo has manus
Vocatiuo ô manus
Ablat. ab his manibus

V.

The fifth is, when the Genitive & the dative case singular do end in ei, the Accusative in em, the vocative like the nominative, & ablative in e. The Nominative plurall in es, & Genitive in erum, the dative in ebus, the accusative in es, & vocative like the nominative, & ablative in ebus: as in example,

Hæc Res.
Hæc Facies.
Hæc Acies.

Singulariter,
Nominatio hic merides
Genitiuo huius meridei
Datiuo huic meridei
Accusat. hunc meridiem
Vocatiuo ô merides
Ablatiuo ab hoc meridie

Pluraliter,
Nominat. hi merides
Gen. horum meridierum
Datiuo his meridiebus
Accusat. hos merides
Vocatiuo ô merides
Ab. ab his meridiebus

Note.

Note that all nouns of the fifth declension be of the feminine gender, except merides, and dies.

The Declining of Adiectives.

A Noun Adiective of three terminations is thus declined,

Niger, a, um.
Tardus, a, um.
Satur, a, um.

Singulariter,
No. bonus, bona, bonû
Gen. boni, bonæ, boni
Dat. bono, bonæ, bono
Acc. bonû, bonâ, bonû
Voc. bone, bona, bonû
Abl. bono, bona, bono

Pluraliter,
Nomin. boni, bonæ, bona
Gen. bonorum, bonarû, bonorum
Dat. bonis
Acc. bonos, bonas, bona
Vocat. boni, bonæ, bona
Ablatiuo bonis.

There

EIGHT PARTS OF SPEECH.

There are beside these, certaine Nounes adiectives of another manner of declining, which make the genitive case singular in ius, and the dative in i, which be these that follow, with their compounds.

Singulariter,
No. unus, una, unum
Genitiuo unius
Datiuo uni
Acc. unum, unâ, unû
Vo. une, una, unum
Ablat. uno, una, uno

Pluraliter,
Nomin. uni, una, una
Gen. unorum, unarû, unorum
Dat. unis
Accus. unos, unas, una
Vocat. uni, une, una
Ablatiuo unis.

Note that unus, a, um, hath not the plural number, but when it is joined with a word that lacketh & singular number: as, una litera, una mœnia.

In like manner be declined totus, solus, and also nullus, alius, vter, and neuter, saving that these five last redeclined, lacke the Vocative case.

A noun adiective of iij. articles, is thus declined:

Singulariter,
Nominat. hic, hæc & hoc felix
Genit. huius felicitis
Datiuo huic felici
Accus. hunc & hanc felicem, & hoc felix
Vocatiuo ô felix
Ab. ab hoc, hac, & hoc felice vel felici

Pluraliter,
Nomin. hi & hæc felices
& hæc felicia
Gen. horum, harum, & horum felicitum
Datiuo his felicibus
Acc. hos & has felices
& hæc felicia
Vo. ô felices, & ô felicia
Ablat. ab his felicibus

Ingens.
Solers.
Capax.
Vetus.

Singulariter,
No. hic & hæc tristis
& hoc triste
Gen. huius tristitæ
Datiuo huic tristi
Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste
Vo. ô tristis, & ô triste
Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi

Pluraliter,
Nomin. hi & hæc tristes
& hæc tristia
Gen. horum, harum & horum tristium
Datiuo his tristibus
Acc. hos & has tristes
& hæc tristia
Vo. ô tristes & ô tristia
Ablat. ab his tristibus.

Lentus, & leues
Celer, celeris
& celere.
Melior & melius.

B I

Com.

AN INTRODUCTION OF THE Comparisons of Nounes.

A Diectives whose significations may increase or be diminished, may forme Comparisons.

There be three degrees of comparison: The Positive, the Comparatiue, and the Superlatiue.

The Positive betokeneth the thing absolutely without exesse: as, Durus, Hard.

The Comparatiue somewhat exceedeth his positive in signification: as, Durior, Harder. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto, or a us: as of Duri, hic & hoc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hec tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hec dulcior, & hoc dulcius.

The Superlatiue exceedeth his positive in the highest degree: as, Durissimus, Hardest. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto (and) simus: as of Duri, durissimus: of Tristi, tristissimus: of Dulci, dulcissimus.

From these general rules are excepted these that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum.

And if the Positive end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue case, by putting rimus: as Pulcher, pulcherrimus.

Also these Nounes ending in lis, make the Superlatiue by changing lis into limus: as, Humilissimus, humillimus. Similis, simillimus. Facilis, facillimus. Gracilis, gracillimus. Agilis, agilissimus. Docilis, docillimus.

All other Nounes ending in lis, doe followe the generall rule aforesaid: as, Vtilis, utilissimus.

Also if a bowell come before us, it is compared by Magis & Maximè: as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus.

Three degrees of comparison.
The Positive.

The Comparatiue.

The Superlatiue.

Exception.

After.
Teter.
Acce.

Ignarus.
Impius.
Acer.
Strenuus.

EIGHT PARTS OF SPEECH. Of the PRONOUNE.

Pronounne, is a part of speech much like to a Nounne, which is vsed in shewing or rehearsing.

There be fifteene Pronounnes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, whereof foure haue the vocatiue case: as, Tu, meus, noster, and nostras, and all the other lacke the Vocatiue case.

To these may be added their compounds, Ego-met, tu-e, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronounnes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, be Primitiues, so called, for because they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, because they shew a thing not spoken of before.

And these sixe, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, because they rehearse a thing that was spoken of before.

These seauen Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be Deriuatiues, for they bee deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

There belong to a Pronounne these five things: Number, Case, and Gender, as are in a Nounne: Declension and Person, as here followeth.

The Declensions of PRONOUNES.

There be foure Declensions of Pronounnes.

These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singular.	Nominatiue Ego	Pluraliter.	Nominatiue nos
	Genitiue mei		Genitiue nostrum, vel nostri
	Datiue mihi		Datiue nobis
	Accusatiue me		Accusatiue nos
	Vocatiue caret		Vocatiue caret
	Ablatiue à me		Ablatiue à nobis.

AN INTRODVCTION OF THE

Singulariter,	Nominatiuo Tu	Pluraliter,	Nominatiuo vos
	Genitiuo tui		Genitiuo vestrum vel vestri
	Datiuo tibi		Datiuo vobis
	Accusatiuo te		Accusatiuo vos
	Vocatiuo o tu		Vocatiuo o vos
	Ablatiuo a te		Ablatiuo a vobis.

Singulariter and Pluraliter.	} } } }	Nominatiuo caret.	} } } }	Accusatiuo se.
		Genitiuo sui.		Vocatiuo caret.
		Datiuo sibi.		Ablatiuo à se.

The second
declension.

These sixe, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined.

Singulariter,	Nom. iste, ista, istud	Pluraliter,	Nominatiuo isti, istae, ista
	Genitiuo istius		Gen. istorum, istarum, istorum
	Datiuo isti		Datiuo istis
	Acc. istam, istam, istud		Accusatiuo istos, istas, ista
	Vocatiuo caret		Vocatiuo caret.
	Ablat. isto, ista, isto		Ablatiuo istis.

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the neuter gender in the Nominatiue case and in the Accusatiue case singular maketh Ipsum

Nominatiuo hic, haec, hoc: Genitiuo huius: Datiuo huic, as afoze in the Noun.

Singulariter,	Nominatiuo is, ea, id	Pluraliter,	Nominatiuo ii, ee, ea
	Genitiuo eius		Gen. eorum, earum, eorum
	Datiuo ei		Datiuo ijs vel eis
	Accusatiuo eum, eam, id		Accusatiuo eos, eas, ea
	Vocatiuo caret		Vocatiuo caret
	Ablatiuo eo, ea, eo		Ablatiuo ijs vel eis.

Singulariter,	Nom. qui, quae, quod	Pluraliter,	Nominatiuo qui, quae, quae
	Genitiuo cuius		Gen. quorum, quarum, quorum
	Datiuo cui		Datiuo quibus vel quibus
	Acc. quem, quam, quod		Accusatiuo quos, quas, quae
	Vocatiuo caret (qui)		Vocatiuo caret
	Abl. quo, qua, quo, vel		Ablat. quibus vel quibus

The com-
pound of
Quis.

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatiues, or Indefinites. Also Quis is thus declined:

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Nom.	Quisquis.	Accus.	Quicquid.	Abl.	Quoquo, Quaqua, Quoquo.

Where note that Quid is alwaies a Substantiue of the neuter gender.

These five, Meus, tuus, suus, noster, & vester, are of the third declension, and be declined like nouns of the third declension, and be declined like nouns of three terminations, in this wise:

Singulariter,	Nom. meus, mea, meum	Pluraliter,	Nom. mei, meae, meae
	Gen. mei, meae, mei		Gen. meorum, mearum
	Dat. meo, meae, meo		Dat. meis (meorum)
	Acc. meum, meae, meum		Acc. meos, meas, meae
	Vocat. mi, mea, meum		Voc. mei, meae, meae
	Ablat. meo, mea, meo		Ablatiuo meis

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, sauing that these three last do lack the vocatiue case

Nostras, Vestras, and this noun Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined:

Singulariter,	Nom. hic & haec nostras, & hoc nostrate	Pluraliter,	Nom. hi & haec nostrates & haec nostratia
	Gen. huius nostratis		Gen. horum, harum, & horum nostratum.
	Datiuo huic nostrati		Dat. his nostratibus.
	Abl. huc & hanc nostratem & hoc nostrate		Acc. hos & has nostrates, & haec nostratia
	Vocat. o nostras, & o nostrate		Vocat. o nostrates, & o nostratia
	Abl. hac, haec, & hoc nostrate, vel nostrati		Abl. ab his nostratibus.

Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noun Cuias, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countries or nations, to sects or factions,

A Pronoun hath three persons.

The first person speaketh of himselfe: as, Ego, Nos, wee.

MOODES.

There be fixe Moodes: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potentiall, the Subiunctive, and the Infinitive.

The Indicative mood sheweth a reason true or false: as, Ego amo, I love. Or els asketh a question: as, Amas tu? Dost thou love? Indicative.

The Imperative biddeth or commandeth: as, Ama, Love thou. Imperative.

The Optative wisheth or desireth, with these signes, would God, I pray God, or God grant: as, Vtinam amen, I pray God I love: and hath evermore an Aduerbe of wishing ioyned with him. Optative.

The Potentiall mood is known by these signes, May, can, might, would, should, or ought: as, Amem, I may love: without an Aduerbe ioyned with him. Potentiall.

The Subiunctive mood hath evermore some Coniunction ioyned with him: as, Cum amarem, when I loved. And it is called Subiunctive mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going afore, or coming after: as, Cum amarem, eram miser: when I loved, I was a wretch. Subiunctive.

The Infinitive signifieth to doe, to suffer, or to be, and hath neither number, nor person, nor Personative case before him, and is known common by this signe, To: as, Amare, To love. Also when two verbes come together, without any Personative case between them, then the latter shal be the Infinitive mood: as, Cupio discere, I desire to learne. Infinitive.

GERUNDES.

There be mozeouer belonging to the Infinitive Gerundes moode of Verbes, certaine voices called Gerundes, ending in Di, do, and dum: which haue both the Active and Passive signification: as, Amandi, Of

AN INTRODVCTION OF THE

The second person is spoken to: as, Tu, Thou: Vos, Pee. And of this person is also euery vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He; Illi, They. And therefore all Prounes, Pronounes, and Participles be of the third person.

Of a VERBE.

A verbe.

A verbe is a part of speech, declined with moode and tense, and betokeneth doing: as, Amo, I love: or suffering, as, Amor, I am loued: or being, as, Sum, I am.

Of verbes, such as haue persons, be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tædet, It irketh. Oporret, It behooueth.

Verbes Personals.

Of verbes Personals there be five kinds: Active, Passive, Neuter, Deponent, and Commune.

Active.

A verbe Active endeth in o, and betokeneth to doe: as, Amo, I love: and by putting to r, it may be a Passive: as, Amor.

Passive.

A verbe Passive endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Active: as, Amo.

Neuter.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passive: as, Curro, I runne: Sum, I am. And it is englished sometime active: as, Curro, I runne: And sometime passively: as, Egrotō, I am sicke.

Deponent.

A verb Deponent endeth in r, like a Passive, and yet in signification is but either Active, as Loquor, I speake a word: or neuter, as, Glorior, I boast.

Commune.

A verbo Commune endeth in r, and in signification is both Active and Passive: as, Osculor te, I kisse thee: Osculor à te, I am killed of thee.

Mood

AN INTRODVCTION OF THE
Of louing, or of being loued. Amando, In louing, or in
being loued. Amandum, To loue, or to be loued.

SUPINES.

Supines two,
um, u.
There be also pertaining unto Verbs two Sup-
pines, the one ending in um, which is called
the first supine, because it hath the signification of
the Verbe actiue: as, Eo amatum, I goe to loue. And
the other in u, which is called the latter Supine,
because it hath for the most part the signification
passiue: as, Difficilis amatu, Hard to be loued.

TENSES.

Tenses five.
There be five Tenses or Times: the Present
tense, the Preterimperfect tense, the Preter-
perfect, the Preterpluperfect, & the Future tense.

Present tense.
The Present tense speaketh of the time that
now is: as Amo, I loue.

Preterimperfect.
The Preterimperfect tense speaketh of the time
not perfectly past: as, Amabam, I loued, or did loue.

Preterperfect.
The Preterperfect tense speaketh of time per-
fectly past, with this signe Haue: as, Amaui, I haue loued.

Preterpluper-
fect.
The Preterpluperfect tense speaketh of the time
more then perfectly past, with this signe Had: as,
Amaueram, I had loued.

Future.
The Future tense speaketh of the time to come,
with this signe Shal or wil: as, Amabo, I shal or wil loue.

PERSONS.

Persons
three.
There be also in Verbes three persons, in both
numbers: as, Singulariter, Ego amo, I loue: Tu
amas, Thou louest: Ille amat, He loueth. Pluraliter, Nos
amamus, We loue: Vos amatis, Ye loue: Illi amant, They loue.

CONIUGATIONS.

Coniugati-
ons four.
Verbes haue foure Coniugations, which be
knowne after this manner:

EIGHT PARTS OF SPEECH.

The first Coniugation hath a long before re, 1
and is: as, Amare, Amaris.

The second Coniugation hath e long before re, 2
and is: as, Docere, Doceris.

The third Coniugation hath e short before re, 3
and is: as, Legere, legeris.

The fourth Coniugation hath i long before re, 4
and is: as, Audire, Audiris.

Verbes in O, of the foure Coniugations bee
declined after these examples.

A Mo, amas, amaui, amare: Amandi, amando, a- }
Amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus. } To loue.

Doceo, doces, docui, docere: Docendi, docendo, }
docendum: Doctum, doctum: Docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, le- }
gendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus. } To reade.

Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, }
audiendum: Auditum, auditu: Audiens, audirurus. } To heare.

Indicative Moode, Present tense singular.

I loue or do loue. Thou louest, or doest loue. He loueth, or doth loue. We loue, or do loue. Ye loue, or do loue. They loue, or do loue.

A Mo, amas, amat }
Doceo, doces, docet }
Lego, legis, legit }
Audio, audis, audit }
Pluraliter, } Amamus, amatis, amant.
Docemus, docetis, docent.
Legimus, legitis, legunt.
Audimus, auditis, audiunt.

Preterim- } Amabam, }
perfect } Doccbam, } I loued, or did loue.
tense singu- } Legebam, } bas, bat. Plural. bamus, batis, bant.
lar, } Audiebam, }

Preterper- } Amaui, } I haue loued.
fect tense } Docui, }
singular, } Legi, } isti, it. Plural. imus, istis, erunt vel ere.
Audiui, }

Preter-

AN INTRODUCTION OF THE

I had loved.

Preterplu-	{	Amaveram,	{	ras, rat. Plural. ramus, ratis, rant.
perfect		Docueram,		
tense singu-		Legeram,		
lar,		Audiueram,		
Future	{	Amabo,	{	bis, bit. Pluraliter binus, bitis, bunt.
		Docēbo,		
		Legam,		
		Audiam,		
tense singu-	{		{	es, . Pluraliter emus, eris, ent.
lar,				

Imperative Moode.

	None	None he, or	None we, or	None	None they, or
	thou.	let him love.	let us love.	pre.	let them love.
Present	{	Amā, amet,	Plur. amemus	{	amate, ament,
	{	Doce, doceat,	Pl. doceamus	{	docere, doceant,
tense singu-	{	Lege, legat,	Plur. legamus	{	legite, legant,
lar,	{	Legito: legito.	Pl. audiamus	{	audite, audiant,
		Audi, audiat,			auditore: diunto.
		audito: audito.			

Optative Moode.

God grant I love.

Present	{	Amem, ames, amet. Plural. amemus, ametis, mement.	{	as, at. Plural. utinam amus, atis, ant.
tense singu-	{	Doccam,	{	as, at. Plural. utinam amus, atis, ant.
lar, Vti-				
nam,				
Preterim-	{	Amarem,	{	res, ret. Plu. utinam remus, retis, rent.
perfect	{	Docerem,	{	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.
tense singu-				
lar, Vtinā,				
Preterper-	{	Amaverim,	{	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.
fect tense	{	Docuerim,	{	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.
singular,				
Vtinam,				
	{	Legerim,	{	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.
	{	Audiuerim,	{	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Would God I had loved.

preterplu-	{	Amavissem,	{	Would God I had loved.
perfect		Docuissim,		ses, set. Plur. utinam semus, setis, sent.
tense singu-		Legissim,		
lar, Vtin.		Audiuissem,		
Future	{	Amavero,	{	God grant I shall or will love hereafter.
tense singu-		Docuero,		ris, rit. Plural. utinam rimus, ritis, ring.
lar, Vti-		Legero,		
nam,		Audiuero,		

Potentiall Moode.

I may or can love.

Present	{	Amem, ames, amet. Plur. amemus, ametis, ament.	{	as, at. Pluraliter, amus, atis, ant.
tense singu-	{	Doccam,	{	as, at. Pluraliter, amus, atis, ant.
lar,				
Preterim-	{	Amarem,	{	res, ret. Plural. remus, retis, rent.
perfect	{	Docerem,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
tense singu-				
lar,				
Preterper-	{	Amaverim,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
fect tense	{	Docuerim,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
singular,				
Preterplu-	{	Amavissem,	{	ses, set. Pluraliter, semus, setis, sent.
perfect	{	Docuissim,	{	ses, set. Pluraliter, semus, setis, sent.
tense singu-				
lar,				
Future	{	Amavero,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
tense singu-	{	Docuero,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
lar,				
	{	Legero,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
	{	Audiuero,	{	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.

Subiunctive Moode.

When I love.

Present	{	Amem, ames, amet. Plur. cum amemus, ametis, ent.	{	as, at. Pluraliter, cum amus, atis, ant.
tense singu-	{	Doccam,	{	as, at. Pluraliter, cum amus, atis, ant.
lar, Cum,				
Preterim-	{	Amarem,	{	res, ret. Plural. remus, retis, rent.
perfect	{	Docerem,	{	ris, rit. Plural. rimus, ritis, rint.
tense singu-				
lar,				
Preterper-	{	Amaverim,	{	ris, rit. Plural. rimus, ritis, rint.
fect tense	{	Docuerim,	{	ris, rit. Plural. rimus, ritis, rint.
singular,				
Vtinam,				
	{	Legerim,	{	ris, rit. Plural. rimus, ritis, rint.
	{	Audiuerim,	{	ris, rit. Plural. rimus, ritis, rint.

AN INTRODVCTION OF THE

When I loued, or did loue.
Preterim-perfect tense singular, Cum, { **Amarem,** { **res, ret. Plural. cum remus, reeis, rent.**
 { **Docerem,**
 { **Legerem,**
 { **Audirem,**

When I haue loued.
Preterperfect tense singular, Cum, { **Amauerim,** { **ris, rit. Plural. cum rimus, ritis, rint.**
 { **Docuerim,**
 { **Legerim,**
 { **Audiuerim,**

When I had loued.
Preterpluperfect tense singular, Cum, { **Amauissem,** { **ies, set. Plural. cum semus, setis, sent.**
 { **Docuisssem,**
 { **Legissem,**
 { **Audiuissem,**

When I shall or will loue.
Future tense singular, Cum, { **Amauero,** { **ris, rit. Plural. cum rimus, ritis, rint.**
 { **Docuero,**
 { **Legero,**
 { **Audiuero,**

Infinitive Moode.

Present and Preterim-perfect tense. { **Amare,** { **Loue.**
 { **Docere,** { **Teach.**
 { **Legere,** { **Reade.**
 { **Audire,** { **Heare.**

Preterperfect and preterpluperfect. { **Amauisse,** { **Loued.**
 { **Docuisse,** { **To haue Caught.**
 { **Legisse,** { **or had Reade.**
 { **Audiuisse,** { **Heard.**

Future tense. { **Amaturum,** { **esse. To** { **Loue**
 { **Docturum,** { **Teach** { **hereafter.**
 { **Lecturum,** { **Reade**
 { **Auditurum,** { **Heare**

Gerunds. { **Amandi, of louing** { **do, in louing.** { **dum, to loue.**
 { **Docedi, of teaching.** { **do, in teaching.** { **dum, to teach.**
 { **Legendi, of reading.** { **do, in reading.** { **dum, to read.**
 { **Audiendi, of hearing.** { **do, in hearing.** { **dum, to heare.**
 { **Supine**

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Supines. { **Amatum,** { **loue.** { **Amaru,** { **loued.**
 { **Doctum,** { **teach.** { **Doctu,** { **to taught.**
 { **Lectum,** { **to reade.** { **Lectu,** { **be read.**
 { **Audatum,** { **heare** { **Auditu,** { **heard.**

A participle of the present tense. { **Amans, Louing.**
 { **Docens, Teaching.**
 { **Legens, Reading.**
 { **Audiens, Hearing.**

The participle of the first future tense. { **Amaturus, to loue, or about to loue.**
 { **Docturus, to teach, or about to teach.**
 { **Lecturus, to reade, or about to reade.**
 { **Auditurus, to heare, or about to heare.**

Before we decline any Verbes in Or, for supplying of many tenses, lacking in all such Verbes, we must learne to decline this Verbe *Sum*, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicative Moode.

Present tense singular. { **Svm, I am: es, est. Pluraliter, sumus, estis, sunt.**
Preterim-perfect tense singular. { **Eram, I was: eras, erat. Pluraliter, eramus, eratis, erant.**
Preterperfect tense singular. { **Fui, I haue been: fuisti, fuit. Pluraliter, fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.**
Preterpluperfect tense singular. { **Fueram, I had been: fueras, fuerat. Pluraliter, fueramus, fueratis, fuerant.**
Future tense singular. { **Ero, I shall or will be: eris, erit. Pluraliter, erimus, eritis, erunt.**

Imperative Moode.

Present tense singular. { **Sis,** { **be thou.** { **Sit.** { **Pluraliter, Siris, Este, Sinto**
 { **Es,** { **Eslo,** { **Estote**

Optative Moode.

Present tense singular, Vain. { **Sim, I pray God I be: sis, sit. Pluraliter, utinam sumus, sitis, sint.**

Preter-

AN INTRODVCTION OF THE

Preterimperfect tense, Vt. { **Essem, would God I were:** *esses, esset. Pluraliter. utinam essemus, essetis, essent.*
 Preterperfect tense singular. { **Fuerim, I pray God I have been:** *fueris, fuerit. Pluraliter. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.*
 Vtin. { **Fuissem, would God I had been:** *fuisse, fuisset. Pluraliter. utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.*
 Preterpluperfect tense singular. { **Fuero, God grant I be hereafter:** *fueris, fuerit. Pluraliter, utinam fuerimus, fueritis, fuerint.*
 Vtin. Future tense singular. {

Potentiall Moode.

Present tense singular. { **Sim, I may or can be:** *sis, sit. Pluraliter, simus, sitis, sint.*
 Preterimperfect tense singular. { **Essem, I might or could be:** *esses, esset. Pluraliter. essemus, essetis, essent.*
 Preterperfect tense singular. { **Fuerim, I might, could, should, or ought to have been:** *fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.*
 Preterpluperfect tense singular. { **Fuissem, I might, could, should, or ought to have been:** *fuisse, fuisset. Pl. fuissemus, fuissetis, fuissent.*
 Future tense singular. { **Fuero, I may or can be hereafter:** *fueris, fuerit. Pluraliter, fuerimus, fueritis, fuerint.*

Subiunctive Moode.

Present tense singular. *cum* { **Sim, when I am:** *sis, sit. Plur. cum simus, sitis, sint.*
 Preterimperfect tense singular. *cum* { **Essem, when I was:** *esses, esset. Plural. cum essemus, essetis, essent.*
 Preterperfect tense singular. *cum* { **Fuerim, when I have been:** *fueris, fuerit. Plural. cum fuerimus, fueritis, fuerint.*
 Preterpluperfect tense singular. *cum* { **Fuissem, when I had been:** *fuisse, fuisset. Plural. cum fuissemus, fuissetis, fuissent.*
 Future tense singular. *cum* { **Fuero, when I shall or will be:** *fueris, fuerit. Plural. cum fuerimus, fueritis, fuerint.*

Infinitive Moode.

Present and preterimperfect tense. { **Esse, to be.** { Preterperfect tense. { **Fuisse, to have or had been.**
 Future tense. { **Fore, vel futurum esse, To be hereafter.**

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Verbes in or, of the foure Coniugations, be declined after these Examples.

A Mor, amaris vel amare: amatus sum vel fui, amari: amatus, amandus. **To be loued.**
 Docet, docetis vel docere: doctus sum vel fui, doceri: doctus, docendus. **To be taught.**
 Legor, leges vel legere: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. **To be read.**
 Audior, audis vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. **To be heard.**

Indicative Moode.

I am loued.
 Present tense singular. { Amor, amaris vel amare, amatur } **Pl. mur, minitur.**
 { Docet, docetis vel docere, docetur }
 { Legor, leges vel legere, legitur }
 { Audior, audis vel audire, auditur }
I was loued.
 Preterimperfect tense singular. { Amabar, }
 { Docebar, } **baris vel bare, batur. Plural. bamur, baminur.**
 { Legebar, }
 { Audiebar, }
I have bin loued.
 Preterperfect tense singular. { Amatus }
 { Doctus } **tus es vel fuisti, tusest vel fuit. Plural. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuerit.**
 { Lectus }
 { Auditus }
I had bin loued.
 Preterpluperfect tense singular. { Amatus }
 { Doctus } **tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Plural. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.**
 { Lectus }
 { Auditus }
I shall or will be loued.
 Future tense singular. { Amabor }
 { Docebor } **beris vel bere, itur. Pl. bimus, imini, untur.**
 { Legar }
 { Audiar } **eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur.**

Imperative

AN INTRODUCTION OF THE Imperative Moode.

	Let thou loued.	Let him be loued.	Let us be loued.	Let us be loued.	Let them be loued.
Present tense singular,	Amare, amator:	ametur, amator.	Plu. ame- mur.	Amamini, amaminor:	amentur, amantor.
	Docere, docetor:	doceatur, docetor.	P. doce- mur.	Docemini, doceminor:	doceantur, docentor.
	Legere, legitor:	legatur, legitor.	Plu. lega- mur.	Legimini, legiminor:	legantur, leguntor.
	Audire, auditor:	audiatur, auditor.	Plu. audia- mur.	Audimini, atidiminor:	audiantur, audiuntor.

Optative Moode.

God grant I be loued.

Present tense singu- lar, Vti- nam,	Amer, eris vel ere, etur.	Plur. utin. emur, emini, entur.
	Docear,	aris vel are, atur. Plur. utin. amur, amini, antur.
	Legar,	
Preterim- perfect tense singular, V- tinam,	Audiar,	
	Amarer,	reris vel rere, retur. Plur. utin. remur, remini, rentur.
	Docerer,	
Preterper- fect tense singular, Vtinam,	Legerer,	
	Audirer,	
	Amatus	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. utin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

Would God I were loued.

Preterplu- perfect tense singular, V- tinam,	Amatus	essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. utin. ti essemus vel fuisset, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

God grant I be loued hereafter.

Future tense singu- lar, Vti- nam,	Amatus	ero vel fuero, tuseris vel fueris, tus eris vel fuerit. Plur. utin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

Potential

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Potentiall Moode.

I may or can be loued.

Present tense singu- lar,	Amer, eris vel ere, etur.	Plur. emur, emini, entur.
	Docear,	aris vel are, atur. Plur. amur, amini, antur.
	Legar,	
Preterim- perfect tense singu- lar,	Audiar,	
	Amarer,	reris vel rere, retur. Plur. remur, remini, rentur.
	Docerer,	
Preterper- fect tense singular,	Legerer,	
	Audirer,	
	Amatus	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

I should, should, or ought to be loued.

I should, should, or ought to have bin loued.

I should, should, or ought to ha bin loued.

Preterplu- perfect tense singu- lar,	Amatus	essem vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plur. ti essemus vel fuisset, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.
	Doctus	
	Lectus	
Future tense singu- lar,	Auditus	
	Amatus	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

I may or can be loued hereafter.

Subiunctive Moode.

when I am loued.

Present tense singu- lar, Cum,	Amer, eris vel ere, etur.	Plur. cum emur, emini, entur.
	Docear,	aris vel are, atur. Plur. cum amur, amini, antur.
	Legar,	
Preterim- perfect tense singu- lar, Cum,	Audiar,	
	Amarer,	reris vel rere, retur. Plur. cum remur, remini, rentur.
	Docerer,	
	Legerer,	
	Audirer,	
	Amatus	
	Doctus	
	Lectus	
	Auditus	

when I was loued.

C 8

Preterper-

AN INTRODVCTION. OF THE

When I haue been loued.

Preterper-
fect tense
singular,
Cum, { Amatus
Doctus
Lectus
Auditus { sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit
vel fuerit. *Plur. cum* ti simus vel fuerimus,
ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had been loued.

Preterplu-
perfect tense
singular,
Cum, { Amatus
Doctus
Lectus
Auditus { essem vel fuisset, tus esses vel fuisset,
tus esset vel fuisset. *Plural. cum* ti essemus
vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis, ti
essent vel fuissent.

When I shall or will be loued.

Future
tense singu-
lar, Cum, { Amatus
Doctus
Lectus
Auditus { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit
vel fuerit. *Plur. cum* ti erimus vel fuerimus,
ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mode.

Present and
preterim-
perfect
tense. { Amari,
Doctri,
Legi,
Audiri, { Loued.
To be { Taught.
Read.
Heard.

Preterper-
fect & pre-
terpluper-
fect tense. { Amatum
Doctum
Lectum
Auditum { To haue or had bene loued.
esse vel fuisse.

Future
tense. { Amatum iri vel amandum esse
Doctum iri vel docendum esse
Lectum iri vel legendum esse
Auditum iri vel audiendum esse { to
taught
be
read
heard { here-
after.

A partici-
ple of the
preter tense { Amatus, Loued.
Doctus, Taught.
Lectus, Read.
Auditus, Heard.

A participle
of the Fu-
ture tense { Amandus,
Docendus,
Legendus,
Audiendus, { To be
Loued.
Taught.
Read.
Heard.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Of certaine Verbs going out of Rule, which
are declined and formed in manner following.

Possūm, potes, potui, posse, potens: **To may or
can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volen-
dum: supinis caret, volens: **To will, or to be wil-
ling.**

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolen-
dum: supinis caret, nolens: **To nil or to be unwilling**

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, ma-
lendum: supinis caret, malens: **To haue rather, or
to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, eden-
do, edendum: esum, esu, vel estum estu: edens, esurus
vel esturus. **To eate.**

Fio, sis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus:
To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum:
latum, latu: ferens, laturus: **To beare or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: la-
tus, ferendus: **To be borne or suffered.**

Indicative Mode.

Present tense singu- lar,	P ossūm, potes, po- test. Volo, vis, vult. Nolo, non vis, non vult. Malo, mauis, mavult. Edo, edis vel es, edit vel est. Fio, sis, fit. Fero, fers, fert. Feror, ferris, vel fer- re, fertur.	Plurality,	P ossūmus, potestis, pos- sunt. Volumus, vultis, volunt Nolumus, non vultis, nolunt. (lunt. Malum, mavultis, ma- Edimus, editis vel e- stis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, fe- runtur.

AN INTRODVCTION OF THE

*Preterim-
perfect
tense singu-
lar,*

Poteram,	{	as, at. Pluraliter, amur, atis, ant.
Volebam,		
Nolebam,		
Malebam,		
Edebam,		
Fiebam,	{	(ni, bantur
Ferebam,		
Ferebar,	baris vel bare, batur. Plur. bamur, bami	

*Preterper-
fect tense
singular,*

Potui,	{	Malui,	{	isti, it. P. imus, istis, erunt vel ere
Volui,		Edi,		
Nolui,		Tuli,		
Factus,	{	sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit		
Latus,		Plural. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.		

*Preterplu-
perfect
tense singu-
lar,*

Potueram	{	Malueram	{	ras, rat. Pl. ramus, ratio
Volueram		Ederam		
Nolueram		Tuleram		
Factus,	{	eram vel fueram, tus eras vel fueras, tu		
Latus,		erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant		

*Future
tense singu-
lar,*

Potero, poteris, poterit. Plur. erimus, eritis, erint.				
Volam,	{	Edam,	{	es, et. Plural. emus, etis, ent.
Nolam,		Fiam,		
Malam,		Feram,		
Ferar, raris vel rare, ratur. Plur. amur, amini, antur.				

Potsum, Volo, Malo, haue no Imperatiue moode.

Imperatiue Moode.

*Present
tense sin-
gular,*

Noli, Nolito. Pluraliter, Nolite, Nolitote.								
Es, esto, {	sedat, e-	{	P. Eda-	{	sedite, este, e-	{	edant.	
ede, edito	sto, edito		mus,		stote, editote		edunt.	
Fito, tu	{	Fiat,	{	Pluraliter, Fiamus,	{	Fite,	{	Fiant,
		fito.		stote		funt.		
Fer,	{	Ferat,	{	Plur. feramus,	{	Ferte,	{	Ferant,
ferto.		ferto.		fertote.		ferunt.		
Ferre,	{	Feratur,	{	P. feramur,	{	Ferimini,	{	ferantur
fertor.		fertor.		ferimini		feruntur		

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Optatiue Moode.

*Present
tense singu-
lar, Vti-
am,*

Possim,	{	Nolim,	{	is, it. Plu. utinam imus, itis, int.
Velim,		Malim,		
Edam,	{	as, at. Plur. utinam amur, atis, ant.		
Fiam,				
Feram,				
Ferar, raris vel rare, ratur. Plur. amur, amini, antur.				

*Preterim-
perfect tense
singular, V-
tinam,*

Possim,	{	Ederem	{	es, et. Pluraliter, utinam
Vellem,		vel essem,		
Nollem,	{	Fierem,	{	emus, etis, ent.
Mallem,		Ferrem,		
Ferrer, raris vel rare, ratur. Plur. utinam amur, amini, antur.				

*Preterper-
fect tense
singular, V-
tinam,*

Potuerim,	{	Maluerim,	{	ris, rit. Pl. utinam rimus,
Voluerim,		Ederim,		
Noluerim,		Tulerim,		
Factus,	{	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel		
Latus,		fuerit. Pl. utinam ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.		

*Preterplu-
perfect tense
singular, V-
tinam,*

Potuissem,	{	Maluissem,	{	ses, set. Plu. utinam semus,
Voluissem,		Edissem,		
Noluissem,		Tuluissem,		
Factus,	{	essim vel fuissim, tus esses vel fuisses, tus		
Latus,		esset vel fuisset. Pl. utinam ti essemus vel fuissimus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.		

*Future
tense singu-
lar, Vti-
am,*

Potuerero,	{	Maluerero,	{	ris, rit. Pl. utinam rimus, ritis,
Voluerero,		Ederero,		
Noluerero,	{	Tulerero,	{	(ritis, rint.
Factus,		ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel		
Latus,	fuerit. Plur. utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.			

The Potentiall and the Subiunctiue moode be formed like the Optatiue in voice, and doe differ onely in signification, and signe of the moode.

AN INTRODVCTION. OF THE

When I haue been loued.

Preterper-
fect tense
singular,
Cum, { Amatus
Doctus { sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit
Lectus { vel fuerit. *Plur. cum* ti simus vel fuerimus,
Auditus { ti sis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had been loued.

Preterplu-
perfect tense
singular,
Cum, { Amatus
Doctus { essem vel fuisset, tus esses vel fuisses,
Lectus { tus esset vel fuisset. *Plural. cum* ti essemus
Auditus { vel fuisset, ti essetis vel fuissetis, ti
essent vel fuissent.

When I shall or will be loued.

Future
tense singu-
lar, Cum, { Amatus
Doctus { ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit
Lectus { vel fuerit. *Plur. cum* ti erimus vel fuerimus,
Auditus { ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mode.

Present and
preterim-
perfect
tense. { Amari,
Docti, { To be { Loued.
Legi, { Taught.
Audiri, { Read.
Heard.

Preterper-
fect & pre-
terpluper-
fect tense. { Amatum
Doctum { To haue or had beene loued.
Lectum { esse vel fuisse.
Auditum

Future
tense. { Amatum iri vel amandum esse
Doctum iri vel docendum esse { to { taught { here-
Lectum iri vel legendum esse { be { read { after.
Auditum iri vel audiendum esse { heard

A partici-
ple of the
preter tense { Amatus, Loued.
Doctus, Taught.
Lectus, Read.
Auditus, Heard.

A participle
of the fu-
ture tense { Amandus,
Docendus, { To be { Loued.
Legendus, { Taught.
Audiendus, { Read.
Heard.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Of certaine Verbs going out of Rule, which
are declined and formed in manner following.

Possū, potes, potui, posse, potens: **To may or
can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volen-
dum: supinis caret, volens: **To will, or to be wil-
ling.**

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolen-
dum: supinis caret, nolens: **To nil or to be unwilling**

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, ma-
lendum: supinis caret, malens: **To haue rather, or
to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, eden-
do, edendum: esum, esu, vel estum estu: edens, esurus
vel esturus. **To eate.**

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus:
To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum:
latum, latu: ferens, laturus: **To beare or suffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: la-
tus, ferendus: **To be borne or suffered.**

Indicative Mode.

Possū, potes, po-
test.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non
vult.
Malo, mauis, mavult.
Edo, edis vel es, edit
vel est.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris, vel fer-
re, fertur.

Possūmus, potestis, pos-
sunt.
Volumus, vultis, volunt
Nolumus, non vultis,
nolunt. (lunt.
Malum, mavultis, ma-
vult.
Edimus, editis vel e-
stis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, fe-
runtur.

Pluraliter,

Present
tense singu-
lar,

AN INTRODVCTION OF THE Infinitive Moode.

Present tense and preterim- perfect tense	Poſſe.	Pre- terperfect & Pre- terpluperfect tense	Poſuiſſe.	Fut.	ſeſurum eſſe, larurum eſſe.
	Velle.		Voluiſſe.		
	Nolle.		Noluiſſe.		
	Malle.		Maluiſſe.		
	Edere vel eſſe.		Ediſſe.		
Future tense.	Ferre.		Tuliſſe.		
	Fieri.		Factum eſſe vel fuiſſe.		
	Ferri.		Latum eſſe vel fuiſſe.		
	Factum iri vel faciendum eſſe.				
	Latum iri, vel ferendum eſſe.				

Eo and Queo make Ibam & Quibam, in the Pre-
terimperfect tense of the Indicative mood, and Ibo
and Quibo in the future tense: & in all other moods
and tenses are varied like verbs in o, of the fourth
Coniugation, ſaying that they make their Ge-
runds, Eundi, cundo, cundum. Queundi, queundo,
queundum.

Tenses for-
med of the
preterperfect
tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood
be formed the Preterpluperfect tense of the same
mood, the Preterperfect tense, the Preterpluper-
fect tense, & the future tense of the Optative mood,
the Potentiall mood, and the Subiunctive mood:
the Preterperfect tense, & the preterpluperfect tense
of the Infinitive mood: as of Amaui, are formed
Amaueram, amauerim, amauero, by changing i, into
e ſhort: as, Amauiſſem, amauiſſe, keeping i, ſill.

Impersonals.

Impersonals be declined throughout all moods
and tenses, in the voice of the third person ſin-
gular onely: as, Delectat, delectabat, delectauit,
delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, de-
cuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studium
eſt vel fuit, studium erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english
this ſigne, It: as, It delighteth, Delectat. It be-
commeth not, Non decet.

EIGHT PARTS OF SPEECH

Of the Participle.

A Participle is a part of speech, deriued of
a Verbe, and taketh part of a Noun, as
Gender, case, and declension: and part
of a Verbe, as tense and ſignification: and part of
both, as number and ſigurs.

There be foure kinds of Participles; one of the
Present tense, another of the Preter tense, one of
the future in rus, & another of the future in dus. Foure kinds
of Partici-
ples.

A participle of the present tense, hath his En-
glish ending in ing, as, *Louing*. And his Latine in
ans or ens: as, Amans, docens: And it is formed of
the preterimperfect tense of the Indicative mood,
by changing the last syllable into ns: as, Amabam,
amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians.
Poteram, potens.

A participle of the future in rus, betokeneth to
do, like the Infinitive moode of the Actiue voice: The first fu-
ture tense in
rus.
as, Amaturus, *To loue*, or, *about to loue*. And it is for-
med of the latter Supine, by putting to rus: as,
Doctus, docturus.

A Participle of the Preter tense, hath his En-
glish ending in d, t, or n: as, *loued, taught, slain*: & his
Latine in tus, sus, xus: as, amatus, vilus, nexus: and
one in ius, as Mortuus. And it is formed of the lat-
ter Supine, by putting to s: as, lectus, lectus, except
Mortuus.

A Participle of the future in dus, betokeneth
to suffer, like the Infinitive mood of the Passive
voice: as, Amandus, *to be loued*. And it is formed of
the genitiue case of the participle of the Present
tense, by changing tis, into dus: as, Amantis, aman-
dus: Legentis, legendus. And it is also found to haue
the ſignification of the Participle of the Present
tense: as, Legendis veteribus proſcis, *In reading old
authors thou doeſt profit.*

AN INTRODVCTION OF THE

Of an Active
come 2. Participle.

Of a verbe Active, and of a verbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the future in rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus.

Of a Passive
come 1.

Of a verb Passive, whose Active hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of the future tense in dus: as of Amor, commeth Amatus, amandus.

Of a Deponent
come 3.

Of a verbe Deponent commeth three Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent do governe an Accusative case after him, it may forme also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Common
come 4.

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles of the Present tense, be declined like nounes Adiectives of three Articles: as, Nominatiuo hic, hæc, hoc Amans: Genitiuo huius amantis: Datiuo huic amanti, &c.

Participles
declined like
Adiectives.

Participles of other tenses, bee declined like nounes Adiectives of three diuers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amanda, amandum.

Of an ADVERBE.

Adverbe is a part of speech ioyned to the Verbs to declare their signification. Adverbs some be of time: as, Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Some of Place: as, vbi, ibi, hic, illic, illuc, intus, foris. Some of Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum. Some of Order: as, Inde, deinde, denique, postremo.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Some of Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorsum, num, nunquid?
Some of Calling: as, Heus, ô, ehodum.
Some of Affirming: as, Certè, nã, profectò, sanè, scilicet, licet, estò.
Some of Denying: as, Non, haud, minimè, neuiquam, nequaquam.
Some of Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, medius-fidius.
Some of Exhorting: as, Eia, agè, agite, agendum.
Some of Flattering: as, Sodes, amabò.
Some of Forbidding: as, Ne.
Some of Warning: as, Vtinam, si, ô si, ô.
Some of Gathering together: as, Simul, vnà, paritor, non modò, non solum.
Some of Parting: as, Scorsim, sigillatim, vicatim.
Some of Choosing: as, Potius, imò.
Some of A thing not finished: as, Penè, ferè, propè, vix, modò non.
Some of Shewing: as, En, ecce.
Some of Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
Some of Chance: as, Fortè, fortuito.
Some of Likeness: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
Some of Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
Some of Quantity: as, Multum, parum, minimum, paululum, plurimum.
Some of Comparison: as, tam, quàm, magis, minùs, maximè.
Some of Certaine Adverbs be compared: as, Doctè, doctius, doctissimè. Fortiter, fortius, fortissimè. Propè, propius, proximè. Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not hauing any casuall word to serue vnto, ioyned with them, bee not Prepositions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cauet, post dolebit, He that bewareth not afore, shall bee sorie afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behinde the backe to dispraise, is an dishonest point.

Of

AN INTRODVCTION OF THE

Of a CONIUNCTION.

Coniunction is a part of speech that ioyneth words and sentences together.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Disiunctiues: as, Aut, ve, vel, seu, siue.

Discretiues: as, Sed, quidem, autem, verò, at, ast.

Causals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, vt, quòd, quum, quoniam and quando set for quoniam.

Conditionals: as, Si, sin, modò, dum, dummodò.

Exceptiues: as, Ni, nisi, quin, alioquin, praterquam

Interrogatiues: as, Ne, an, utrùm, necne, anne, nònne.

Illatiues: as, Ergò, ideo, igitur, quare, itaque, proin

Aduersatiues: as, Et si, quanquam, quamvis, licet, esto.

Redditiues to the same: as, Tamen, attamen.

Electiues: as, Quàm, ac, atque.

Diminutiues: as, Saltem, vel.

Of a PREPOSITION.

Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem: or els in Composition, as Indoctus.

These Prepositions following, serue to the Accusatiue case.

Ad, To. } Ante, before.

Apud, At. } Aduersus, } against.

Cis, } on this side. } Extra, without.

Citra, } } Intra, within.

Circum, } about. } Inter, betweene.

Circa, } } Infra, beneath.

Contra, against. } Iuxta, beside, or nigh to.

Erga, towards. } Ob, for.

Pone,

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Pone, behinde.

Per, by or through.

Prope, nigh.

Propter, for.

Secundum, } after.

Post,

Trans, on the further side.

Ultra, beyond.

Præter, beside.

Supra, aboue.

Circiter, about.

Vsque, vntill.

Secus, by.

Versus, towards.

Penes, in the power.

where note that Versus, is set after his casual word:

as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, from or fro.

Cum, with. (sence.

Coram, before, or in pre-

Clam, priuily.

De,

E, } of or fro.

Ex,

Pro, for.

Præ, before, or in comparison.

Palam, openly.

Sine,

Absque, } without.

Tenus, vntill, or by to.

where note that if the casual word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shall bee put in the genitiue case, & be set before Tenus: as Aurium tenus,

Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voyces of Prepositions, beeing set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes; as is aforesaid in the Aduerbe.

These Prepositions following, serue to both cases.

In with this signe To, to the Accusatiue case; as In urbem, Into the citie. In without this signe To, to the Ablatiue case: as, In te spes est, My hope is in thee.

Sub noctem, a little before night.

Sub iudice lis est, The matter is before the iudge.

Super lapidem, Upon a stone.

Super viridifronde, Upon a greene leafe.

Subter terram, Under the earth.

Subter aquis, Under the water.

Of

AN INTRODVCTION OF THE Of an INTERIECTION.

Interiection is a part of speech, which betokeneth a sodaine passion of the minde, vnder an imperfect voyce. Some are of this kind: as, Euax, vah.

Sorrowe: as, Heu, hei.

Dread: as, At at.

Marrelling: as, Papr.

Disdaining: as, Hem vah.

Shunning: as, Apagè. Praising: as, Euge.

Scorning: as, Hui.

Exclamation: as, Proh Deum atq; hominum fidem.

Curling: as, Vx, malum.

Laughing: as, Ha ha he.

Calling: as, Eho, oh, io.

Silence: as, An. And such others.

The Concordes of Latine SPEECH.

In the due toyning of wordes in construction, it is to be vnderstood, that in Latine speech there be three Concordes. The first, betwene the Nominatiue case and the Verbe. The second, betwene the Substantiue and the Adiectiue. The third, betwene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

When an English is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be no Verbs therein as in a sentence, the first is the principall Verbe, except it be the Infinitive mood, or haue before it a Verb: as That, whom, which: or a Coniunction, as, Vt, that, Cum, when, Si, if, or such others. When ye haue found the Verb, aske this question,

EIGHT PARTS OF SPEECH.

who? or what? and the word that answereth to the question, shall be the nominatiue case to the Verbe, except it be a verbe impersonall, which will haue no nominatiue case. And the Nominatiue that in making and construing Latine be set before the Verbe, except a question be asked, & then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? venit ne Rex? doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperative mood: as, Ama ui, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe is, or there, cometh before the English of the Verbe: as, Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casual word which cometh next after the Verbe, and answereth to this question whom? or what? made by the Verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the Verbe do properly gouerne another case after him to be construed withall: as, Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couest to please thy master, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt need spurres.

A verbe personall agreeth with his Nominatiue case in number and person: as, Praeceptor legit, vos vero negligitis, The master readeth, and ye regard not, others note, that the first person is more worthy then the second, & the second more worthy then the third.

Many nominatiue cases singular, with a conjunction copulatiue comming between them, will haue a verbe plurall: which verbe plurall shall agree with the nominatiue case of the most worthy person: as, Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safeguard. Tu & pater periclitamini, Thou and the father are in jeopardy. Pater & praceptor accedunt te, The father and the master haue sent for thee.

When a Verbe cometh betwene two Nominatiue

THE CONSTRUCTION OF THE

the cases of diuers numbers, the Verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, *Amantium iræ amoris redintegratio est*, The falling out of louers is the renewing of loue. *Quid enim nisi vota supersunt?* For what remaineth sauing onely prayers? *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt*, She stroke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a Verbe, or els a whole clause afore going, or els some member of a sentence, may be the Dominatiue case to the Verbe: as, *Diluculo surgere saluberrimum est*, To arise betime in the morning is the most wholsome thing in the world. *Multum scire vita iucundissima*, To know much is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue aske this question, *who or what*, and the word that answereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue whether it be a Proune, Pronoune, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as, *Amicus certus in re incerta cernitur*, A sure friend is tried in a doubtful matter. *Homo armatus*, A man armed. *Ager colendus*, A field to be tilled. *Hic vir*, This man. *Meus herus est*, It is my master.

Where note that the Masculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a conjunction copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agree with the Substantiue of the more worthy gender: as, *Rex & Regina beati*, The King and the Queene are blessed.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

The third Concord.

When ye haue a Relative, aske this question *who or what*, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relative, and is rehearsed againe of the Relative.

The Relative agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as, *Vir sapit qui pauca loquitur*, That man is wise that speaketh fewe things or words.

Sometime a Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the Neuter gender and Singular numbers: as, *In tempore veni, quod omnium rerum est primum*, I came in season which is the cheifest thing of all. But if the Relative be referred to two clauses or more, then the Relative shall be put in the plurall numbers: as, *Tu multum dormis, & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica*, Thou sleepest much, and drinkest often, which both things are naught for the body.

When this English *That* may bee turned into this English *which*, it is a Relative, otherwise it is a conjunction, which in Latine is called *quod* or *ut*: and in making Latine, it may elegantly bee put away, by turning the Dominatiue case into the accusatiue, and the Verbe into the Infinitive mood: as, *Gaudeo quod tu benè vales*, *Gaudeo te benè valere*, I am glad that thou art in good health. *Iubeo ut tu abeas*, *Iubeo te abire*, I bid that thou goe hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniunctiue Copulatiue betweene them, will haue a Relative plurall, which Relative shall agree with the Antecedent of the most worthy Gender: as, *Imperium & dignitas quæ petijsti*, The Rule and dignitie which thou hast required.

But

The

THE CONSTRUCTION OF THE

But in things not apt to have life, the Neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the Substantives or Antecedents be of the Masculine or of the feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiective or Relative be put in the Neuter gender: as, Arcus & calami sunt bona, The bow and arrows be good: Arcus & calami quæ frægisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The Case of the Relative.

When there cometh no Nominative case betwene the Relative and the Verbe, the Relative shall be the Nominative case to the Verbe: as, Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, which is in love with money.

But when there cometh a Nominative case betwene the Relative and the Verb, the Relative shall be such case as the Verbe will have after him: as, Felix, quem faciunt aliena pericula cautum, Happy is hee, whom other mens harmes do make to beware.

As the Relative may be the Nominative case to the Verbe, so it may be the Substantive to the Adiective that is joined with him, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Doe not thou love riches, which to doe, is the most beggerly thing in the world.

Nounes Interrogatives and Indefinites, follow the rule of the Relative: as, Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verbe like as the Relative doth: as, Hæc mihi, qualis erat? Talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the Relative is not alwayes governed of the Verbe that hee cometh before, but sometime of the Infinitive moode that cometh after the Verbe: as, Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou wilt me to thanke, I have thanked.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Sometime of a Participle: as, Quibus rebus adductus fecisti? With what things mooved didst thou it?

Sometime of the Gerund: as, Quæ nunc non est narrandi locus, Which things at this present is no time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as, Quem in locum deducta res sit, vides, Unto what state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantive that he doth accord with: as, Senties qui vir siem, Thou shalt perceiue what a fellow I am. Albeit in this manner speaking, Qui, is an Indefinite, and not a Relative.

Sometime of a Noun Partitive or Distributive: as, Quarum rerum vtram minus velim, non facile possum existimare, Of the which two things, whether I would with lesse will haue, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the Genitive case by reason of a Substantive coming next after him: as, Ego lum non noui, cuius causa hoc incipis, I knew him not of whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a Noun substantive: as, Omnia tibi dabuntur quibus opus habes, All things shall be giuen thee, which thou hast need of.

Sometime of an Aduerbe: as, Cui vtrum obuiam procedam, nondum statui, Whom whether I will goe to meete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the Ablative case with this preposition, & is governed of the Comparative degree, coming after him: as, Vire virtute qua nihil est melius, Use vertue, then the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quantus erat Iulius Cæsar, quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Iulius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britain? Also when it signifieth an instrument wherewith

THE CONSTRUCTION OF THE

a thing is to be done, it is put in the ablatiue case: as, Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife where with he would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betwene two Substantiues of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as, Auis, quę passer appellatur, or Auis, qui passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Pea, though the Substantiues be of diuers numbers also: as, Est ne ea Lutetia quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantiues.

When two Substantiues come together, betokening diuers things, the latter shall bee the genitiue case: as, Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilii, The worke of Virgil. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, Pater meus vir, amat me puerum, My father beeing a man, loueth me a child.

When the English of this word *Res*, is put with an Adiectiue, ye may put away *Res*, and put the Adiectiue in the neuter gender, like a Substantiue: as, Multa me impediunt, Many things haue letted me. And beeing so put, it may be the Substantiue to an Adiectiue: as, Pauca his similia, A few things like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiectiue in the neuter gender, put alone without a Substantiue, standeth for a substantiue, & may haue a genitiue case after him, as if it were a Substantiue: as, Multum lucrī, much gaine. Quantum negotij? How much business? Id operis, That worke.

Words importing indument of any qualitie,

EIGHT PARTS OF SPEECH.

propertie, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noune Substantiue, or a verb Substantiue, it may be put in the Ablatiue case, or in the genitiue as, Puer bona indole, or Puer bonę indolis, A child of a good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and v'sus when they be latine for need, require an Ablatiue case: as, Opus est mihi tuo iudicio, I haue need of thy iudgement: Viginti minis vsus est filio, My sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adiectiues.

The Genitiue case.

A Diectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitiue case: as, Cupidus auri, Couetous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor pręteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, and certaine Interrogatiues with certaine nounes of number, require a genitiue case: as, Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogatiue: as, Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c. as, Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a Noun, Pronoun, or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as, Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, a, um, as, Cuius est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as, Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answer by one of these possessiues, Meus, tuus, suus, noster, D 1 vester

THE CONSTRUCTION OF THE

vester: as, Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Howes of the Comparatiue and the Superlatiue degree, being put partitiuely, that is to say, hauing after them this English of or among, require a genitiue case: as, Aurum mollior est sinistra, **Of the eares, the left is the softer.** Cicero oratorum eloquentissimus, **Cicero the most eloquent of Oratours.**

Howes of the Comparatiue degree, hauing than, or by after them, doe cause the word following to be in the Ablatiue case: as, Frigidior glacie, **More cold then ice.** Doctior multo, **Better learned by a great deale.** Vno pede altior, **Higher by a foote.**

The Dative case.

Adiectiues that betoken profit, or disprofit, likeness, or vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Dative case: as, Labor est utilis corpori, **Labour is profitable to the body.** Aequalis Hectori, **Equal to Hector.** Idoneus bello, **Fitt for warre.** Iucundus omnibus, **Pleasant to all persons.** Parenti supplex, **Suppliant to his father.** Mihi proprium, **Proper to me.**

Likewise Howes Adiectiues of the Passive signification in bilis, and Participialis in dus: as, Flebilis flendus omnibus, **To be lamented of all men.** Formidabilis, formidandus hosti, **To be feared of his enemies.**

The Accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as, Turris alta centum pedes, **A tower an hundred foot high.** Arbor lata tres digitos, **A tree three fingers broad.** Liber crassus tres pollices, **vel tribus pollicibus, A booke three inches thicke.**

The Ablatiue case.

Adiectiues signifying fulnes, emptinesse, plenty, or wanting, require an Ablatiue case, and some-

time

EIGHT PARTS OF SPEECH.

time a Genitiue: as, Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus irâ, irâ, ab irâ. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Integer vitæ scelerisque purus, non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, captus, contentus, with such others will haue an Ablatiue case: as, Dignus honore, Captus oculis, Virtute præditus, Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the Ablatiue case, haue an Infinitiue mood of a Verbe: as, Dignus laudari, **worthy to be praised.** Contentus in pace viuere, **Content to liue in peace.**

Construction of the Pronoun.

These Genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering or passion is signified: as, Pars tui, Amor mei. **But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be vsed:** as, Ars tua, Imago tua.

These Genitiue cases, Nostrum, vestrum, be vsed after distributiues, partitiues, comparatiues, and superlatiues: as, Nemo vestrum. Aliquis nostrum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and first with the Nominatiue case.

Vin, forem, fio, existo, and certaine verbs Passiues: as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will haue such case after them, as they haue before them; as, Fama est malum, **same is an euill thing.** Malus culturâ fit bonus, **An euill person by due ordering or gouernance is made good.** Cræsus vocatur diues, **Cresus is called rich.** Horatius salutatur Poëta, **Horace is saluted by the name of Poet.**

THE CONSTRUCTION OF THE

et. Malo te diuitem esse quam haberi, I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.

Also Verbs that betoken bodily moouing, going, resting, or doing, which be properly called Verbes of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Dominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after them a Dominatiue case of a Noun or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, Incedo claudus, I goe lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth boide of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face vppward. Somnias vigilans, Thou drest meest waking. Studeo stans, Studie thou standing. And likewise in the Accusatiue case: as, Non deer quemquam meiere currentem aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally when the word that goeth before the Verb, and the word that cometh after the verb, belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the Verbe bee Transitiue or Intransitiue, of what kind soeuer the verb be: as, Loquor frequens, I speake often. Tacco multus, I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimas, I write letters very seldom. Ne assuecas bibere vinum ieiunus, Accustome not thy selfe to drinke wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitiue case.

This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duty, or guise, it causeth the Noun, Pronoun, or Participle following to be put in the Genitiue case: as, Hæc vestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere, Non pararam, It is the propertie of a foole to say, I had no thought.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

thought. Extremæ est dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to haue minde on nothing but heavenly things. Except that these Pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be vled in the Dominatiue case: as, Hic codex est meus, This booke is mine. Hæc domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lie. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parts not to doe wrong. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy part (or duty) to suffer all things in like.

Verbs that betoken to esteeme or regard, require a Genitiue case betokening the value: as, Parui ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. Maximi penditur nobilitas, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assaying, will haue a genitiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or els an Ablatiue case most commonly without a Preposition: as, Hic furti se alligat, vel furto. Admonuit me errati vel errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

Satago, misereor, miseresco, require a Genitiue case: as, Rerum suarum satagit. Miserece mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and memini, wil haue a Genitiue or an Accusatiue case: as, Reminiscor historiarum. Obliuiscor carminis. Recordor Pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, vel te, I remember thee. Memini de te, I spake of thee. Egco, or indigeo tui vel te, I haue neede of thee. Potior vrbis, I conquer the Citie. Potior voto, I obtaine my desire.

THE CONSTRUCTION OF THE

The Dative case.

All manner of Verbes put acquisitevely, that is to say, with these tokens *to* or *for* after them, will haue a Dative case: as, Non omnibus dormio, I sleep not to all men. Huic habeo, nontibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doth also belong verbs betokening to profit or disprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

Compare: as, Comparo, compono, confero.

Give or restore: as, Dono, reddo, refero.

Promise or to pay: as, Promitto, pollicor, soluo.

Command or shew: as, Impero, indico, monstro.

Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.

Obeie, or to be against: as, Obedio, adolor, repugno.

Threaten, or to be angry with: as, Minor, indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also verbs compound with Satis, bene, and male: as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certaine verbs compound with these Prepositions, Prae, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Dative case: as, Praeluceo, adiaceo, condono, subolco, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, interfero.

This Verbe Sum, es, fui, may oftentimes be set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Dominative case, shall be put in the Dative, and the word that seemeth to be the Accusative case, shall be the Dominative: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Dominative shall be turned into the Accusative: as, Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Dominative case, and a Dative, the word that is the Dominative case, may be put also in the Dative: so that Sum may in such manner speakings be construed with a double dative

EIGHT PARTS OF SPEECH.

Dative case: as, Sum tibi praesidio, I am to thee a safeguard. Haec res est mihi voluptati, This thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other Verbes, may in such manner speaking haue a double Dative case, one of the person, and another of the thing: as, Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusative case.

Verbes Transitiues are all such as haue after them an Accusative case of the doer or sufferer, whether they be Active, Commune, or Deponent: as, Plus promptos facit. Feminae ludificantur viros. Largiur pecuniam.

Also Verbs neuters may haue an Accusative case of their owne signification: as, Endymionis somnum formis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbs of asking, teaching, and araying, will haue two Accusative cases, one of the sufferer, and another of the thing: as, Rogo te pecuniam. Docco te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

The Ablative case.

All Verbs require an Ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, Ferit cum gladio. Tacco metu. Summa eloquentia causam egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genitiues, when they be put alone without Substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantius, quantiliber, quanticunque: as, Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quam vellem. Having that after verbs of price, wee shall alwayes vse these Aduerbs, Carius, vilis, melius, and ceteris, in stead of their casualls.

Verbs of plenty or scarcenesse, filling, emptying, loading, or unloading, will haue an Ablative case: as, Af-

THE CONSTRUCTION OF THE

Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliaui me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, laetor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiuing, or distance, or taking away, will haue an Ablatiue case, with a, ab, ex, or de: as, Accipit literas à Petro. Audiui ex nuntio. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. And this Ablatiue after Verbs of taking away, may be turned into Dative: as, Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may haue an Ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, Prefero hunc multis gradibus, I prefer this man by many degrees. Paulo intervallo illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Noun, or a Pronoun substantive, ioyned with a Participle, expressed or vnderstood, & hauing no other word whereof it may be gouerned, it shalbe put in the Ablatiue case absolute: as, Rege veniente hostes fugerunt, The king coming, the enemies fled. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may be resolued by any of these words, dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente. i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Verb passiue wil haue after him an ablatiue case with a Preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or dative, shall be the Nominatiue case to the Verbe, if it be made by the Actiue: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerundes.

Gerunds and Supines, will haue such cases as the Verbs that they come of: as, Otium scribere literas. Ad consulendum tibi. Auditum Poetas.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

When the English of the Infinitiue mood cometh after any of these Nounes substantiues, adium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cunctio, locus, and others like, if the verb should be of the Actiue voice, it shall bee made by the Gerund in Di, and the same Gerund in Di, is vsed also after certain Adiectiues: as, Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus culandi. Gnarus bellandi.

When ye haue an English of the Participle of the Present tense, with this signe of or with, coming after a Noun Adiectiue, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense coming without a Substantiue, with this signe in or by before him, shal in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Cæsar dando, subleuando, inglescendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diem. And the same Gerund in Do, is vsed either without a Preposition, or with one of these Prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as, Deterruit à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene scribendi cum loquendo coniuncta est.

The English of the Infinitiue mood, coming after a reason, and shewing a cause of the reason, may be put in the Gerund in Dum: as, Dies mihi ut satis sit ad agendum, vercor: I feare that a whole day will not be enough for me to do my businesse.

The Gerund in Dum, is vsed after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter comandandum. Ante damnandum.

And when ye haue this english must or ought, in a reason, where it seemeth to be made by this verb Oportet,

THE CONSTRUCTION OF THE

porter, it may be put in the Gerund in dum, with the verb set impersonally: then the word that seemeth in the english to be the nominative case, shalbe put in the Dative: as, Abeundum est mihi, I must goe hence

Supines.

The first Supine hath his Active signification and is put after Verbs and Participles, that be token mooving to a place: as, Eo cubitum. Spectatus amissi, risum teneatis amici.

The latter Supine hath his Passive signification and is put after Nounes Adiectives: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood Passive, as, Facile fieri, Facile to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, be commonly put in the Ablative case: as, Nocte vigilas: Lucis dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of Place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusative case: as, Pedem hinc ne discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatives or names of great places be put with a Preposition, if they follow a verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Vivo in Anglia, Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex urbe.

EIGHT PARTS OF SPEECH.

In a place, or at a place, if the place be a proper name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the Genitive case: as, Vixit Londini. Studuit Oxonia.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, Procumbit humi bos. Militiæ nutritus est. Domi bellicue otiosi vivitis.

But if the place be of the third declension, or plural number, it shall be put in the dative, or in the ablative case: as, Militavit Carthagini, or Carthagine. Athenis paratus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, Abijt domo, Rure reuersus est.

Impersonalls.

A Verbe Impersonall hath no Nominative case before him, and this word It, or there, is commonly used as a signe: as, Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominative case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou mayst.

Interest, refert, and est for interest, require a genitive case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and cuius, the ablative cases of the Pronounes Possessives: as, Interest omnium recte agere. Tua re optet te ipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Dative case: as, Mihi licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit.

THE CONSTRUCTION OF THE

sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an Accusatiue case onely: as Delectat, decet, iuvat, oportet. Some beside the Accusatiue will haue also a Genitiue: as, Nostri nosmetipso. Me ciuitatis tæder. Pudet me negligentiz. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbs Impersonals of the Passiue voice, being formed of Neuters, do gouerne such case as the verbs Neuters which they come of: as, Parcatür sumptuum. Let cost be spared. Because wee say, Parcamus pecuniam, Let vs spare cost.

A verbe Impersonal of the Passiue voice, hath like case as other Verbs Passiues haue: as, Beneficium multum à principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maximam vi certatur, subaudi, ab illis.

When a verbe is signified to be done of many, the verbe being a verbe neuter, we may well change the verbe neuter into the Impersonal in tur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

Participles gouerne such cases as the Verbs that they come of: as, Fruiturus amicis. Consulens tibum. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure manner of cases be changed into nouns. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case then the verbe that it cometh of: as, Appetens vinum. Breedis of wine.

The second, when it is compounded with a Preposition, which the Verbe that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference

EIGHT PARTS OF SPEECH.

ence of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer mandus, .i. amari dignus, A child worthy to be loued. And all these are properly called Nouns participials. Participles when they be changed into Nouns, require a Genitiue case: as, Fugitans litium. Indoctus. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voyces, Perosus, exosus, pertaxus, haue alwayes the Actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, Exosus scitiam, Hating cruelty. Vitam pertaxus, weary of life.

The Aduerbe.

Aduerbs of quantity, time, and place, doe require a Genitiue case: as, Multum lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbs will haue a Dative case, like the Nouns that they come of: as, Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

These Datives be vsed Aduerbtially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbs will haue an Accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Propius urbem. Proxime castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or els doe forme the degrees of Comparison, be changed into Aduerbs.

The Coniunction.

Coniunctions Copulatiues and disunctiues, and these foure, Quam, nisi, præterquam, an, couple the cases: as, Xenophon & Plato fuisse æquales. And sometime they be put betweene diuers cases: as, Scitum Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emissum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Disunctiues, most commonly ioyne like moods & tenses together: as, Petrus

THE CONSTRUCTION, &c.

trus & Iohannes precabantur & docebant. And sometimes
diuersa tenses: as, Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

Sometime this Preposition In, is not expressed but
understood, and the casual word neuertheless put
in the ablative case: as, Habeo te loco parentis. i. in loco.

A Verbe compound, sometimes requireth the case of
the Preposition that he is compounded withall: as,
Exco domo. Præterco te in salutatum. Adeo templum.

The Interiection.

Certaine Interiections require a Nominatiue
case: as, O festus dies hominis. Certaine a Datiue
as, Hei mihi. Certaine an Accusatiue: as, Heu stirpem
inuisam. Certaine a Vocatiue: as, Proh sancte Iupiter.
And the same Proh will haue an Accusatiue case: as,
Proh Deum atque hominum fidem.

F I N I S.

Guilielmi Liliij, ad suos Discipulos monita Pæ-
dagogica, seu Carmen de Moribus.

Q Vi mihi discipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.

Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum:

Templa petas supplex & venerare Deum.

Attamen in primis facies sit lota manusque,

Sint nitidæ vestes, comptaq; cæsarics.

Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,

Adsis, nulla pigra sit tibi causa moræ.

Me præceptorem cum videris, ore saluta,

Et condiscipulos ordine quosque tuos.

Tu quoque fac sedeas vbi te sedisse iubemus,

Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.

Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,

Sic magis is clarâ sede locandus erit.

CARMEN DE MORIBVS.

Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,

Sint semper studijs arma parata tuis.

Si quid dictabo scribes, at singula rectè,

Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.

Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis

Mandes, quæ libris inseruisse decet.

Sæpè recognoscas, tibi lecta, animoq; reuoluas,

Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.

Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,

Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.

Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,

Ne mens te insimulet conscia desidia.

Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuvabit,

Si mea non firmo pectore verba premis?

Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,

Invigila, & parata est gloria militiæ.

Nam veluti florestellus nec semina profert,

Ni sit continuo victa labore manus:

Sic puer ingenium si non exercuerit, ipsum

Tempus & amittet, spem simul ingenij.

Est etiam semper lex in sermone tenenda,

Ne nos offendant improba garrulitas.

Incumbens studio submissa voce loqueris,

Nobis dum reddis, voce canorus eris.

Quæcunq; mihi reddis, discantur ad vnguem,

Singula & abiecto verbula redde libro.

Ecce verbum quisquam dicturo suggerat vllum,

Quod puero exitium non mediocriter parit.

Quicquam rogit, sic respondere studebis,

Vi laudem dictis & mereare decus.

Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,

Est virtus medium quod tenuisse iuvat.

Quoties loqueris, memor esto loquere Latine,

Et veluti scopulos barbara verba fuge,

Extrema socios, quoties te cunque rogabunt,

Instrue, & ignaros ad mea vota trahere.

Scal

Qui

CARMEN DE MORIBVS.

Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos intrabere Grammaticastros,
Ingens Romani dederis eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora contere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusque sodales,
Aut alio quouis sollicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam praua tequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permisabis emæ sue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, fursæ, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitæ, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; rediſq; feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

F I N I S.

BREVISSIMA INSTITVTIO,

SEV

RATIO GRAM-

MATICE Sæpè

noscedæ, &

Ad omnium puerorum
utilitatem præscripta, quam

Salutem REGIA MA-

iestas in omnibus

Scholis profiten-
dam præcipit.

Ex Officina CANTRELLI

LEGGE, Academiae Can-
tabrigiensis Typographj.

1621.

STVDIVM GRAMMATICES
OMNIBVS ESSE NECES-
SARIVM.

*Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus, parva hac discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?*

DE GRAMMATICA ET
EIVS PARTIBVS.

GRAMMATICA, est recte scribendi
atq; loquendi Ars.
GRAMMATICA, quatuor sunt partes:
Orthographia, & Syntaxis,
Etymologia, & Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA, est recte scribendi
ratio, qua docemur, quibus quæque dictio
sit formanda literis; vt, lectio non lexio, ab
p̄bos, rectus, & γραφή, scriptura.

DE LITERIS.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales; Vocales
a, e, i, o, u; nam y Græcæ est.

Ex quibus variè dispositis, conascunt diphthongi Diphthongi
quinque,

Mus.

Audio.

Cœlum.

Hei.

Euge.

Reliquæ literæ Consonantes Consonantes.

appellatur, quarum nosem

sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, r. Mutæ.

Septem autem semivocales: l, m, n, r, s, x, z. Semivocales.

Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, Liquidæ.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ in-
terdum etiam liquescit. X & Z, duplices sunt conso-
nantes, atque etiam i inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus i & u, quando sibi I & V conso-
nantes ali-
quando,
vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt,
uno, louis, voluntas, vultus.

K, y, & z, latinis dictionibus nunquam admiscuntur. K, Y, & Z.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis H, aspiratio.

E;

nota.

ORTHOGRAFIA.

per. Apud Poetas autem interdum consonantia vim operit.

Præponitur autem vocibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis: recte itaq; enuntiamus,

Hiculus, Hieronymus, pentasyllaba: Hieremias, labia.

At in Latinis uerbis interdum h postponitur c: vt, Charus, charitas: Pulcher, pulchritudo.

Bisyllaba pinguntur literæ, masculis scilicet characteribus, & masculis. Masculis inchoantur sententiæ: vt, Deum time, Regem honora: & propria nomina: vt, Henricus, Anglia.

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæc quidem vel scribi omniū vel signari debent, vt Musæ præfunt: vel Musæ præfunt.

Literæ maiusculæ, cum sole ac paucæ scribuntur, aliquando uelut nomina, aliquando numerum.

A. Aulus.	C. C. Patres conscripti.
C. C. C. C.	Quintus, Quæstor, Quirites.
D. Decius	R. P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	S. S. Sextus.
M. Marcus.	S. P. Q. R. Senatus, Populusque Romanus.
P. Publius.	P. Titus.
P. R. Populus Romanus.	T. C. Tua clementia, & eius generis infinita.

In numeris verò	XL.	40.	Quinquaginta.
	L.	50.	Nonaginta.
	XC.	90.	Centum.
	C.	100.	Quingenta.
	D.	400.	Mille.
	LM.	1000.	

ORTHOGRAFIA.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

Est scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere, atque connectere. In simplicibus vocibus, h, vocali sequenti adherent: vt, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

Do-ctus,	sgm	A-gmen.
San-ctus,	gn	I-gnis.
Scri-psi,	st	Ve-ster.
Sum-psi.		Magi-ster.
Pi-scis,		An-xius,
Di-sco.	xi	Di-xi, & si-
E-tna.		milia.

Inter m, & n, non interseritur p. Male igitur pingereur Sompnus, pro somnus. Colum, colūna.

Post x non scribitur s: vt, Exscribo, exsoluo: non exscribo, exsoluo. In compositis cum Præpositione, autibus & euphonia seruendum est:

Occurro,	Obcurro.
Officio,	Obficio.
Aufero,	Abfero.
Abstingo,	Austingo.
Obtinco,	Ottinco.
Obrepro,	Orrepro.

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthographia affinis est Orthoëpia, hoc est, Orthacpia, emendatè recteq; loquendi ratio, ab opus, rectus, & epos, verbum.

Hic in primis curandum est, vt præceptores tenera ac balbutientiæ puerorū ora sit effingant, & figurent,

na vel continua linguarum volubilitate, ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa interpiratione confilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Ceterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando I litera pleniore sono, & supra iustum decorum extenditur, quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, ubi quis L nimis operosè sonat, ut Ellucet, pro elucet: Saulvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quod hanc literam pinguius iusto pronunciant, dum

pro	Multus,	{	auditur	Moultus.
	Mollis,			Moolis.
	Falsus,			Faulsus.

Ischnotes.

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus, quam par est: ut cum

pro	Nunc,	{	proferimus	Nunc.
	Tunc,			Tunc.
	Aliquis,			Elquis.
	Alius,			Elius.

Traulismus.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cæcæcinit, pro canit: Tutullius, pro Tullius.

Huius vitio ut scdissimo, ita & periculossimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, ut nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperis inter se cœuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: ut,

Arx, tridens, rostris, phinx, præster, torrida, seps, strix,

— postquam discordia tetra.

Atque ferratos postes, portasque refregit.

Plateasmus.

Plateasmus est, quando crassius, & voce plusquam Plateasmus, irili loqui nitimur: ut cum

pro	Montes,	{	efferimus	Mountes,	{	ut etiam
	Fontes,			Fountes,		
	Pontes,			Pountes,		
pro	Ergo,	{	efferimus	Argo.	{	
	Sperma,			Sparma.		
	Perago,			Parago.		

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F:

vt,	Folo,	{	pro	Volo.	
	Fis,			Vis.	
	Folui,			Volui.	
	Felle,	{		Velle.	
crursum:	Vero,		{	pro	Fero.
	Vers,				Fers.
	Verre,			Ferre.	

S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant, s. anulli,

pro	Læsus,	{	pronuntiantes	Læzus.
	Visus,			Vizus.
	Risus,			Rizus.

H, in initio dictionis lenius, in medio asperius c. H. untari volunt: malè ergò,

pro	Homo,	{	efferimus	Omo.
	Hamus,			Amus.
	Humus,			Vmus.
	Christus,			Cristus.
	Chrisma,			Crisma.
	Chremes,			Cremes.
	Thus,			Tus.
	Diphthongus,			Diprongs.
	Sphæra,			Spæra.

Forde quoque erratur à nostris, ubi t & d, tanquam

spiratas pro-	Amath,	{	pro	Amat.
untiant: vt,	Caputh,			Capue.
	Aputh,			Apud.

At

ORTHOGRAFIA.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quae bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiae emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PUNCTIS.

Nequè exigua Orthographiae pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde clausularum distinctionibus paucula annotasse, non fuerit supervacaneum.

Puncta quæ.

Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio. Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma.

Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, utpote qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur, continuo succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum [,]

Ovidius. *Vtendum est etate, cito pede labitur etas,*

Nec bonam sequitur, quam bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulae partes: ut,

Juvenalis. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, alipius*

Græculus esuriens, in caelum, iusseris, ibit,

Colon.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic [:]

Quemadmodum horologij umbram progressam sentimus progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, trescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auscultibus, ex intervallo sentitur.

Periodus.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo [.]

Dic mihi Musa virum, capta post tempora Troia,

NOMEN.

si mores hominum multorum vidit & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis, & Interrogatio.

Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa: Parenthesis.

qua remota, sermo tamen manet integer: ut,

— princeps (quia bella minantur

hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio, signatur duobus punctis, ac superiore Interrogatio.

sermone caudato, sic [?] ut,

Quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia versatur in primis circa inuestigandas

verborum origines, ut num coelebs dicatur, quali

celstem vitam agens: num lepus, quali leuipes.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de

ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimi-

na: ut, Fortis, fortiter: Lego, legit: omnesq; oratio-

nis partes complectitur. Cicero notationem, seu ye-

loquium vocat, componitur autem ab *ετυμος*, verus,

& *λόγος*, sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo:	{	Nomen,	{	Adverbium,	{	Indeclinabiles.
		Pro-nomen,		Coniunctio,		
		Verbum,		Præpositio,		
		Participium,		Interiectio,		

NOMEN.

Nomen, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia. Nomen.

Nomen dupliciter dicitur, Substantivum, & Adiectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam. Nomen Substantivum.

Est autem sub-

stantivum duplex: { Appellativum, & { Proprium.

Appel-

NOMEN.

- Appellativum** Appellativum est, quod rem multis communem significat: vt, *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*
- Proprium** Proprium est, quod rem vni individuo propriam significat: vt, *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*
- Prenom.** Proprij nominis tria sunt genera.
- Nomen** Praenomen, quod vel differentiae causa, vel veteris tu praepositum: vt, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*
- Cognomen** Nomen, quod suum est cuique: vt, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*
- Nomen Adiectivum** Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euen- aliquo: vt, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*
- Commune** Adiectivum est, quod substantivo indiget, cui in- ratione adhaereat: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clementis.*
- Proprium** Adiectivum est duplex: Commune & Proprium.
- Commune** Commune est, quod affectionem multis commu- nem significat: vt, *Bonus, malus, solers, satur.*
- Proprium** Proprium est, quod affectionem vni individuo pec- tiarè significat: vt, *Gracchus Marti, Quirinus Romulo.*

DE ACCIDENTIBVS NOMINI.

- Nom. acci-** Nomini acci- { Species, Figura, Numerus, Casus
dentia septem dunt septem. { Genus, Declinatio, Comparatio

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: { Primitiva,
&
{ Deriuatiua.

- Primitiva** Primitiva est, quae aliundè non trahitur.
- Deriuatiua** Deriuatiua est, quae aliundè formatur.
- Primitivae subiunguntur haec quae sequuntur, & huiusmodi.
- Collectivum** Collectivum scilicet, quod singulari numero mul- titudinem significat: vt, *Concio, cœtus, plebs, turba, cœsus, grex.*
- Fictivum** Fictivum, quod à sono fingitur: vt, *Sibilus, tintinnu- lum, stridor, clangor.*

NOMEN.

Interrogativum: vt, *Quis, vter, qualis, quantus, quot,* Interrogati-
vum.
unquis? Quæ aliquando migrant in Indefinita, ali-
quando in Relativa.

Redditivum, quod Interrogativo responder: vt, *Ta-* Redditivum
ntus, tot.

Numerale, cuius species hæc numerantur. Numerale.
Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanant: Cardinale.
vt, *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale: vt, *Primus, secundus, tertius, quartus.* Ordinale.
Distributivum: vt, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Distributivum.

Partitivum, quod significat vel multa singularim: vt, Partitivum.
Quisque, unusquisque, uterque, neuter. Vel vnum
è multis: vt, *Alter, aliquis, cetera, reliquus.*

Vniuersale: vt, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Vniuersale.

Particulare: vt, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.* Particulare.

Deriuatiua autem has species subiectas habent, & Deriuatiua.
Nirum, Verbale: vt, *Lesio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium: vt, *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Ac-* Patrium.
tonensis.

Gentile: vt, *Græcus, Latinus, Hebraeus, Anglus.* Gentile.

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia qua- Patronymi-
piam suæ familiae persona deriuatur: cum.

{ *Æacides,* filius vel nepos *Æaci.*

vt { *Nerine,* filia vel neptis *Nerci.*

{ *Latoides,* filius *Latonæ.*

{ *Menelæis* vxor *Menelai.*

Diminutivum: vt, *Regulus, popellus, maiusculus, minus-* Diminutivum
culus.

Possessivum: vt, *Herilis, servilis, regius, paternus.* Possessivum.

Materiale: vt, *Faginus, Lapidus, Gemmeus, Aureus.* Materiale.

Locale: vt, *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.* Locale.

Adverbiale: vt, *Hodiernus, besternus, crastinus, clande-* Adverbiale.
stinus.

Participiale: vt, *Amandus, docendus, videndus, scriben-* Participiale.
du.

Et quæ in *Lic* exeunt, à verbis deducta: vt, *Fifili,*
filii, flexilis, pensilis.

DE

NOMEN.

DE FIGURA.

Figurae nomini.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt *Inustus*. Sunt qui huc addunt & decomposita: vt, *reparabilis*.

DE NUMERO.

Numerus.

Numeri sunt duo: Singularis de vno, vt *Pater*: Pluralis de pluribus, vt, *Patres*.

DE CASU.

Casus Nominum sunt sex.

Nominativus.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox qua rem aliquam nominamus.

Genetivus.

Genetiui, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic patrui, gignendi, aut interrogandi casus dici sole.

Dativus.

Octavus casus.

Datiui, siue dandi casus dicitur, quo quid cuiuspiam attribuiamus. Sub hac voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt, *Is clamor celo*, id est, *in celum*.

Accusativus.

Accusatiui, qui & Inculatiui, vel Causatiui dicitur, qui potest, qui verbum sequitur, vt potest in quem actus verbi immediate transit: vt, *Amo patrem*.

Vocativus.

Vocatiui, quem & Saluatorium vocant, vocandi compellendique personis accommodatur.

Ablativus.

Latini casus

Ablatiui, quo quippiam ab aliquo auferri significatur. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius.

DE GENERE.

Genera septem.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numerata septem. Masculinum, cuius nota est, hic. Femininum, huc. Neutrum, hoc. Commune, hic & huc. Commune trium, hic, huc, & hoc. Dubium, hic & huc. Epicœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota, vtrumque sexum complectimur: vt, *Hic aquila*, *Hic aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad proprium sensum negotium non ita proprie spectare videtur, cum

NOMEN.

hoc quidem loco, non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & dubij differentia.

Porro inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*: quamdiu de eisdem ipsius indiuiduis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubij generis substantiuo posito, etiamsi adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amissum calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos à Gulielmo Lilio Anglo acceptos referre scies.

G. LIII.

Regulæ generales propriorum.

Propria que maribus tribuuntur, mascula dicas, vt sunt *Diurum*, *Mars*, *Bacchus*, *Apollo*: *Virorum*, vt *Cato*, *Virgilius*: *Fluviorum*, vt *Tybris*, *Orontes*: *Mensium*, vt *October*: *Ventorum*, vt *Lybs*, *Notus*, *Auster*.

Mascula sunt nomina
Diurum:
Virorum:
Fluviorum:
Mensium:
Ventorum.

Fœminina.

Propria fœmineum referentia nomina sexum, fœmineo generi tribuuntur: siue *Dearum* sunt, vt *Iuno*, *Venus*: *Mulierum*, ceu *Anna*, *Philotis*: *Vrbium*, vt *Elis*, *Opus*: *Regionum*, vt *Græcia*, *Persis*. Insula item nomen, ceu *Creta*, *Britannia*, *Cypris*. Excipienda tamen quedam sunt *Vrbium*, vt ista *Mascula*, *Sulmo*, *Agragas*: quedam neutralia, vt *Argos*, *Prænestes*, & genus *Anxur* quod dat vtrumque.

Fœmina:
Dearum:
Mulierum:
Vrbium:
Regionum:
Insularum:
Excipe ista
Re. Vrbium

NOMEN.

Regulæ generales Appellatiuorum.

Appellatiua
Arborum
Fæmin.

Appellatiua Arborum erunt muliebria, ut alnus,
Cupressus, cedrus: mas spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra filer, suber, thus, robur, acerq.

Epicœna.

Excipe No-
mina Volu-
crum. Fera-
rum. Piscium.
Exceptio ge-
neralis.

Sunt etiam Volucrum, seu passer, hirundo: Ferarum.
Sunt tigris, vulpes: & Piscium, ut ostrea, cetus,
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus ferebaptum.

Attamen ex cunctis, quæ diximus antè, notandum
Omne quod exit in um, seu Græcum siue Latinum
Esse genus neutrum: sic invariabile nomen.

Vfus trium
regularum
specialium.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam:
Nam genus his semper dignoscitur ex Genitiuo,
Infra ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima Regula specialis.

Nomen non
crescens gen-
tæmin.

Nomen non crescens Genitiuo, seu Caro carnis,
Capra capræ, Nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum Appella-
tiuorum ex genitiuo dignoscendum docet, admonet
di hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse om-
nium nominum Appellatiuorum non crescentium in
genitiuo, cuius generis sunt omnia primæ & quartæ
inflexionis, & secundæ etiam, præter paucula quæ
dam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem, pleraque tertiæ
declinationis, cuiusmodi sunt Labes labis, Pestes pes-
tis, Vis, genitiuo vis, Mater matris, Caro carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

8. Nomina
virorum in a.
9. In as, es, & a
primæ declin.
Græcorum.

Mascula nomina in a, dicuntur multa virorum,
Ut scriba, affecta, scurra, & rabula, lixa, lanista.
Mascula Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as, & in es, & ab illis quot per a fiunt:

NOMEN.

Ut satrapas satrapa, athletes athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aqualis: ab asse
Nata, ut centussis: coniunge lienis, & orbis,
callis, caulis, foliis, collis, mensis, & ensis,
ustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
massis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,
et vermis, vestis, postis, societur & axis:

3. Verres, &c

Mascula in er, seu venter: in os vel us, ut logos, annus.

Fæminina non crescentia

in er, os, & us.

Femine generis sunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusq,
orticus, atq, tribus, socrus, natus, & manus, idus,
huc anus addenda est, huc mystica Iannus Jacobi,
is iungas os in us vertentia Græca, papyrus,
pidotus, costus, diptongus, byssus, abyssus,
ystallus, synodus, sapphirus, eremus, & artus,
in multis alijs, quæ nunc perscribere longum est.

4. Iner, or,
& us.

Exceptio
regula præce-
denti.

Neutra non crescentia.

Neutralum nomen in E, si gignit Is, ut mare, rete:
Et quot in on, vel in um fiunt, ut barbiton, & omni,
neutrum hippomanes genus, & neutrum cacaothet,
viris, pelagus: neutrum modo, mas modo vulgus.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
mpinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
morbo ficus fici dans, atque Phaselus,
gibus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

Compositum a verba dans a, commune duorum est:
Grægens a gigno, agricola a colo, ad aduenam monstrat
enig; adda lanx, auriga, & verua, sodalis,

F i

Vates

NOMEN.

Vates, extorris, patruelis, perq, duellis,
Affinis, iuuenis, testis, cinis, canis, hostis.

Secunda Regula specialis.

Nomen ac-
tu crescens
termin.

Nomen crescentis, penultima si Genitivi
Syllaba acuta sonat, velut hac pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebri.

Huc spectant, quæ acunt penultimam geniti-
vis crescentis, qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præ-
ter Fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua om-
nia sunt tertie declinationis, vt sunt omnia desinens

C	Male, halæcis.	
In	Delphin,	nis.
An	Titan,	
In< Ans	Infans,	antis.
	Quadrans,	
Ents	Continens,	entis.
	Triens,	
Vns	Decuns, decuncis.	

In Er longum, quæ Græcis per ne scribuntur:
Character, crater, stater, soter, éris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quæ
mulier haud recte in hac classe collocatur.

Inx	Syrinx, ingis.	
Anx	Phalanx, angis.	
	Deunx,	uncis.
In< Vnx	Septunx,	
	Effrons,	ontis.
Ons	Bifrons,	
	Cohors,	ortis.
Ors	Consors,	

Præterea in o Latina, quæ ónis & énis habent
genitiuo: vt Lectio, ligo, spado, ónis. Anio, énis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam
pertinent: vt, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ónis.

NOMEN.

In Al neutra: vt Vestigal, animal, ális. Cætera in Al.
sunt tertiæ regulæ.

In En, quæ enis habent in genitiuo: vt, Lion, Sy- En.
ten, énis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In ov Græca quæ retinent o in genitiuo: vt, Damon, ov.
Ladon, Simon, Trion, ónis.

Quædam variant: vt Orion, Edon, Egcon, ónis &
ónis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Ar Latina: vt, Laquear, exemplar, calcar, áris, Ar.
præter Iubar, Nectar, áris: Hepar, hepatis.

In Or Latina: vt, Amor, timor, vxor, óris. Or.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spe-
tant: vt, Arbor, marmor, æquor, odor, robor, &c. óris.
Et Græca quoque nonnulla: vt, Rhetor, Hæctor, Ne-
tor, Stentor, &c. óris.

In As Latina: vt, Maestas, lenitas, humilitas, hu- As.
manitas, &c. áris. Excipe Anas, anatis, & Græca quæ-
dam feminina: vt, Lampas, monas, trias, decas, ádis.

In Es Latina aliquot: vt, Quies, magnës, locuples, Es.
tis. Merces, hæres, cohæres, édis.

Accedunt his etiam Græca quædam. Vt, Lebes, ra-
es, Dares, Chremes, éris.

In Is quæ faciunt áris, inis, & idis in genitiuo: vt Is.
amnis, Quiris, íris, Salamis, Trachis, Inis, Psephis,
Crenis, idis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In Os Latina: vt, Custos, ódis, Nepos, ótis. Præter Os.
Compos, impos, ótis.

Et Græca quæ retinent o in penultima genitii: vt
eros, Rinos, Rhinoceros, Aegoceros, ótis.

In Vs, quæ mittunt genitium singularem in úris, Vs.
dis, úris, únris: vt, Salus, palus, tellus, opus. Præter
nam vocem, Pectus pecúdis.

Huc pertinent & comparatiua neutra in us: vt, San-
ius, probius, melius, peius, óris.

In Ax, tam Latina quàm Græca: vt, Limax, fornax, Ax.
porax, phæax, audax, bibax, ácis.

NOMEN.

Excepe Græca quædam appellatiua & Gentilia: vt
Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, phar-
nax, candax, &c. Syphax tamen variat, Syphacis &
Syphacis.

In Ex paucula quædam: vt, Veruex, &cis, Viber-
icis, exlex, &gis, alex, al&cis.

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

In Ix Latina & Græca: vt, Lox, radix, cornix, sp-
dix, foelix, phoenix, perdis, coturno, &c. &cis. Et ver-
balia omnia in trix, vt, Mitrix, nutrix, morrix, lotrix
&c. &cis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In Ox substantiua & adiectiua: vt, Celox, velox, &cis.
Præter Cappadox, &ois: Allobrox, &gis.

In Yx: vt, Pollox, poll&cis. Cætera sunt tertie regule.

In Yx: vt, Bombyx, bomby&cis: Bebrix, autem var-
bebr&cis. Cætera ad tertiam regulam referenda sunt.

In S Græca, præcedente p: vt, Hydrops, Cyclops,
conops, cercops, &pis. Reliqua in &pis, ad tertiam re-
gulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Masculina dicuntur monosyllaba nomina quedam,
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, ur, uas, vadis, &c.
Re, Cys, pres, & pes, glis, & iris habens genitino:
Mos, flos, ras, & Tras, mus, deus, mons, pons, simul & for-
Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phry-

Mascula sunt etiam polysyllaba in n, vt Acarnan,
Lichen, & delphin: & in o signantia corpus,
Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Mascula in er, or, & cs, cen crater, conditor, heros,
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens,
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamasq, tapesq,
Atque lebes, Cures, magnes, unumq, meridi-
es, nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse,
Vt dodrans, semis: iungantur mascula Samnis,

NOMEN.

Hydops, nyctisorax, thorax, & mascula vernex,
Phenix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebres genus, Siren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutra & hæc monosyllaba nomina, mel, sel,
Lat, far, ver, tor, es, vas, vasis, os, ossis & oris.
Rus, thus, ins, erus, pus. Et in al polysyllaba, in arq,
Vt capital, laquear. Neutrum daret, & muliebres.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc pytho, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus,
Perdis, lynx, limax, stirps pro trunca, pedis & calx.
Adde dies, numero tantum mas esto secundo.

Communia acutè crescentia.

Sunt commune Parens, autorq, infans, adolescens,
Dux, illex, heres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, cullos, bos, fur, sus, atq, sacerdos.

Tertia & vltima Regula specialis.

Nomen, crescentis penultima si Genitiui
Sit grauis, vt Sanguis, genitino sanguinis, est mas.

Hæc contra penultimam Genitiui crescentis gra-
ant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ decli-
ationis, de quibus supra meminimus: videlicet, Socer,
ener, puer, eri, Adulter, adulteri. Presbyter, presby-
ri, vox ecclesiastica.

Composita à vir viri: vt, Leuir, Triumvir, Decem-
vir, Centumvir, iri.

Composita item à gero & fero: vt, Armiger, clau-
er, caducifer, lucifer, eri. Et adiectiua quædam: vt,
ener, satur, dexter, prosper, eri. Spectant hæc &
tæca omnia neutrius generis in a: vt, Poëma, dog-
a, sophisma, ænigma, &ris.

In Yritom Græca: vt Martyr, martyris. Pithyr,
pithyris.

Præter Siren,
Mulier, Soror
Uxor, Fann.

1. Monosyl.
vt Mel.
2. Polysyl. in
Al. & Ar.
3. Hæc
Neutr. & mu-
liebre.

Nota quod
Stirps pro
progenie,
Calx pro
saxo excodæ
fæmin. sunt.

Nomen gra-
uiter crescens
masc.

A.

Yx.

NOMEN.

Creata à ver-
bis, vt con-
iux, &c.

Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula adiectiuorum generalis.

1. Vnius ter-
minationis, vt
fœlix.
2. Duarum
terminat. vt
eristis.
3. Trium ter-
minat. vt bo-
nus.
4. Adiectiua
prope sub
flexu.
5. Adiect.
proprij flexus
Quæ sic vari-
antur,
Hic celer, &c.

Adiectiua unam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, alidax, retinent genus omne sub unâ:
Sub geminâ si vocetudant, velut omnis & omne,
Vox commune duâ prior est, vox altera neutrum.
At si tres variant voces, facer vt sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu prope substantiua vocantur,
Adiectiua tamen naturâ usq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, sœper, comes, atque superstes,
Cum paucis alijs quæ lectid iusta docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum asciscere gaudent:
Campester, volucer, ceber, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge paluster,
Ac alacer, siluester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: aut aliter sic,
Hic atq; hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinatio-
nes nominum

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt au-
tem declinationes numero quinque.

Prima nomi-
num declina-
tio.

Prima declinatio complectitur quatuor termina-
ones:
A, } vt } Mensa. } Es, } vt } Anchises.
As, } } Aeneas. } E, } } Penelope.
Porro Græca } As, } } Thomas.
sunt omnia quæ in } Es, } } Anchises.
E, } } Phœbe.

Sunt quæ i huc addunt Hebræa quædam in om: vt
dam Ada, Abraham Abrahæ. Quæ tamen melius à
Latino.

NOMEN.

anorum formam redacta, ad hunc modum inflexe-
s: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusativum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeo-
eam vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aeneas.

Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In
vocatiuo & Ablatiuo e, vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E, genitiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum:
en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom.	Penelope	Acc.	Penelopem
Gen.	Penelopes	Voc.	Penelope
Dat.	Penelope	Abl.	Penelope

As, in genitiuo nominum Latinorum, interdum As ingen-
peritur ad Græcorum imitationem, vt Paterfamili-
as, Filius familias. Id quod veteres obseruabant in-
uultis alijs. Ennius.

Ipse vias. Lilius Andronicus. Mercurius cumque eo
lius Latonas, pro Latone. Sic Neuius. Filij terras, pro
me. Virgilius. — Nec auras nec sonitus memor.

ulai & pictai, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitiuus pluralis interdum Syncopen admittit: vt
eneadum, Graiugenum, pro Aeneadarum, Graiu-
enarum.

Hæc datiuos & Ablatiuos plurales mittunt in abus.
ea, mula, equa, liborta, ambæ, duæ, abus.

Hæc verò tam in is, quam in abus: Filia, filijs vel
liabus. Nata, natis vel natibus.

Secunda de-
clinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

Secunda declinatio.

NOMEN.

Os;

Attica in Os, genitium in o mittunt, accusatiuum in on: vt, Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon.

Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formam in u: vt, Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e mittere vocatiuum singularem: vt Agnus, vulgus, lupus, fluuius, chorus, populus pro natione.

Eus, genitium format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu vt,

Nominatiuo Orpheus. } Acc. Orpheæ. Quid. Orphei.
Gen. Orphei vel Orpheos. } Voc. Orpheu. (phœ)
Datiuo Orphei. } Ablatiuo Orpheo.

Notandæ sunt deniq; } Deum, } pro } Deorum.
syncopationes illæ, } Virum, } Virorum.

Item anomala illa Ambo & Duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatiuo masculina vsurpant: vt, Virg. Si duo præterea tales. Idæa tulisset Terra viros. Hor. Ne vos titillet gloria. Iureiurando obstringam ambo. Cicero in Phi. secunda. Præter duo vos, nemo sic loquitur.

TERTIA DECLINATIO.

Tertia declinatio admodum varia est, cuius diffinitiones duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantum in im, vt, Vim, nauim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accusatiui; vt, Tybrim, Ararim.

Quædam accusatiuos flectunt in im, & in em communiter: vt, buris, peluis, clauis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, nauis, bipennis, aqualis, vel em.

Ablatiuus regulariter in e desinit, vt Pectus, salus. Ablatiuo Pectore, salute.

Accusatiuus in im & em.

Ablatiuus singularis.

NOMEN.

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in e mittunt: vt, Felice, Clemente, Iuvenale, Martiale, &c. At neutra desinentia in al, ar, & e, Ablatiuum magna ex parte mittunt in i: vt

Vestigal,	} Abl.	Vestigali.
Calcar,		Calcari.
Marc,		Mari.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis est; non à nominatiuo rete. Par cum compositis, tam e quàm i habet: vt, Par, compar. Ablatiuo Pare, comparc, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gauisus, præsepe, &c. Ablatiuo Soracte, Præneste, Reate.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitium interdum ñrum mittunt: vt, Agonalia, Vinalia. Genitiuo Agonaliõrum, Vinaliõrum.

Interdum autem in ium: vt, Floralia, feralia, Genitiuo, Floraliũ, feraliũ.

Aliquando vero tam in orum quàm in ium: vt, Parentalia, Saturnalia. Genitiuo Parentaliõrum, Saturnaliõrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt, Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina er, vel is, ablatiuum in i solum mittunt: vt, September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorum accusatiuus in im tantum desinit, ijs ablatiuus exit in i: vt, Sitim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua, quæ nominatiuum in is, vel er, & e, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solum: vt, Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci. Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Licet Poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt, Nota, Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplici, vel ci.

Præter

Propri

NOMEN.

Præter Pauper, degener, vber, sospes, hospes, qui in erantulum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: Melior, doctior. Ablativus meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablativus, e vel i.

Rarius autem Civis, } Ablativus } Cive vel civi.

Rarius etiam Arpinas, } Ablativus } Arpinate, vel ti.

Et sic de ceteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accusativus per em & im finiuntur: ut Puppis, navis. Ablativus Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: ut Victrix, alrix. Ablativus Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus singularis exit in i tantum, vel in e & i, nominativum pluralem mittunt in ia: ut, Mollis, duplices vel ci: Nominativus pluralis, Mollia, duplicia. Præter vbera, plura vel pluvia, apulstra, vel apulstra: sic comparativa: ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in i tantum, vel in e & i, fit pluraliter genitivus in ium: ut, Vtuli, vtulium: puppe vel pi, puppium.

Præter comparativa: ut, } Maiorum, } Item præter ista parativa: ut, } Meliorum. } Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus, plurimum format.

Sunt & quæ syncopen aliquando admittunt, cuius modi sunt, Sapientum pro sapientium: Serpentum pro serpentium.

Quando nominativus singularis duabus consonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in ium: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx. Genitivus pluralis, Parium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe hycum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, colubum, clientum.

Genitivus pluralis.

NOMEN.

Ubi innominativus & genitivus singularibus reperitur pares syllabæ, genitivus pluralis exit in ium:

Collis, } in Genitivo } Collium, } Adde istis, }
Menfis, } Mensium, }
Auris, } Aurium. }

Lirium, ditium, vitium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatium, iuvenum, opum, apum.

As format assium. Mas marium. Vas, vadis, vadium.

Nox noctium. Nix nivium. Os ossium. Faux faucium.

Mus murium. Caro carniū. Cor cordium.

Alitum ab ales assumit u.

Boum anomalum est, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales desinunt in ium, accusativum formant per es & eis diphthogum: ut, Partium, omnium. Partes, omnes vel eis.

Accusativus pluralis.

Græco fonte derivata plerumque, quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genitivum mittunt in os: ut Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivus Tiranos, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Dariū verò in i, breves: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Græcorum declinatio.

Accusativum in a, nisi sint neutrius generis in a non terminantia: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphica.

Is tamen & ys per os purum declinata in genitivo, accusativum faciunt, & nominativus mutata in N: ut,

Terbys, Terhyos, } Accusativus } Téthyn. }
Decapolis, lios, } Decápolin. }
Genesis, sios, } Génésin. }
Metamorphosis, sios. } Metamorphósin. }

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitivorum ratione, duplicem quoque accusativum formant, alterum in n, alterum in a: ut, Paris, genitivus Paridos & Parios: accusativus Parida & Parin. Themis, genitivus Themidos & Themios: accusativus Themida & Themia.

Fœmininæ

NOMEN.

Fœminina in ò, genitiuum in ùs, & accusatiuum in ò mittunt:

vt { Sapphò, Sapphùs. } Hanc { Sapphò.
Mantò, Mantùs. } Mantò.
Cliò, Cliùs. } Cliò.

Vocatiuus.

Vocatiuus nominatiuus magna ex parte similis est, nonnullis tamen à nominatiuo abiicitur: vt, Pallas Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos. Vocatiuo ò Palla, Theseu, Tethy.

{ Phyllis, Phyllidos. } Vocat. ò { Phylli.
Alexis, Alexios. } Alexi.
Achilles, Achilleos } Achille.

Græca neutra in A.

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt, Problema poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba -tum: vt, Hoc Problematum, Hoc Poëmatum.

Quorum datiu & ablatiu plurales adhuc in frequentiore usu sunt: vt, Problematis, poëmatis.

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

Quartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantum sortitur terminationes in rebus singulari, nempe us & u: vt Manus, genu.

Veteres à Nominatiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anus, tumulti, ornati, in genitiuo.

Terentius. Eius anicis causa.

Idem. Nihil ornati. Nihil tumulti.

Datiuus singularis.

Datiuus illi habet, & interdum etiam u: vt Fructu concubitu: raritis, fructu, concubitu.

Virgilius. Quod neque concubitu indulgens.

Terentius. Vestitu nimis indulges.

Currum autem pro curruum, Synæresis est, vt & alijs declinationibus fieri solet.

Iesus.

Datiuus & Ablatiuus pluralis.

Iesus, in accusatiuo Iesum habet, in reliquis verò casibus vbique Iesu.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ubus formant.

NOMEN.

manit: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, fœcus, specus, quercus, parus, portus, veru, ūbus.

Cætera omnia in ibus: vt, Fructibus, fœtibus, manibus, moribus.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio, genitiuum, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur.

Quinta declinatio nominum.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: vt, Plebes, plebei.

Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat.

Genitiuus singularis.

Cicero. Equites verò daturos illius dies pœnas.

Virgilius. Munera letitiæq; di-

Salustius. Vix decima parte die reliqua.

Cæterum, præter ista quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclitica dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequentibus regulis discernere libebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

Rob. Robini.

Quæ genus aut flexum variant, quæcumq; nouato ritu deficiunt, superantq; Heteroclitica sunt.

Heteroclitica quæ sunt.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernit:

Pergamus infelix vrbis Troem, Pergama gignit.

Quot nisi plurali careat, facit ipsa supellex, singula famineis, neutris pluralia gaudent.

1. Form. sing. Neutra plur.

Dat prior his numeros neutrum genus, alter utrunq;

Rastrum cum freno, flum simul atque capistrum,

Argos item & calum, sunt singula neutra. Septaudi,

Mascul.

2. Neutra sing. masc. & neut. plural.

NOMEN.

3. Neutr. sing. *Mascula duntaxat Caelos vocitabis & Argos,*
 Masc. tantum plural. *Frena sed & frenos, quo pasto & cetera formant.*
 4. Neutr. sing. *Mundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum, & bat*
 fem. plur. *Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo.* (sum
 Excep. *Balnea plurali, Iuvenalem constat habere.*

5. Masc. sing. *Hæc maribus dantur sing^laria, plurima neutris,*
 Neut. plural. *Menalus, atq; sacer mons Dindymus, Ismarus, atq;
 Tartara, Taygetus, sic Tænæra, Massica, & alius*
 6. Masc. sing. *Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrunq;*
 masc. & neut. plural. *Sibilus atque iocus, locus, & Campanus Avernis.*

Defectiva.

Quæ sequitur manca est numero, casus, propago.

Aptota.

*Quæ nullum variant casum, ut fas, nil, nihil, instar;
 Mulia & inu, simul i, ut sunt hæc, cornuq; genuq;
 Sic gummi, frug, sic tempe, tot, quot, & omnes
 A tribus ad centum numeros, Aptota vocabis.*

Monoptota.

*Estque Monoptoton nomen, cui vox cadit una,
 Cui noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
 Promptu, permissu: plurali legimus astus,
 Legimus inficias, sed vox ea sola repetita est.*

Diptota.

*Sunt Diptota, quibus duplex flexura remansit,
 Ut fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
 Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
 Ingcris & sexto dat ingere, verberis autem
 Verbere, suppetie quarto quoque suppetias dant,
 Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
 Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura.
 Verberis atque vicem, sic plus cum ingere, cunctos
 Quatuor hinc numeri casus tenere secundo.*

Triptota

NOMEN.

Triptota.

*Treis quibus in flexis casus, Triptota vocantur,
 Ut precis, atq; precem, petit & prece blandus amicam.
 Sic opis est nostræ, fer opem legis, atq; ope dignus:
 At tantum recto frugis caret, & ditionis.
 Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus.
 Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
 Quæ referunt, ut Qui: quæ percontantur, ut Ecquis:
 Et quæ distribuunt, ut nullus, neuter, & omnis:
 Infinita solent his iungi, ut quilibet, alter,
 Quinto hæc sæpè carent casu: & pronomina præter
 Quatuor hæc infra, Noster, nostras, meus, & tu.*

Defecta plurali.

*Propria cuncta notes, quibus est natura coercens
 Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
 da, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalusq;
 His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla,
 In quibus auctorum quæ sint placita ipse requiras:
 Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt,*

*Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusq;
 Treis tantum similes voces pluralia servant.
 Hesperus & vesper, pontus, limusq; finusq;
 Sic penus & sanguis: sic æther, nemo, sed ista
 Mascula sunt numerum vix excedentia primum.*

*Singula feminei generis, pluralia raro:
 ubes, atq; salus, sic talio cum indole, tussis,
 ix, humus, atq; lues, sitis & fuga, iunge quietem,
 ic cholera atque fames, bilisq; senectæ, iuuentus.
 Ad tamen hæc soboles, labes, ut & omnia quintæ,
 Treis similes casus plurali sæpè tenebunt.
 Recipe res, species, facies, aciesq; diesq;
 Quas voces numero totas licet esse secundo.
 His multa solent muliebria nebere, ut hæc sunt:
 Multitia, invidia, & sapientia, desidia, atque*

G I

Triptota
quæ Tribus.

Defect. no-
minat.
Vis.
Nota.
Defecta vo-
cativo.

Propria de-
fecta plurali.
Sic nomina
frumento-
rum, &c.

Neutr. sing.
carent quib;
cas. plural.
Masc. defecta
plurali.

Fœm. carent;
plurali.

Nota

Id

NOMEN.

*Id genus innumera voces, quas lectio prabet.
Quam tibi præfixam cen certum collige filum.
Rarius his numerum, quandoq; sed adde secundum.*

Neutra
carentia plu-
calt.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
 Delicium, senium, letum, cœnumq̃, salumq̃.
 Sic Barathrum, viras, vitrum, viscumq̃, penumq̃.
 Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul haec,
 Adde gelu, folium, inbar. Hæc quoque talia ponas,
 Quæ tibi, si observes, occurrerent multa legenti.

Defecta singulæ.

**masculi.
na carentia
singulari.**

Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, facti, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabiiq., Locriq.,
Et quaecunque leges passim similis rationis.

i. cennini.
 na carentia
 singolari.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi:
 Exuvie, phalera, gratesq; manubie, & idus:
 Antia & inducie, simul infidieq; minaq;
 Excubie, nona, nuge, tricaq; calende,
 Quisquilie, thermæ, cune, dira, exequieq;
 Inferie, & ferie, sic primitieq; plageq;
 Retia signantes, & valua, diuitiaq;
 Nuptie item & lactes. Addantur Thebe, & Athene,
 Quod genus invenias & nomina pluralium.

Neutra
ciencia sin-
gulari.

Rarior hęc primo, plurali neutra leguntur :
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat, pueriq; crepundia gestant,
Infantesq; colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absolvens superis effata recantat,
Festa Deam poterunt, cen Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, liget hac quoque classe reponat.

NOMEN.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas,
 am genus & vocem variant tonitrus, tonitruq̃,
 clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
 ensus & hoc sensum, tignus tignumq̃, tapetum
 etque tapete tapes, punctus punctumq̃, sinapi
 quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
 ius & hoc sacro, vas lactis: mendac̃ mendum,
 viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum,
 Lucanus ait, Cornus tibi cura fuisse.
 ventus simul euentum, Sed quid moror istis?
 alia doctorum tibi lectio mille ministrat.

1. Que vari-
ant genus &
vocem: vt to-
nitrus, toni-
trus, &c.

Sed tibi praeterea quaedam sunt Graeca notanda,
 ne quarto casu futurum peperere Latinum.
 In panibus panthera creat, crateraq; crater,
 fida cassi habet, sed & aether aethera fundit.
 Nec cratera venit, venit aethera, sic caput ipsi
 fida magna tegit, nec vult panthera domari.

c. Nominatiui
ex accusatiuis
Græcis in a.

Veritur his rectus, sensus manet. & genus unum:
 bobus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stipis:
 cinis atq; ciner, vomis vomer, scobis & scobis:
 pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes,
 que pariunt or & os, honor & labor, arbor, aderq;
 & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoque multa
 cepta à Græcis, geminam referentia formam:
 delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
 congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
 Tenser item Tenser. Dabis huc & cætera cuncta,
 que tibi par ratio dederint & lectio casta.

3. Rectangular variant.

Hec simul & quarti flexus sunt atque secundi:
nus enim lauri facie, & lauris agnitio.
quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
colus atq, cernis cornu, quando arbor habetur:

4. Declination from variant

NOMEN.

*Sic lacus atq; domus, licet hac nec ubiq; recurrant,
His quoque plura leges, quæ priscis in re relinquas.*

Adiectiva
luxuriantia.

*Et quæ luxuriant sunt adiectiva notanda
Multæ, sed in primis quor. & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, iugum, nervus, somnus, cliuusq; animusq;
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum,
A quibus us simul is formes, ut inermis inermis.
Rarior est hilaris, vox est hilaris bene nota.*

COMPARATIO NOMINVM.

Nominum
comparatio.

Comparantur nomina, quorum significatio aug-
minuiue potest.

Positiuus gra-
dus.

Gradus Comparationis sunt tres.

Positivus, qui rem sine excessu significat: ut, Albus,
niger, probus, improbus.

Comparati-
uus.

Comparativus, qui significationem sui positiui
adverbium Magis augeat: ut, Albior, probior, idem
Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter
primo positiui casu in i, addita syllaba or: ut ab amico
pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positiuum cum Adver-
bium Valde, vel Maximè significat: ut

Doctissimus, } id est, valde vel maximè } Doctus,
Iustissimus, } Iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i,
iectis s & simus: ut, à Candidi, prudenti, fit Candid-
issimus, prudentissimus.

in rimus.

Quæ verò positiua in r desinunt, adiectio rimus
superlativum formant: ut Pulcher, pulcherrimus, Ni-
gerrimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus,
Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlativum formant in limus: ut
Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis,
agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus:
Similis, similissimus.

NOMEN.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc
modum comparantur. Maledicus, maledicentior, ma-
ledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquen-
tior, magniloquentissimus, à loquor. Derivativa à
dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentilo-
quus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, }
Benevolentior, } à volo.
Benevolentissimus, }
Magnificus, }
Magnificentior, } à facio.
Magnificentissimus, }

Quoties vocalis præcedit finale, comparatio fit
per Adverbia Magis & maximè: ut Idoneus, magis ido-
neus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maxi-
mè arduus. Comparatio
nomin. in us
purum.

COMPARATIO INVSITATIO.

Interim acré iudicium adhibendum est, ut quæ in
legendis authoribus raro occurrunt, raro itidem vsur-
centur.

Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Arsiduior, strenuior, egregissimus, mirificissimus,
entissimus vel piissimus, apissimus.
Perpetuissimus, } Exiguissimus, apud Ovidium.
Tuisissimus, } Multissimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Comparatio
agnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. irregularis.
multus plurimus, multa plurima, multum plus pluri-
um. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterri-
us, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus.
Intra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. In-
ferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel ex-
tremus. Supra, superior, supremus, vel summus. Post,

NOMEN.

posterior, postremus. Ultra, ulterior, ultimus. Prope,
propior, proximus, à quo proximior apud Ovidium.
Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe
sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclutus, Inclutissimus.	} } Meritus, Meritissimus.
Opimus, Opimior.	} } Sinister, Sinisterior.
Ocyor, Ocyssimus.	} } ab ocyus.
Novus, Novissimus.	} } Iuvenis, Iunior.
Adolescens, Adolescentior.	} } Senex, Senior, Maximus natu.
Potior, Potissimus.	} } Ante, Anterior.
Longinquus, Longinquior.	} } Nuper, Nuperrimus.
Penè, penissimus.	

Interdum autem à substantiis fit comparatio, scilicet

bufrue; ut, { Nerónior, } à { Nerone.
Cinadior, } à { Cinado.
Pœnior, } à { Pœno.

NOMEN.

Comparisonum Typus.

SINGULARITER.

| POSITIVVS. | COMPA. | SUPER.

	Dactyl. Tener. Dulcis. Felix. Prædens.		
Nom.	is, er is a is x ns us e	{ ior ior ius	{ ius ma mum
Gen.	is	{ ioris	{ mi ma mi
Dat.	i	{ iori	{ mo ma mo
Accu.	is em em ens a is em em us e x ns	{ iorem ioremo ius	{ ium mum mum
Voc.	e, er is a is x ns us e	{ ior ior ius	{ ius ma mum
Abla.	i c, i	{ iore, iori	{ mo ma mo

NOMEN.

Comparationum Typus.

PLURALITER.

POSITIVVS. COMP. SUPER.

	Docti.	Teneri.	Dulces.	Felices.	Prudentes	
Nom.	es	es	es	es	es	iores iores iora
Gen.	orum	orum	orum	orum	orum	iorum
Dat.	is	ibus	ibus	ibus	ibus	ioribus
Accu.	os	as	as	as	as	iores iores iora
Voc.	i	e	e	e	e	iores iores iora
Abla.	is	ibus	ibus	ibus	ibus	ioribus

PRONOMEN.

DE PRONOMINE.

Pronomen, est pars orationis, qua in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt, Egomet, te, idem, & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species Pronominum est duplex, Primitiua & Deriuatiua.

Ad Primitiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, hic, is.

Ex Primitiuis alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirum; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua autem sunt, Illo, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Deriuatiua sunt; Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Deriuatiuorum alia sunt Possessiua, alia Gentilia.

Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester. Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem, aut nationem, partes & sectas significant: vt, Nostras, vestras, & suas nomen.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est: Singularis, vt, Ego, Tu, meus, noster, nostras. Pluralis, vt nos.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocatiuo carent omnia Pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. Martialis tamen pronomen ipse vocatiuum tribuere videtur, quum dicit, Vt

PRONOMEN.

*Vt Martis reuocetur amor, sauiq, tonantis,
A te Inno petat Ceston & ipsa Vexus.*

DE G E N E R E .

Genus pro-
eximium.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio.

Seconda.

Teria

Nominat.	{	Meus, mea, meum,	{	Genit.	{	Mei, meae, mei.
		Tuus, tua, tuum,				Tui, tuae, tui.
		Suus, sua, suum,				Sui, suae, sui. (stri)
		Noster, nostra, nostrum				Nostri, nostrae, nostri.
		Vester, vestra, vestrum,				Vestri, vestrae, vestrum.

Index

Ceteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiae declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Persona pro-
nominum.

DE FIGURA.

Figura.
Pronominum
compositio.

PRONOMEN.

**Pronomina inter se componuntur: vt, Ego ipse, tu-
ipse, sui ipsius, mei ipsius.**

Nom.	{ Istic,	{ Istunc,	{ Istoc.
	{ Istæc,	{ Istanc,	{ Istac.
	{ Istoc, vel istuc.	{ Istoe, vel istuc.	{ Istoc.

Pluraliter, Nominativo & Accusativo, Istæc. Eo-
dem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt, Mecum,
tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum adverbij: vt,

Eccum, { ab Ec- Ellum, {
Eccam, { ce. Ellam, { ab Ecce. Vt & idem quo-
Eccos, { Ellos, { que, ab is & demum.
Eccas, { Ellas, {

Cum conjunctione quoque componuntur: ut,
Nominatio Hicceine, hæcceine, hocceine. Accusatio
Huncceine, hancceine, hocceine. Ablatio Hoccoine,
Hæcceine, Hoccoine. Phrasaliter Hæcceine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus:
vi, Mer, re, ce, pre, ...

Met adijcitur primæ & secundæ personæ: vt, Ego- Met, met, melmet, mihimet, memet, nôsmet, &c. Sic sibi-
mêt quôque, ac semet diximus.

Timet autem in rebus non dicimus, ne putetur esse Timet.
severbum à Timere. Sed Timet, timet, temet, temet, etc.

Tc adijcitur istis: Tu, vt Tute: Tc, vt Tere. Te. Te.
Cc adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, il- Cc.
le, iste, quoties in s definunt, vt Huifce, hifce, illufce,
illufce, hofce, illofce, iftofce.

Pte apponi- tur istis ab- latiis,	{	Mea,	{	Meapte.	Pte
		Tua,		Tuapte.	
		Sua,		Suapte.	
		Nostra,		Nostrapte.	
		Vestra,		Vestrapte.	
			vi		Inter-

PRONOMEN.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet
vt, Meopte Marte, Tuopte labore, Suopte iumento,
Nostroptedamno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compositione hisce particulis postponitur:

En,	} vt {	Ecquis,	} Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ: vt, Siqua mulier, Ne- qua flagitia, &c.
Ne,		Nequis,	
Alius,		Aliquis,	
Num,		Nunquis,	
Si,		Siquis.	

Præter Ecquis, quod vtrunq; in fœminino habere
reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compositione:

Nam,	} vt {	Quisnam,	} Et hæc vbiq; (præ- terquam in ablatiuo sin- gulari) Quæ habent, non Quæ: vt, Quænam do- ctrina, Negotia quæpi- am, Optima quæque.
Piam,		Quispian,	
Puras,		Quispuras,	
Quam,		Quisquam,	
Que,		Quisque.	

Quis etiam cum seipso componitur: vt, Quisquis,
quod & in hunc modum variatur:

Nominatiuo Quisquis, quicquid. Accusatiuo Quicquid.
Ablatiuo Quoquo, quaquæ, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis.

Dam,	} vt {	Quidam.	} Et hæc vbiq; præ- terquam in Ablatiuo singulari, Quæ retinent non Quæ: vt, Quædam puella. Quæcunque facinora.
Vis,		Quinvis.	
Liber,		Quilibet.	
Cunq;		Quicunq;.	

DE VERBO.

Verbum, est pars orationis, quæ modis & tem-
poribus inflexa, esse aliquid, agereue, au-
pati significat: vt, Sum, existo, moueo, mo-
ueor, rango, rangor.

Verbum deducitur in primis in Personale, vt Do-
ceo: & Impersonale, vt Oportet.

VERBUM.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt, Personale
Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diuersarum I & personale.
personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt
Pœnitet, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tem-
pus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio, verbo.

DE GENERE.

Quinque sunt Ver-
borum genera, { Actiuum, } Deponens.
{ Passiuum, }
{ Neutrum, } Commune.

ACTI V V M.

Actiuum est quod agere significat, & in o finitum, Actiuum
Passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor. Le-
go, legor.

PASSI V V M.

Passiuum est, quod pati significat, & in or finitum Passiuum
actiui formam, r dempto, resumere potest: vt, Amor,
amo. Afficio, afficio.

NEUTR V M.

Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec acti-
uiam, nec passiuam formam integrè inducere potest: vt,
Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt, Sum, es, est, Neutrum sub-
stantiuum.
sumys, &c. Aliud absolutum, sic dictum, quod ipsum
per se sensum absoluat.

Atque hoc rursus duplex est. Nam alterum actio-
nem completam in ipso verbo significat, nec aliud
transcuntem: vt, Ambio, dormio, pluit, nia in Alce-
rum

VERBUM.

rum verò passionem in ipso completam indicat: ut
Palleo, rubeo, albescio, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ
significationis transit, ac tertiam personam passivæ
vocis usurpat: ut,

Bibo vinum,	} Vinum bibitur.
Curro stadium,	
Vivo vitam,	
	} Stadium curritur.
	} Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt,
composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo,
mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens.

Deponens, quod in or finitum, vel actiui significa-
tionem habet, ut Loquor verbum: vel neutri, ut Philo-
sophor.

COMMUNE.

Commune.

Commune, quod in or finitum, tam actiivam quàm
passivam significationem obtinet: ut, Veneror, crim-
nor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, fru-
stor, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor,
experior, ementior: multa quæ id genus alia, quæ passim
apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fi-
eri definit: ut, Probitas laudatur & alget. Hic modus
aliquando per interrogationem usurpatur: ut Quis lo-
git hac? Aliquando per dubitationem: ut, An in astra
venit aliud ex alio malum?

Imperativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic
modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud
Propertium, Aut si es dura nega, sin es non dura ve-
nisto.

VERBUM.

Virg. Tityre dum redeo, brevis est via, pascere capellas:
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caneto.

Præteritum autem à subiunctivo mutuatur: Cicero
ed amabo te, nihil incommodo valetudinis tue feceris.

Martial. Dic quotus es, quanti cupias cenare, nec ullum
Addideris verbum, cena parata tibi est.

Quin & illa passiva, Præceptum sit, Dictum sit, De-
terminatum sit, præteriti imperativi, esse faceret Præ-
teritis.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quod inter-
um per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito numine Troës

Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuvenis auxilia.

Denique aliquando etiam Suppositivus aut Hortati-
us appellatur: ut Virgilius,

eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam, nec re-
ert factane sit, an fiat, an sit facienda: ut, Utinam bonis
seris suis detur honos.

Modus Optativus, Potentialis, & Subiunctivus,
quinque separata eisdem vocibus tempora habere vi-
entur, ut est auctor Linacrus. Præterea notandum
est, Præsens huius modi assumere quandoque signi-
ficationem futuri: ut, Utinam aliquando tecum loquar.

Potentialis quo posse, velle, aut debere fieri aliquid
significamus: ut, Expectes eadem à summo minimoque, Poe-
ta, pro potes expectare. Non expectes ut statim gratias
agat, qui sanatur inuitus, pro non debes expectare. Quis
nimis rem tam veterem pro certo affirmet? pro vult affir-
mare.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc
per Optativum modum, & particulam & exprimunt. Optandi mo-
Subiunctivus, qui nisi alteri subiiciatur orationi, vel
teram sibi subiectam orationem habeat, per se sen-
tentiam non absoluit: ut,

Si

VERBUM.

*Si fueris solix, multas numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Nota.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia
(sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò signi-
ficatu & signis. Optativus enim semper adheret ad-
verbio cuiusdam optandi: vt, *Vtinam veniat aliquando
tempus.* Potentialis verò neque vllum adverbium ad-
iunctum habet, nec conjunctionem. Subiunctivus au-
tem semper aliquam conjunctionem annexam habet
vt, *Si venero. Vt taceas. Quum conauero.*

Infinitivus.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, a-
citra certam numeri & personæ differentiam: vt, *Mi-
hi probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens.

Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt, *Scribo.*

Imperfectum

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo
fuisse significatur, non tamen absolutam tunc tem-
poris fuisse actionem: vt,

*Virgil. Hic templum Iunoni ingens Sydenia Dido
Condebat. Erat enim adhuc in opere.*

Perfectum.

Perfectum, quo præterita absolutæ significatur
actio. Hoc in passivis, deponentibus, & communibus
duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Al-
terum, quo proximè præteritum exprimitur: vt, *Præ-
sens sum.* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur
Præsens fui. Non enim si modò præsens sis, Præsens
commodè aptè dixeris.

Plusquam

perfectum.

Perfectum.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita
significatur.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quod
videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt *Oni-
bus Nympha, monstrataq; saxa petemus.*

Imperfectum.

Maius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt
Videre, Abire.

VERBUM.

Teren. Si te aquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.
Quod quidem exactum futurum, etiam in subiuncti-
væ modo reperitur.

Plin. Ero securior dum legam, statimq; timebo quum legero.

DE FIGURA.

Figura est duplex. Simplex vt facio: Composita, vt
ra'etacio.

Verba composita, quorum simplicia ex leuerunt, sunt
defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, expe-
rior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, com-
pello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, in-
ligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: vt *Impleo, à πλώ.*
Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio: vt, *Ferueo.* Primitiva.

Derivativa, quæ à primitiva deducitur: vt, *Feruesco.* Derivativa.

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ Valla, Inchoativa
edictiva potius & augmentativa appellat) in se de-
cunt, vt *Labasco, calesco, ingemisco, edormisco.*

Hæc aut inchoationem significant: vt *Lucescit*, id
est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi: vt apud
Virgilium: *Expleri mentem nequit, ardesitq; tuendo*, hoc
est, magis magisque ardet. Ex his præterea; pro themati-
s primarijs usurpantur: vt, *Timeo, bisco, conticesco,*
est, *Timco, bisco, taceo.*

Frequentativa desinunt in to, so, xo, aut to: vt, *Vi-* Frequentativa.

to, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, rexo,
so, sector, scitor, sciscitor. Significant autem, vel
idcirco, em quandoque, vel conatum: vt *Dictito, id est,*
quænter dico. *Viso, id est, co ad videndum.*

Huc pertinent & illi, *Vellico, fodico, albico, & si-Apparativa,*
nulla

VERBUM.

milia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatus appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in urio: vt, lecturio, parturio, esurio, coenaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atq; appetentiam quandam adiungunt vt, Lecturio, i. legere cupio. Coenaturio, i. cupio coenare.

Diminutiua. Diminutiua in lo, vel flo exeunt: vt, Sorbillo, cantillo, pitillo, id est, parum ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua sunt, quæ imitatione significant: vt, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adeo desectati sunt, vnde pro Grecisso, Grecor vsi sunt: vt, Cornicor, à cornice: Vulpinor à vulpe: Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: Tertia, vt Legit.

NUMERVS.

Numeri sunt item duo, Singularis, vt Lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIUGATIONE.

Coniugatio. Quando quidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè calore debent, proximū fuerit, vt hæc Guiljel. Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidē illæ, compendiosissimæ nec sanè minus utiles, pari auiditate imbibantur.

G. L. DE SIMPLICIUM VERBORUM prime Coniugationis communis PRÆTERITO.

S in presenti perfectum format in ani:
Vt no, nas, naui: vocito, vocitas, vocitauit.
Deme lauo, laui: iuuo, iuui, nexoq; nexui.
Es seco quod secui, neco quod necui, mico vtrūque.
Quod micui, plico quod plicui, frico, quod fricui dat:

VERBUM.

Sic domo quod domui, sono quod sonui, sono verbum. Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat: Atq; cubo cupui. Raro hæc formantur in aui, Do, das, vitæ dedi, sto stas, formare fleti vult.

Secundæ Coniugationis commune præteritum.

ES in presenti perfectum format ut dans,
Vt nigreo, nigras, nigrui: iubeo excipe iussi.
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi,
luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi,
suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.

Quatuor bis infra geminatur syllaba prima:
pendeo namq; pependi, mordeo vultq; momordi,
pondeo habere. (popondi, tondeo vultq; totondi.

L vel R ante geo si stat, geo vertitur in f.
Igeo ut vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Dat fleo, fleo, fleti: leo, les, leui: indeq; natum
deleo deleni, pleo ples plui, neo neui.

maneo mansi format ut, torqueo torxi,
lardeo vult hæs. Veo fit vi, ut ferueo ferui,
iueo & inde satum poscit conuiueo uiui,
nixi: cieo ciui, vieoq; vieui.

Tertia Coniugatio format præteritum
vt in sequentibus.

Tertia præteritum formabit ut hæc manifestum.

Bo fit bi, vt lambolambi: scribo excipe scripsi.
cubo nupsi, antiquum cumbo cubui dat.

Co fit ci, vt vinco vici, vult parco pepenci,
parsi: dico dixi, duco quoque duxi.

Do fit di, vt mando mandi: sed scindo scidi dat,
into fidi, fundo fudi, tundo tudiq;.

endo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
ingo cecidi, pro verberor cecidi.

Es tñ.
Excip.
Beo.
Ceo.
Deo.

Gco.

Ieo.
Neo.
Queo.
Reo. Vco.

Ueo.

Bo.

Co.

Do.

VERBVM.

Cedo pro discedere, siue locum dare, cesso.
Vado, rado, ludo, ludo, diuido, trudo,
Clando, plando, rado, ex do semper faciunt si.

Go fit xi, ut iungo iunxi: sed ante go, vult si.
Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi.
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugigi.
Dat frango fregi: cum signat pango pacisci,
Vult pepigi: pro iungo pegi: pro cano panxi.

Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & vobovoxi.
Lo fit xi, colo ceu colui: psallo excipe cump.
Et sallo sine p, nam salli format utrumque:
Dat vello velli, vult quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango ceculi, pello pepuligi.

Mo fit ui, demo ceu vomi: sed emo facit emi,
Como petit compsi, promo prempsi: adyce demo
Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No fit ui, sino ceu fui: temno excipe tempfi,
Dat sterno stravi, sperno spreui, hno leui,
Interdum lini & liui, cerno quoque creui.
Gigno, pono, cano, geniui, posui, cocini dant.

Po fit psi, ut scalpo scalpsi, rumpo excipe rupi.
Et strepo quod format strepsi, crepo quod crepsi dat.
Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.
Ro fit ui, sero ceu proplanto & semino, seui,
Quod ferui melius dat mutans significatum.

Vult verro verri & versi, vro vssi, gero gessi,
Quero quesui, tero triui, curro eucurri.
So velut accerso, arcesso, incesso, atque lacerasso,
Formabit suui: Sed tolle capeffo capeffi,
Quodq; capeffui facit: atq; faceffo faceffi:
Sic viso visi, sed pinso pinsui habebit.

Sco fit vi, ut pascio paui: vult posco poposci,
Vult didici disco, quexi formare quinisco.

To fit ti, ut verto verti: sed sisto notetur
Pro facio stare aetium, nam iure sisti dat.
Dat mitto misi, peti peto, siue petini.

VERBVM.

Sterto stertui habet, meto messui: ab eelo fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habetq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo fit vi, ut volo volui: vno excipe vixi.
Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.
Fit Cio ci, ut facio feci, iacio quoque ieci,
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Fit Dio di, ut fodio fodi: Gio, ceu fugio, gi.
Fit Pio pi, ut capio cepi: cupio excipe pinui:
Et rapio rapui, sapio sapui, atq; sapinui.

Fit Rio ri, ut pario peperit. Tio fit, geminans S,
Vt quatio quassi, quod vix reperitur in usu.
Denique uo fit ui, ut statuo statui: pluo pluui
Format, siue plui: struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Coniugatio.

Quarta dat iui, monstrat scio scis tibi sciui:
Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Rancio rausi, sarcio sarfi, sarcio sarfi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi:
Pro salto, salio salui, & amicio amiciui dat,
Sarcis utemur, cambini, haurini, amiciui,
epiui, sanxiui, sarcinui, atque salui.

De compositorum Verborum praeteritis.

Præteritum dat idem Simplex & Compositum,
Vt docui edocui monstrat: Sed syllaba semper
quam Simplex geminat, Compositum non geminatur,
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Ique a do, disco, sto, posco ritè creatis.
A Plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista,
applico, multiplico, gaudent formare plicui.
applico, complico, replico, & explico, iui vel in aui.
Quamvis vult oleo simplex oleui, tamen inde
quoduis compositum, melius formabit oleui:

Vo.

Xo.

Cia.

Dio.

Gio.

Pio.

Rio.

Tio.

Uo.

Io, it, iui.

Excep.

* Pes proce-
leusmaticus.

Regula.

Excep. 1.

Limitatio.

Excep. 2.

Plico.

Exc. 3. Oleo

VERBUM.

imitatio.
reep. 4.
ungo.
reep. 5. Do.
reep. 6. Sto.

Simplicis at formam redolet sequitur suboletq.
Composita à pingo formabunt omnia punxi,
Vult unum pupugi, interdumq. repungo repunxi.
Natum à do, quando est inflexio tertia, ut addo,
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi. at unum
Abscondo abscondi. Natum à sto, stas, stiti habebit.

Mutantia A in E ybique.

Verba haec simplicia praesentis praeteritiq.
Si componantur, vocalem primum in c mutant:
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, faiscor.
Partio, carpo, patro, scando, spargo, parioq.
Cuius nata peri, duo comperit & reperit dant:
Cetera sed periii, velut hac, aperire, operire.
A Pasco paui tantum composita notentur
Haec duo, compesco, dispesco, pescui habere:
Cetera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in I.

Haec habeo, lateo, salio, statuo, cado, ladeo.
Pango dans pegi, cano, quaro, cado cecidi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapioq.
Si componantur, vocalem primum in l mutant:
Ut rapio rapui, eripio eripui: à Cano natum,
Praeteritum per iii, ceu concino concinui dat.
A Placeo sic displiceo, sed simplicia usum.
Haec duo, complaceo cum per placeo bene servant.
Composita à Pango retinent a quatuor ista,
Depango, oppango, circumpango, atq. repango.
A Maneo mansi, minui dant quatuor ista,
Promineo, emineo, cum promineo, immineoq.
Simplicis at verbi servabunt cetera formam.
Composita à Scalpo, calco, salto, a per u mutant:
Id tibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.
Composita à Claudio, quatio, lauo reyciunt a:
Id docet à claudio, occludo, excludo: à quatioq.
Percutio, excutio: à lauo, pro'uo, diluo, nata.

VERBUM.

Mutantia primam Vocale in I, praeterquam in praeterito.

Haec si componas, Ago, cmo, sedeo, rego, frango,
I. et capio, iacio, lacio, specio, premo, semper
Vocalem primam praesentis in I sibi mutant,
Praeteriti nunquam, ceu Frango, refringo, refregi:
capio, incipio incepti. Sed pauca notentur:
Namq. suum simplex perago sequitur satagoq.
Atque ab ago, dego dat degi, cogo coegi,
rego sic perga perrexī, vult quoque surgo
urrexi, mediā praesentis syllabā ademptā.
Nil variat facio, nisi praeposito praecunte,
docet olfacio, cum calfacio, inficioq.
A lego nata, re, t se, per, pra, sub, trans praecunte,
praesentis servant vocalem, in l cetera mutant:
quibus haec Intellego, diligo, negligo tantum
praeteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De Simplicium verborum Supinis.

Nunc ex praeterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitum fit.
Ci fit etum, ut vici vitium, testatur & ici
ms ietum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di fit sum, ut vidi visum: quaedam geminant S.
pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
t scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hic etiam aduertat, quod syllaba prima supinis,
nam vult praeteritum geminari, non geminatur,
totondi dans tonsum docet, atque cecidi
od casum, & cecidi quod dat casum, atq. tetendi
od tensum & tentum, tutudi tonsum, atq. pepedi
od format peditum, adde dedi quod iure datum vult.
Di fit etum, ut legi lectum, pegi pepigiq.
t pactum, fragi fractum, tetigi quoq. tactum,
actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Excipiant
Cocma.

Nota.

1. Ago.

2. Rego.

3. Facio.

4. Lego.

Bi,
Ci.

Di.

Gi.

Li

Mut

H 4

VERBVM.

Li.

Li fit sum; ut salli, flans pro sale condio, salsum,
Dat pepuli pulsum, cetuliculfum, atque sefell
Falsum, dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.

Mi, Ni,
Pi, Qui.

Mi, ni, pi, qui tum sunt, velut hic manifestum,
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à capio ceptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lectum.

Ri.
Si.

Ri fit sum, ut verri versum: peperci excipe partum.
Si fit sum, ut visi visum, tamen ss geminato,
Misi formabit missum, fussi excipe fultum,
Hausi haustum, fassi fartum, fassi quoque fartum,
Vssi vstum, gessi gestum, torji duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum, indulsumq, requirit.

Pfi.
Ti.

Pfi fit ptum, ut scripsi scriptum, campsi excipe campsum.
Ti fit tum, à sto namque heri, à sistoq, stis fit
Præterito, commune statum: verti extipe versum.

Vi.

Vi fit tum, ut flui flatum: paui excipe passum.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum,
Potavi potum, interdum facit & potatum.
Sed faui faulum, caui cautum, à sero seui
Formes ritè satum, liui liniq, litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum,
Vult singultiui singultum, veneo venis
Venivi, venum: sepeliui ritè sepulium.

En.

Quod dat iui dat itum, ut domiui domitum: excipe quod
Verbum in iuo, quia semper iui, formabit in utum:
Exiui ut exutum: à ruo demerui, ruitum dans.
Vult seciui sectum, neciui neclum, friciuiq,
Friclum: miscui item mistum, ac amicuui dat amictum.
Torriui habet tostum, docui doctum, tenuiuiq,
Tentum, consuliui consultum, alui altum, alitumq:
Sic salui saltum, colui, ocului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapiui raptum, serviuiq,
A sero, vult sertum, sic texui habet quoque textum.
Hæc sed iui mutant in sum, nam censeo censum,
Celiui habet celum, meto messiui habet quoque messum,

Proceleus-
naticus.

VERBVM.

exui item nexum, sic pexui habet quoque pexum,
at patiui passum, cariui cassum, caritumq.

Xi.

Xi fit etum, ut vinxi vinctum: quinque abijciunt a,
am finxi, fictum, minxi miectum, inquè supino
at pinxi pictum, strinxi, rinxi, quoque rictum.
um, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compositorum verborum Supinis

Compositum ut Simplex formatur quodque Supinum,
Quamvis non eadem stet semper syllaba utriusque.
Composita à tunsum, dempta a, tusum: à ruitum fit
cedit dempta, rutum: & à saltum quoque sultum,
sero, quando satum format, composita situm dant:
ec captum, factum, iactum, raptum, à per e mutant:
cantum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.
Verbum Edo compositum, non estum, sed facit esum:
num duntaxat Comedo, formabit utrunque.
nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur,
tera dant notum, nullo est iam nescitum in usu.

Regula.

Exceptio.

Tundo, Ruò.

Salio, Sero.

Mutantia a,
in c.

Edo.

Nosco.

Præterita verborum in Or.

Verba in or, admittunt ex posteriore Supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato
fui: ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum
nunc est deponens, nunc est commune notandum:
in labor, lapsus. Patior dat passus, & eius
ita, ut compatior compassus, perpetiorq,
mans per passus. Fateor quod fassus, & inde
ita, ut confiteor confessus, diffiteorq,
mans disseffus. Gradior dat gressus, & inde
ita, ut digredior digressus. Iunge fatiscor,
tus sum, mensus sum metior, utor & usus.
toto orditus, pro incepto dat ordior orsus,
or nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus.
cor simuliratus, veor atq, ratus sum.
iuisor vult oblitus sum. Fruor optat

Fructus

VERBUM.

Fructus vel fructus, misereri iunge miseris.

Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum.
Quamvis & tutum & tuitum sit utriusque supinum.

A loquor adde locutus, & a sequor adde secutus.

Experior facit expertus. Formare paciscor

Gaudet paciscor sum, nanciscor nactus. Apiscor

Quod vetus est verbum, aptus sum: unde adipiscor adeptus

Iunge queror questus, proficiscor iunge profectus.

Expergiscor sum expersctus. Et haec quoque commi-

niscor commentus, nascor natus, moriorq;

Mortuus, atque orior quod praeteritum facit ortus.

De Verbis geminum praeteritum habentibus

vir. Aline & Passiva vocis.

Praeteritum activa & passiva vocis habent haec:
Ceno cenavi & cenatus sum tibi format.

* Iura iuravi & iuratus, potuiq; potavi

Et potus, titubo titubavi vel titubatus.

Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi

Et pransus, pateo patui & passus, placeoq;

Dat placui & placitus, suesco suavi atque suetus.

Veneo pro vendor, veniui, venditus & sum.

Nubo nupsi nuptaq; sum, mereor meritus sum,

Vel merui: adde libet libuit libitum. Et licet adde

Quod licuit licitum. Tedet quod teduit, & dat

Pertesum, adde pudet faciens puduit, puduitumq;

Atque piget, tibi quod format piguit pigitumq;

De Neutro-passiuorum Praeteritis.

Neutro-passivum sic Praeteritum tibi format,

* Gaudet gaudis sum, fido fides, & andet

Ausus sum, fio factus, soleo solutus sum,

Marco sum maestus: sed Phoca nomen habetur.

De Verbis Praeteritum mutuantibus.

Quodam Praeteritum verba accipiunt aliunde:
Inceptivum in se, sicut proprium, adoptat

VERBUM.

praeteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco.

tepesco, tepui: servesco, a serueo, servi.

videor cerno vult vidi: a concutio vult

praeteritum quatio concussi, a percutioq;

concussi ferio: a mingo vult meo minxi.

sedeo sideo vult sedi: a suffero tollo

stuli, & a suo sum fui, & a tulor ite serotuli.

sto sto steti, tantum pro stare, furoq;

stans, a verbo eiusdem significati.

poscunt vescor, medear, liquor, reminiscor,

praeteritum a pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Praeterito carentibus,

Praeteritum fugiunt, vergo, ambigo, glisco, satisco,

Polleo, video. Ad haec inceptiva, ut puerasco,

Passiva, quibus caruere activa supinis,

metuor, timeor. Meditativa omnia, praeter

iturio, esurio, quae praeteritum duo servant.

Verba Supinum raro admittentia.

Haec raro aut nunquam retinebunt verba supinum;

Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,

aspesco, posco, disco, compesco, quinisco,

ango, angio, sugo, lingo, ningo, satagoq;

callo, volo, volo, malo, tremo, strideo, strido,

laqueo, lueo, anet, panco, conuineo, feruet.

nuo compositum, ut venio, a cado ut incido; praeter

ecido, quod facit occasum, recidoq; recasum.

elpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,

persto, timeo: sic luceo & arceo, cuius

composita erant habent. Sic a gnuo, ut ingruo, natum:

quaecunque in ii formantur neutra secunda:

exceptis oleo, doleo, placeo, taceoq;

oreo, item & careo, noceo, pateo, lateoq;

valdeo, caleo: gaudent haec namq; supino.

Brubesco.
Luceo.

Siluesco.
Fruicisco.
Sterilefco.
Diesco.
Desideratino,
ut Misurio,
Scripturio,
Iturio.
Cacaturio.

* Versus hy-
permetes.

* Versus hy-
permetes.

lauesco.

De

VERBVM.

De Verbis Defectiuis.

Sed nunc ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque, incedere gaudent,
Hæc sequens dabitur, quem cernis sermo solutus.

Aio.

Præsens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plur. aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Plur.
Aiebamur, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.
Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus,
Aias, aiat. Plural. Aiamus, aiant. Præsens participi-
um, Aiens.

Ausim.
Salue.

Præsens Optatiuus & Subiunctiuus, Ausim, ausis,
fit. Pluraliter, Ausint. Indicat. Saluebis. Impera-
t. Salue, salueto. Plural. Saluete, saluetote. Infnit. Saluere.

Aue.
Cedo.

Imperat. Aue, aucto. Plur. Auete, auctote. Infnit. Auer-
e. Imperat. Cedo. Plur. Cedite, id est, Dic, vel Porrigere.
Futurum, Faxim, faxis, faxit, pro faciam vel fecerem.
Plur. Faxint.

Forem.

Imperfectum, Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fore-
res, foret; pro essem, esses, esset. Plural. Forent.
Infnitiuus, Fore, id est, Futurum esse.

Quæso.
Infit.

Præsens, Indicat. Quæso. Plural. Quæsumus.
Infit, sola vox est. Dicit seu dixit significans. Plur.
Infiunt, id est, Dicunt.

Inquo.

Præsens Indicatiuus, Inquo vel inquam, inquis, in-
quit. Plural. Inquiunt.

Præterperfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquit.

Imperatiuus, Inque apud Terentium, Inquito apud
Plautum.

Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus
Inquiat. Participium Inquiens. Futurum, Inquies, in-
quiet. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valetote. Plur.
Valote, valetote. Infnit. Valere.

VERBVM.

Hæc quatuor sequentia. Odi, cœpi, memini, noui, Odi, æ.
omnes voces præteriti perfecti, & plusquam perfecti
omnium modorum integras habent: vt & futuri quo-
que, quoties à præterito indicatiui formatur: in reli-
quis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in
Imperatiuo sing. memento: Plur. Mementote habet.
Odi, noui, & cœpi, carent Imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, &
for, simplicia non reperiri.

præ- ter- ita,	{	Dic,	{	Dice,	{	voces esse per Apoco- pen concisas & decur- ratas.
		Duc,		Duce,		
		Fer,		Fere,		
		Fac,		Face,		

Denique notabunt, Eo & quæco, habere Imperfectum
bam, quibam: in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

ET de Personalibus quidem hætenus dictum
est, deinceps verò de Impersonalibus di-
cendum, quæ nominativum certæ personæ
non recipiunt, sed mutatur nominativus per-
sonæ in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dici-
mus, I must reade Virgil. Latine impersonaliter effertur,
oportet me legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quod persona
creant, (habent enim vt videmus, vocem tertiar per-
sonæ, tam actiuam quàm passiuam quàm plurima) sed
quia nullius personæ aut numeri certam significationem,
si ex adiuncto nominis vel Pronominis casu obliquo
triantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse vi-
detur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ per-
sonæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis:
Oportet vos, secundæ pluralis: atq; itidem de reliquis.
Sunt igitur Impersonalia duplicia: Actiuæ vocis, &
passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc & his similia: **Est**
Impersonalia
actiuæ vocis.

VERBUM.

Est,	Accidit,	Vacat,	Iunat.
Interest,	Contingit,	Præstat,	Constat.
Refert,	Euenit,	Restat,	Conducit.
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret.
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget.
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet.
Tædet,	Solet,		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, non idem impersonalis formam possit induere: nec diuerso. Horum tamen quædam personaliter vsurpantur vt, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars inuocat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt, *Pœnitet, oportet.* Etiam si legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem eius huic omnia esse video.*

Coniugantur
in tertia per-
sona.

Coniugantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum. *Tædet*, pertæsum est format.

Miseret & *miserescit*, misertum est.

Inueniuntur etiam in vfu,	Placitum est,	præterit. a	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia
passiue vocis.
Carent Supi-
nis & Gerund.

Impersonalia passiue vocis sunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt, *Curritur, Turbatur.*
Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

DE GERUNDIIS.

Gerundia porro voces participiales vocari possunt quod similia participijs sunt: sicut prouerbiales cimus, quæ sunt similia prouerbij.

Proinde quia parum videbamus conuenire in Grammaticos, vtum ad verba, an ad participia prius pertinent, hinc in confinio vtriusque partis re-

VERBUM.

uimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porro à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, el neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporis nec discrimen discretis vocibus accipiunt, neque numeros aut personas admittunt, idcirco iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerundij termina-
ones sunt tres: { Di, Genitiui casus.
Do, Datiui & Ablatiui.
Dum, Nomin. & Accusatiui.

Terminatio-
nes Gerun-
dij.

Gerundia autem actiue maiore ex parte significare, nulli dubium est: licet interdum etiam passiuè signifi- cent. Citius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque mis- erudiendi causa*, id est, vt erudiretur. *Vritq; videndo* minima, id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illu- dia. Ars ad discendum facilis*, .i. vt cognoscatur, vt di- catur.

DE SUPINIS.

Supina quoque merito participialia verba dicuntur, Supina. omniaq; cum gerundij vocibus communia habent. ceunt autem, prius in *um*, posterius in *u*: vt *Visum*, su. Significant autem prius quidem ferè actiue (sicut rudimentis dictum est:) posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium, est pars orationis inflexa casu, Participium. quæ à Nomine, genera, casus, & declinatio- nem; à Verbo, tempora & significationes: ab vtroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Partici- pio septem, { Casus,
Genus,
Declinatio,
Tempus, { Significatio.
Numerus,
Figura.

Accidentia
participiorum.

De genere autem & casu, & declinatione, idem hinc statu-

PARTICIPIVM.

Statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora participiorum sunt quatuor.
Præsens in ans vel ens: Amans, Legens.
Cæterum iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita in iens.
Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genitiuum autem in euntis: vt, Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis. Præter vnum, Ambiens, ambientis, &c.

Hanc formam sequuntur & horum Gerundia: vt Abiendi, abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.
Præteritum verò in Tus, } vt, } Doctus.
Sus, } Visus.
Xus, } Nexus.

Futurum.
Futurum autem duplex: Alterum quidem in Rus, & ctiuz vt plurimum significationis: Aut. neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiuæ significationis semper: vt Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio.
Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis capiunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus. A neutris cadentia, neutraliter significant: vt, Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

Participia in dus.
A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus. Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt: vt, Lectus legendus, Auditus audiendus.

Participia passiuà à neutris.
Fiunt & participia passiuà ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passiuè usurpantur: vt, Arata terra. Hinc arata & aranda terra.
Participia formata à Deponentibus, imitantur significationem

PARTICIPIVM.

significationem suorum verborum: vt, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus. vt,

Sequendus, } Utendus, } Obluiscendus,
Loquendus, } Patiendus, } & alia id genus.
Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant: vt,
Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terentius. *Meditata sunt mihi mea incommoda.*
Virgilius. *— mentitæque tela Agnoscunt.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum significationem induunt: vt, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla exant participia, præter Imperpersonalia carent participiis.
penitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pœnitendus.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Partiturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luctaturus, eruiturus, nesciturus, moriturus, oriturus, oscuturus, futurus.

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, pernatatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NUMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita, vt elipirans.

Participia aliquando degenerant in nomina participiorum.
ia, vel cum alium casum quàm suum verbum re-
unt nomina participialia.
Abundans lactis. } Patiens inediæ.
Alieni appetens. } Fugitans litium.

Vel

PARTICIPIVM.

Vel cum componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt, Infans, indotus, innocens, ineptus.

Vel cum comparantur: vt, Amans, Amantior, Amantissimus. Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cum tempus significare desinunt: vt, Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, Quod eo animo discessisti, ut me amplius non videres.

Nullam mentionem fecit cometarum, nil pratermissum, quid explorati haberet: id est, ita affectus, ut non pratermitteret.

Amandus est doctissimus quisque .i. dignus est, vel debet mari. Vita laudata .i. laudabilis.

Eijcienda est hac mollicies animi, id est, debet eijci.

Participia
præf. tempo-
ris sunt no-
mina.

Participia præfentis temporis, non raro sunt substantiua nomina. Modò in masculino genere: vt, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in feminino: vt, Consonans, continens: Modò in neutro: vt, Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt, Appetens, diligens, sitiens, indulgens.

Animans, modò scemininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverbium.

Adverbium, est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque planat.

Explicat etiã interdum & nomen: vt, Hoc egregie impudens. Ne parum sis leno. Nimirum Philosophus. Aliquoties & Adverbium: vt, Parum honestè se gerit.

ACCIDENTIA ADVERBII.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantiis colligenda est.

ADVERBIUM.

In loco significant: Hic, illuc, istuc, intus, foris, vs. Adverbium loci. Quam, nusquam, vbi, vbiq;, vbicunque, vbiuslibet, vtroque, vbius, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferius, superius.

Ad locum respiciunt, Huc, illuc, istuc, intro, aliò, quò, Ad locum aliquid, nequò, quoquò, siquò, eò, eodem, quolibet, significantia. Quous, quocunq;, foras, horsum, aliorum, dextrorum, sinistrorsum, sursum, deorsum, vtroque, neutro, quoquorsum.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, in- A loco signifi- e, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, cantia. vndeus, vndecunque, supernè, infernè, cœtus, funditus.

Deniq; per locum innuunt, Hæc, illæc, istæc, quæ- Per locum unque, eâ, eadem, aliâ, aliquâ, siquâ, nequâ, qua- significantia. nâ.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, ali- Temporis Adverbia. quando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum, quampridem, iampridem, vsque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perenno, manè, vespere, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctu, interdum, nunc, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpè, raro, subinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, vt primum, quum primum, simulac, simulatque. Vsque, vsque temporis & loci adverbium est: vt, Vsque sub obscurum illis. Ab Æthiopia est vsque hæc. Est & vbi pro semper at continuè ponitur: vt, Vsque metu micuere sinus.

Adverbia numeri, vt semel, bis, ter, quater, quinquies, Numeri. septies, vigesies, trigesies, quadragies, quinquagies, septagies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis sunt, Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, Ordinis. ouissimò, in primis, postremo, primum, iam primum, denique, demum, tandem, ad summum.

ADVERBIUM.

- Interrogandi.** Adverbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid in quo, unde, quantum?
- Vocandi.** Vocandi sunt, ô, heus, eho; & si qua sunt similia.
- Negandi.** Negandi; vt, Haud, non, minimè, nequaquam, pro non, & similia.
- Affirmandi.** Affirmandi; vt, Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.
- Iurandi.** Iurandi; vt, Hercle, mehercule, medius-fidius, diu-fidius, Pol, adepol, Castor, ceastor.
- Hortandi.** Hortandi; vt, Agè, fides, sultis, amabo, agèdum, hódum, cia, agite.
- Prohibendi.** Prohibendi; vt, Ne, non.
- Optandi.** Optandi; Vtinam, si, ô si, ô.
- Excludendi.** Excludendi; vt, Modò, dummodò, tantummodò, lummodò, tantùm, solùm, duntaxat, demùm.
- Congregandi.** Congregandi; vt, Simul, vna, pariter, populatim, niuersum, coniunctum, &c.
- Segregandi.** Segregandi; vt, Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viratim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostiatim.
- Diuersitatis.** Diuersitatis; vt, Aliter, secùs.
- Eligendi.** Eligendi; vt, Potius, potissimùm, imò, satius.
- Intendendi.** Intendendi; vt Valdè, nimis, nimulm, immodicè, impendit, impensè, prorsus, penitus, funditis, radicibus, omnino.
- Remittendi.** Remittendi; vt Vix, agrè, paulatim, sensim, penitentim.
- Concedentis.** Concedentis; vt, Licèt, esto, demùs, sit ita, sit sanè.
- Negatæ solitudinis.** Negatæ solitudinis; vt, Non solùm, non tantùm, modò, nedum.
- Qualitatis.** Qualitatis; vt, Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.
- Quantitatis.** Quantitatis; vt, Parùm, minimè, maximè, summum, ad summum, & similia.
- Comparandi.** Comparandi; vt, Tam, quàm, magis, minus, me, me, minimè, æquè.

ADVERBIUM.

- Rei non peractæ; vt, Fermè, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non.
- Demonstrandi; vt, En, ecce, sic. Vt cùm dicimus, Sic Demonstrandi.
- Expianandi; vt, id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt, Explanandi.
- Dubitandi; vt, Foran, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.
- Euentus; vt, Fortè, casu, forte, fortuna. Euentus.
- Similitudinis; vt, Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, Similitudinis.
- anquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti.

COMPARATIO.

- Adverbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui; vt, doctè, doctius illo, doctissimè omnium.
- Similiter & quædam alia; vt, Benè, melius, oprimè, malè, peius, pessimè. Sæpè, sæpius, sæpissimè. Nuper, nuperrimè; & similia.

SPECIES.

- Species est duplex; Principalis, quæ ex se originem habet; vt, *Heri, cras.*
- Deriuatiua est eorum, quæ nata sunt aliundè; vt, *Furor, à furor. Striclum, à stringo. Humaniter, ab humanis.*
- Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerborum, ad Græcorum imitationem; vt, *Recessè, pro aduerbia.*
- center. Torvum pro torvè.

FIGURA.

- Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter; Composita, vt Imprudenter.

DE CONIUNCTIONE.

- Coniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

Accidentia Coniunctioni.

- Coniunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

CONIUNCTIO.

FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas, id est, significatio, est varia; Aliæ enim conjunctionibus copulatiuæ sunt; ut Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus*. Huc spectant & his contrariæ: ut Nec, neque, neu, nèue.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quod alius semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnât*. Ne sapit ista, nec sentit.

Aliæ Disiunctiuæ: ut Aut, vel, ve, seu, siue. At istæ, cum geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dicitur*.

Aliæ discretiuæ: ut Sed, sed enim, at, atque, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò, enim, verum, quod si, verum, porro, quin.

Aliæ rationales, seu illatiuæ: ut Ergo, idcirco, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re statim te Aristocritum misi*.

Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis rationis inferunt: ut Nam, namque, enim, etenim, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoque, dem, propterea quod, quoniam, quatenus, & pro quâ. Virgilius. *Audieras, & fama fuit*: pro nam, vel quia. Quò pro quia: ut Cicero, *Non quò quicquam desit, quia valde cupio*.

Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam*: pro nam, vel quia.

Aliæ perfectiuæ, seu absolutiuæ: ut Vt, quo pro

CONIUNCTIO.

Ne & vt, pro Ne non. Terentius. *Sed patris vim vt ueas ferre*.

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant*.

Aliæ continuatiuæ: ut Si, fin, ni, nisi. Continuatiuæ.

Aliæ dubitatiuæ: ut Ne, an, anne, num, nunquid, Dubitatiuæ. trum, nècne.

Aliæ aduersatiuæ: ut Et si, quanquam, quamuis, licet, tamen si, & aliæ id genus. Aduersatiuæ.

Aliæ redditiuæ earundem: ut Tamen, attamen, sed, amen, verumtamen. Redditiuæ.

Aliæ diminutiuæ: ut Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel* *tum digitum discesseris*. Diminutiuæ.

Aliæ Electiuæ: ut Quàm, ac, atque, vt, quando pro Electiuæ. Quàm accipiuntur.

Expletiuæ: ut Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profecto, verò, enim, verò, sed, enim, enim pro certè.

Virgilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras Iussit adire domos? Ter. At enim non sinat*.

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, Cum, quoties casui iungitur, Præpositio est.

In genere, Coniunctiones adeo tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sepius confundantur: vt Quando, proinde; & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe: Præpositiuus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Ordo coniunctionum. Præpositiuus.

Subiunctiuus, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subiunctiuus.

Communis, Ex Coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, at, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, fin, seu, siue, ni, nisi. Communis. I 4 Sub-

PRÆPOSITIO.

Subiunctiuz
quæ.
Enclitice.

Subiunctiuz verò sunt: Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Et tres Enclitice: vt, Que, ne, ue: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt, Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis, indoctusq; pile, discine, trochine quiescit.*

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclitice: vt Dum, sis, nam, &c.

Communes.

Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ fere omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio, est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: vt, *Christus sedit ad dextram Patris.*

Compositione: vt, *Adasum iuramentum adhibendum admonuit.*

Præpositio-
nes postposi-
tæ suis casu-
bus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: vt,

Cum,	} vt }	Quibuscum.
Tenus,		Pube tenus.
Versus,		Angliam versus.
Vsque,		Ad occidentem vsque.

Accidentia Præpositioni.

Præpositioni accedit casuum regimen, siue constructio. Ceterum in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi, atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa:

secundum.

Secundum, aliud significat cum dico, *Secundum aurem vulnus accepit*: id est, *iuxta aurem*. Aliud vero hoc *Secundum Deum parentes amandi sunt*: id est, *proxime*. Aliud in hac oratione: *Secundum quietem*, *satis*.

PRÆPOSITIO.

mihi salix visus sum: id est, *in quiete, vel inter quietem*.

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.* (facti.)

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia*

Ante. Horat. *— dicique beatus*

Ante obitum nemo, supremæque funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetonia.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,*

Ultra. } *Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.*

Intra. Oui. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam.*

Extra. Plin. Ma. *Extra omnē ingenij aleam posuit Cicero.*

Circum, locale est: vt, *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt,

Circiter horam decimam,

Cæsar. Circiter duo millia desiderati sunt.

Contra. *Ne contra stimulum calces,*

Enig. Princeps erga populum clemens.

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremæq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, in finem esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cum lucubrâdo iuxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fæda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias, ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O ciues ciues, quærenda pecunia primum est,*

Virtus post nummos.

Penes. Ouid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Calum non animum mutant, qui trans mare currunt.* Præ-

PRÆPOSITIO.

Præpositiones Ablativum regentes.

- A. Terent. *A me nulla tibi orta est iniuria.*
 Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio ex-
 pestes, alteri quod feceris.*
 Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere,
 cum opus est, gaudeas.*
 Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia mi-
 serè vivitur.*
 Cum. Mimus. *Damnum appellandum est cum mala fama.*
 Clam. *Clam patre. & Plaut. Clam patrem.* (lucrum.
 Coram. *Coram Senatu res acta est.*
 De. *Sophista vivunt de lana caprina.*
 E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è sa-
 xo Tarpeio deiecebatur.*
 Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
 Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*
 Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
 Sine. idem. *Sine Cere & Baccho friget Venus.*
 Tenus. Virg. — *capuloq; tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utriusque casui servientes.

Hæ quatuor utrunque casum exigunt, sed diversè
 ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est
 primum. sine motu.*

Ovidius. *Inque domos superas scandere cura fu-
 it. motum quodammodo innuit.*

Virg. *Sub lucem exportant talathis, .i. paulò ante lucem.*

Idem. — *vaslo vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridis.*

Subter. *Subter terram. Densa subter testudine casus.*

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra com-

positionem inveniuntur, nimirum:

Am,	} vt	Ambio,	} Re,	} vt	Recipio.	
Di,		Diduco,			Se,	Sepono.
Dis.		Distraho.			Con	Con dono.

INTERIECTIO.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente
 componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coin-
 quino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

Interiectio, est pars orationis quæ sub incor-
 dita voce subito prorumpentem animi affe-
 ctum demonstrat.

Tot autem sunt interiectionum signifi-
 cationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iargio tandem
 uxorem abegi.*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *I intrò, hoi, bei.*
 Virgilius. *O dolor, atque decus magnum!*

Timentis: vt Hei, attrat. Terent. *Hei, vereor ne quid
 Andria apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Ter. *Papè, nova figura oris.*
 Vitantis: vt Apagè, apagésis. Terent. *Apagésis, egon?
 formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Mar. *Cito, nequiter, euge, beatè.*
 Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vacaris?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*
 Ex improviso aliquid deprehendentis: vt Atat. Ter.
Atat, data berclè mihi sunt verba.

Exclamantis: vt Oh, proh, proh, nefas. Seneca. *Oh
 paupertas felix!*

Imprecantis: vt Malum, væ malum. Terent. *Quid
 hoc (malum) infelicitatis est?*

Ridentis: vt Ha ha he. Terent. *Ha ha be, desessa iam
 misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terent. *Au, ne com-
 parandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est, nomina quoque & ver-
 ba quandoque interiectionis loco poni: vt apud Virgi-
 lium. *Naubus infandum amissis. Cicero. Sed amabo te*
cura. Imo quævis orationis pars, affectum animi in-
condi-

utrumque ex-
 tes præposi-
 tiones.

præposito-
 nes nunquam
 extra compo-
 sitionem re-
 pte.

Aliz partes
 sunt interie-
 ctiones.

SYNTAXIS.

conditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hoc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerva, tradita sunt parvis, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub regula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; peruestigare, hunc ad Grammaticorum evolunda perscrutandaq; opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen nominamus, cui vel propter eruditionis ac doctrinae praestantiam, vel propter precipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum praeponi.

DE CONSTRUCTIONE

octo partium Orationis.

Atque de octo quidem orationis partibus, earumq; formis, quatenus ad Etymologiam attineret, haec dictum est: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quae Constructio dicitur, agemus.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, iuxta rectam Grammaticae rationem.

Ea verò est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi.

Ceterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quaedam in genere de tribus Grammaticae concordantijs sunt paucis ediscenda.

CONCORDANTIA

Nominativi & Verbi.

Verbum personale cohaeret cum Nominativo, numero & personâ: vt,

Nunquam sera est ad bonos mores via.

Fortuna nunquam perpetuo est bona.

Nominativus primae vel secundae personae rarissime exprimitur, nisi causâ discretionis: vt, *Vos damnaestis:*

quasi dicat, praeterea nemo: aut emphasis gratiâ; vt, Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus:* quasi dicat, praecipue, & pra alijs tu patronus es.

Ovidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiae personae nominativus saepe subauditur: vt *Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, praedicant, clament, & in similibus:* vt,

Terentius. *Fertur atrociora flagitia designasse.*

Ovid. *Teq; ferunt ira poenituisse tuae.*

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed Verbum infinitum aliquando verbum infinitum: vt, Plautus. *Mentiri non est meum.* Aliquando oratio: vt,

Ovid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando adverbium cum genitivo: vt, *Parci vi-
rorum ceciderunt in bello. Parsim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominativo accusativum ante se statuunt: vt, *Te redysse incolumem gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quoddam & ut, ad hunc modum: *Quod tu redysse incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos, diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: vt, Terent. *Amantium ira, amoris redintegratio est.*

Ovid. — *quid enim nisi vota supersunt?*

idem. *Pectora percussit, pectus quoque robor a fuit.*

Virgilius. — *nihil hic nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECUNDA.

Impersonalia praecedentem nominativum non habent: vt, *Tades me vita. Persasum est coniugij:* de quibus loco.

Nomen

Constructio
quid sit.

Concordan-
tia Gramma-
ticae.

Prima con-
cordantia.

Nominativus
subauditus.

Accusativus
ante Verbum
infinitum.

SYNTAXIS.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: vt, *Pars abiēre. Vterq; delinuntur doli.*

CONCORDANTIA

Substantiui & Adiectiui.

Secunda concordantia.

Adiectivum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuvenal. *Rara avis in terris, nigrescens simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adiectuntur: vt,

Ovidius. *Donec eris scilicet, multos numerabis amicos,*

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, graviora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt, *audito regem Doroborniam proficisci.*

CONCORDANTIA RELATIVI

& Antecedentis.

Tertia concordantia.

Relativum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt, — *vir bonus est qui?*

Qui consulta patrum, qui leges iuraq; servat.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt, Terent.

In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.

Nota.

Relativum inter duo Antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt, Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propius à terrâ Iouis stella fertur, qua Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: vt, *Homines tuentur illum gladium, qua terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu luno, quod interlunium vocant.

Exceptio.

Aliquando Relativum, aliquando & Nomen adiectivum

SYNTAXIS.

um, respondet Primitiuo, quod in Possessiuo subintelligitur: vt Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio praeditum.* Ouid. — *nostros vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interferatur inter relativum & verbum, relatiuum erit verbo nominativus: vt Bæcius. *Felix, qui potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominativus relatiuo & verbo interponatur, relatiuum regitur à verbo, aut ab aliâ dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Virgil. *Cuius numen adoro, Quorum optimi ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te indicavi. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Virgilium, pro quo ceteri poeta sordent.*

SUBSTANTIVORVM

constructio.

Quam duo substantia diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitiuo ponitur: vt Iuvenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* Rex pater patria, Arma Achilles, Cultor agri.

Proinde hic genitiuus sæpius in adiectivum possessivum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiam ubi in datiuum vertitur: vt Luc. de Cat. *Urbi pater est, urbiq; maritus.*

Heri tibi, mihi pater.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem connectuntur: vt Ouid. *Effodiuntur opes irritamenta maiorum.* Virg. *Ignauum fucos pecus à praesepebus arcent.*

Adiectivum in neutro genere absolute, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genitiuum postulat: vt, *Paululum pecunie.* Hoc nostis. Catul. *Non videmus id mansica, quod in tergo est.*

Appositio.

Iuven-

SYNTAXIS.

Iuvenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.*

Eclipsis.

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: ut in huiusmodi locutionibus:

Terentius. *Ubi ad Diane veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Vestem:* utrobique subauditur *templum*. **Virg.** *Helioris Andromache:* subauditur *uxor*. Idem. *Derphobae Glauco:* subauditur *filia*. **Terent.** *Huius video Byrrhiam:* subaudi *servum*.

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, ac frequentius in ablatiuo, vel genitiuo: ut, **Vir** nulla fide. **Ovidius.** *Ingeniij vultus puer, ingenijque pudoris.*

OPUS ET VSUS.

Opus & Vsus ablatiuum exigunt: ut **Cicero.** *Authoritate tua nobis opus est.* **Gellius.** *Pecuniam, quae sibi nihil esset usus, ab ijs quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adiectiuo.

Opus autem adiectiuè pro Necessarius quandoque poni videtur, varièque constructur: ut, **Cicero.** *Dux nobis & author opus est.* Idem. *Disce nummos mihi opus esse ad apparatus triumphum.* **Terent.** *Alia, quae opus sunt, para.* **Cicero.** *Sulbitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuisse.*

Adiectiuorum Constructio.

GENITIVUS.

Constructio adiectiuorum

Adiectiuum quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque ijs contraria significant, genitivum adsciscunt: ut **Plinius.** *Est natura hominum vanitatis avida.* **Virg.** *Mens futuri praescia.* Idem. *Memor esto brevis aevi.* **Terent.** *Imperitos rerum, eductos liberè, in fraudem illicis.* **Silius.** *Non sum animi dubius, sed dexius aequi.* **Cicero.** *Graciarum literarum rudis.*

Adiectiuo

SYNTAXIS.

Adiectiuum verbalia in *ax*, etiam in genitium feruntur: ut **Audax ingenij.** **Ovid.** *Tempus edax rerum.* **Sene.** *ax.* **Idem.** *Virtus est vitiorum fugax.* **Horat.** *Vetulum sagax.* Idem. *Propositi tenax.* **Virgilius.** *Tam fidei prauisq; tenax, quam iunctura veri.* **Plaut.** *Pecuniarum petax, &c.*

Ingens praeterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum fagine sarris quidem amplam congesserunt **Linacrus** & **Despauterius**. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua aedam, & certa numeralia, genitiuo, à quo & genus mutuuntur, gaudent: ut **Cicero.** *Quaquam te Marcellum annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet praecipis institutisq; Philosophia propter immam & doctoris auctoritatem & urbis: quorum, alter scientiam augere potest, altera exemplis.*

Primum horum manis, accipe.

Ovidius. *Quisquis fuit ille deorum,*

Terent. *An quisquam hominum est aequè miser, ut ego?*

Virgilius. *— diuini promittere nemo auderet.*

Terent. *Quatuor iudicum. Sapiens iam Octavius quis erit, nondum constat.*

Virgilius. *Primum regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum praepositione: ut, **Primus ab Hercule.** **Tertius ab Aenea.**

In alio vero sensu datiuum: ut **Virgilius.** *— nulli pietate secundus.*

Vsurpantur autem & cum his praepositionibus: *E, de, ex, inter, ante:* ut **Ovidius.** *Est deus è vobis alter.*

Idem. *Solus de superis.* **Virgilius.** *Primus inter omnes.*

Idem. *Primus ibi ante omnes magnâ comitante caterua,*

Idem. *Laosoon ardens summâ decurrit ab arce.*

Interrogatiuum & eius reddituum, eiusdem casus & Interrogatiui temporis erunt: ut, *Quarum rerum nulla est satietas? Di-*

tiarum. Quid verum nunc geritur in Angliâ? Consultur religione.

K I.

Falk

SYNTAXIS.

Exceptio.

Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt, *Cuius pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt, *Furtive accusas, an homicidij? Vtroq.*

Fallit denique cum per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt, *Cuius est hic Codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua.

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior est dextra. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiuè, cum per E, ex, aut inter exponuntur: vt, *Virgilius poetarum doctissimus:* id est, ex poetis, vel inter poetas.

Comparatiua, cum exponuntur per quàm, ablativum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum,* id est, quàm aurum, quàm virtutes.

Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: vt,

Cicero. *Quanto doctior es, tanto te geris submissius.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utriusque gradui apponuntur: vt Catul. *Tanto tu pessimus omnium poeta. Quanto tu optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur. Longè ceteris peritior es, sed non multo melior tamen.*

Iuvenal. *Omne animi vitium, tanto conspectius in se crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.*

Maiores & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Commodum, incommodum, &c.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relaxatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: vt, Virgilius. *Sis bonus & felixq. tuis.* Martial. *Turba gravis paci, placideq. inimica quieti.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc finitimus oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albus.*

Martial. *Lucundus amicis. Omnibus supplex.*

Horatius

SYNTAXIS.

Horatius. *Si facis ut patrie sit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur adiectiua, ex Con præpositione Composita composita: vt Contubernalis, commilito, conservus, cum cognatus, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitiuo gaudent: vt,

Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris illud nasci senes, neque illorum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*

Idem. *Domini similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*

Virgilius. *Præterea regina tui fidissima dextra*

Occidit ipsa sua.

Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est consuetudinis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis.* Hoc mihi tecum commune est.

Alust. *Non aliena consilij.* Seneca. *A alienus ambitioni.*

Cicero. *Non alienus à Scenole studijs.*

Quid. — *vobis immunibus huius. Esse mali dabitur.*

Linus. *Caprificus omnibus immunis est.*

Imunes ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, veniens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in bilis, accepta passiuè, vt & participia, potius participialia in dus, datiuo adiecto gaudent:

Martial. *o mihi post nullos Iuli memorande sodales.*

Lucius. — *nulli penetrabilis astro. Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Magnitudinis mensura subiicitur adiectiuis in accusatiuo: vt, *Gnomon septem pedes longus, umbram non plius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in ablatiuo: vt,

Umella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

K 2

Interdum

Nota q. quædam quæ similit. gaudent Gen.

Com. alienus immunis, varijs cas. serv.

Natus, com. &c. interdum accus. cum præpo. adiung.

Verbalia in bilis, & participia in dus, dat. gaud.

Magnit. mensura in accus. Interdum in abl.

SYNTAXIS.

Interdum in
Gen. Interdum etiam & genitius : vt Columel. In morem
horti areas latas pedum denum, longas pedum quinquagantum
facito.

ABLATIVVS.

Copia & ino-
ria. Adiectiua quæ ad copiam, egestatemue pertinent,
interdum ablatiuo, interdum & genitio gaudent: vt,
Plautus. *Amar & melle & felle est fecundissimus.*
Horat. *Dives agris, diues positus in sænore nummis.*
Virgilius. *At fesse multa referunt se nocte minores,*
Crura thymo plena.
Idem. *Que regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Dives opum, diues pictæ vestis & auri.*
Persius. *O curua in terras anima, & coelestium inanes!*
Expers fraudis. Gratiâ beatus.

Præfinitas. Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositi-
one subiiciunt: vt Virgilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc.*
Diuersus ab isto.

Causa rei. Nonnunquam etiam datiuum: vt, *Huic diu. & sum.*
Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam
vt, *Pallidus irâ. Incurvus senectute. Liuida armis brachia.*
Trepidus morte futura.

Modus rei. Fortia vel modus rei adijcitur nominibus in abla-
tiuq: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Grammatici.*
re barbarus.

Cicero. *Sum tibi naturâ parens, præceptor consilij.*
Virgilius. *Troianus origine Caesar. Spe diues, re pauper.*
ius natione.

Dignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, &c.
torris, auferendi casum adiectum volunt: vt,
Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali in-*
no præditum. Virg. *Atque oculis capti sedere cubilia talis.*
Idem. *Sorte tuâ contentus abi.*

Præcepto. Horum nonnulla genitiuum interdum vendicant
Oui dius. *Militia est operis altera digna tui.*
Vir. *Descendam magnorum haud quaquâ indignus auro.*

SYNTAXIS.

Pronominum Constructio.

Mei, tui, sui, nostri, vestri, genitui primitiuorum, Quando pri-
ponuntur cum passio significatur: vt, mitius, quan-
do possessus
Languet desiderio tui. vtendum.

Ouid. *Parsq; tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur, cum a-
ctio vel possessio reidenotatur: vt, *Fauet desiderio tuo.*

Imago nostra, id est, quam nos possidemus.

Nostrum & vestrum genitui, sequuntur distributiuum, Nostrum &
partitiuum, comparatiuum, & superlatiuum: vt, *Vt unusquis- vestrum.*
que vestrum. Nemo nostrum. Ne cui vestrum sit mirum.
Maiores vestrum. Maximus natu nostrum.

Hæc possessiua, Meus, tuus, suus, noster & vester, hos Genitui post
genitivos post se recipiunt, Ipsius, solius, vnius, duo- possessiua.
rum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusq;
& genitios participiorum, quæ ad genitiuum primiti-
ui in possessiua inclusum referuntur: vt,
Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.

Cicer. *Dico meâ vnius operâ Rempublicam esse liberatam.*

Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Eras. *Noster duorum euentus ostendat, vni gens sit melior.*

In suâ cuiusque laude præstantior. Nostrâ vniuius memoria.

Brutus ad Cicer. *Vestris paucorum respondet laudibus.*

Hor. *scripta cum mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectun- Reciproca.
tur ad id, quod præcessit in eadem oratione: vt, *Petrus*
nimium admiratur se. Parcit erroribus suis.

Aut annexâ per copulam: vt, *Magnopere Petrus*
ne se deferat.

Ipsc, ex pronominebus solum trium personarum sig- Ipse.
nificationem representat: vt,
Ipsc vidi, Ipse videris, Ipse dixit.

Et nominibus pariter ac pronominebus adiungitur:
vt, *Ipsc ego, Ipse ille, Ipse Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis iungi potest: vt *Ega* Idem.
dem adsum. Teren-

SYNTAXIS.

Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*

Vergil. — *idem iungat vulpes, & mulcat hircos.*

Hic, ille, iste.

Hic demonstratiua, Hic, Ille, Iste, sic distinguuntur: Hic, mihi proximum demonstrat. Iste, cum qui apud te est. Ille, cum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille & Iste.

Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste, vero ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: ut Terentius. *Istum emulum quoad poteris, ab ea pellito.*

Hic & Ille.

Hic & Ille, cum ad duo anteposita referuntur, Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius proprie ac vtitatissime referri debet: ut Colum. *Agricolae contrarium est pastoris propositum: ille quam maxime subactis & puro solo gaudet, hic nonali graminofoq; ille fructum e terra sperat, hic e pecore.* Est tamen ubi e diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & Ille, ad proximius.

VERBORVM CONSTRUCTIO.

Nominatiuus post Verbum.

Nominatiuus
vtriusque.

Verba substantiua, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: ut, Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtriusque nominatiuum expetunt: ut, *Deum est summum bonum.*

Pueri illi vocantur nani. Fides religionis nostrae fundamentum est. *Malus pastor dormit supinus.*

Lactantius. Homo incedit crectus in caelum.

Nota gener-
alis.

Denique omnia fere verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: ut, *Rex mandauit primus extirpari haeresin.*

Pii orant taciti. Boni discunt seduli.

Infiniti verbi
constructio.

Infinitum quoque vtriusque eisdem casus habet, praecipue

SYNTAXIS.

puè cum verba optandi, eisq; similia accedunt: ut, *Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum.* *Malo diues esse quam haberi. Malo me diuitè esse quam haberi.* *laudianus. Vinitur exiguomeliis. — natura beatiss.* *Omnibus esse dedit si quis cognouerit veri.*

artialis. Nobis non licet esse tam disertis, vel disertos.

Terentius. Expedit bonas esse vobis.

uidius. Quo mihi commissio non licet esse piam.

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur Notae
infinitiui ante verba infinita: *Nos esse disertos. Vos esse
as. Me esse piam.*

GENITIIVS POST VERBUM.

Vn genitiuum postulat, quoties significat possessio- Possessio, &c.
nem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius. — pecus est Melibœi.

Cicero. Adolescentis est maiores natu reuereri.

Virg. — regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, no- Exceptio.
am, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut,

Non est meum contra auctoritatem Senatus dicere.

Terentius. Eia, baud vestrum est iracundos esse.

manum est irasci.

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando Officium.
in exprimitur: ut Terent. *Tuum est officium has be-*

ut ad similes nuptias.

Verba aestimandi genitiuis gaudent: ut, *Plurimi passim*

pecunia. Pudor parui penditur. Nihil, vel pro nihilo ba-

ur litera.

rat. Pluris spes nunc sunt, quam prisci temporis annis.

Estimo vel genitiuum, vel ablativum adsciscit: ut,

erius Maximus. Non huius te aestimo. Magno ubique

us aestimanda est.

floci, nauci, nihili, pili, asis, huius, teruntij, his ver-

aestimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: ut Ego

floci pendo. Nec huius facio, qui me pili aestimat. Sin-

gularia

SYNTAXIS.

gularia sunt ista, *Aequi boni consulo. Aequi boni facio*, id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi
verba.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consilia, genitium postulant, qui crimen significat, ut, *Plaut. Qui alterum incusat probri ipsam se intuetur opor.* Cicero. *Etiam sceleris cond. minat generum suum.* (tel. Ouid. *Parce tuum vatem sceleris dammare Cupido.* Admoneto illum pristinae fortune. *Furti absolutus est.*

Exceptio.

Vertitur hic genitium al quando in ablativum, vel cum praepositione, vel sine praepositione: ut Cicero. *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.* Gellius. *Vxorem de pudicitia graviter accusavit.* Cicero. *Putavi ea de re admonendum esse te.*

Exceptio.

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbi subduntur: ut, *Accusas furti, an stupri, an utroque? su de utroque? Amobus, vel de amobus? Neutro, vel neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago, &c.

Satago, misereor, miseresco, genitium admittunt ut Terent. *Is rerum suarum satagit.*

Virgil. — *oro misere laborum* Tantorum, *miserere animi non digna ferentis.* Statius. *Et generis miseresce tui.*

Exceptio.

At misereor & miseresco, rarius cum dativo leguntur: ut Seneca. *Huic succurro, huic misereor.* Boetius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor,
&c.

Reminiscor, obliuiscor, memini, genitivum aut accusativum desiderant: ut, *Data fidei reminiscitur.* Proprium est stultitiae, aliorum vitia cernere, obliuisci suum. Ter. *Facia ut meiq, ac huius diei, ac loci semper memini.* Plautus. *Omnia quae curant senes, meminervnt.* Memini de hac re, de armis, de te, id est, mentionem facere.

Potior.

Potior, aut genitivo aut ablativo iungitur: ut Plaut. *Romani signorum & armorum potiti sunt.* Virg. *Egressi optata Troes potiuntur arend.*

SYNTAXIS.

DATIVVS POST VERBUM.

Omnia verba acquisitiue posita, adsciscunt dativum Verba acquisitiue rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: ut *rendi.*

Plaut. *Mibi illic nec feritur, nec meretur.*

Virgil. *Nescio quis tenerus oculus mihi fascinat agnos.*

Huic regulae appendent varij generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut Virgil. *Ille seges demum totis respondet anari Agricole.* Non potest mihi commodare, nec incommodare.

Commodum
& incommodum.

Idem. — *validus incumb te remis.*

Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quaedam efferuntur etiam cum accusativo: ut

Exceptio.

Cicero. *Vnum studetis omnes, vnum sentitis.*

Plautus. *Si ca memorem, quae ad ventris victum conducunt, mora est.*

Cicero. *In hac studia incumbite. Naturane plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*

Fessum quies plurimum iuvat.

Verba comparandi regunt dativum: ut

Verba comparandi.

Virg. *sic parvis componere magna solebam.*

Iratri se & opibus & digratione adequavit.

Interdum additur ablativus cum praepositione: ut, *Comparo Virgilium cum Homero.*

Aliquando accusativus cum praepositione Ad: ut, *Si ad eum comparatur nihil est.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut, *virtu- Verba dandi.* *na multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est qui gratiam bene merenti non reponit.*

Hae variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus, dono te hoc munere.* Varia constructio.

Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.*

Terentius. *Plurima salute Parmenonem summum suum imper-*

SYNTAXIS.

Impertit Gnato. Aspergit mihi labem: Aspergit me labe.
Instruit equo penulam: Instruit equum penulā.
Ouid. Vt piget infido consuliisse viro: id est, dedisse con-
siliū, vel etiam prospexisse.

Lucanus. Rectorcmq; ratis de cunctis consulit astris, id est,
petit consiliū. Consule saluti tuæ, id est, prospice.

Ter. Pessimè istuc in te atque in illum consilis. .i. statuis.
Metuo, timeo, formido tibi, vel de te. .i. sum sol citus pro te.
Metuo, timeo, formido te, vel à te: scilicet, ne mihi noceas.

Verba pro-
mittendi.

Verba promittendi ac soluendi, regunt datium: vt,
Cicero. Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse ob-
seruaturum.

Cicero. Hæc alienum mihi numerant.

Verba impe-
randi.

Verba imperandi & nunciandi, datium requirunt: vt
Hor. Imperat aut seruit collecta pecunia cliq.

Idem. Quid de quoque viro, & cui dicas, sepe caueto.

Varia con-
structio.

Dicimus, tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi &
ad te. Item. Refero ad senatum, id est, propono. Scribo,
mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras.
Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi

Verba fidendi datium regunt: vt Horatius.
— vacuis committere venis, Nil nisi lene decet.

Mulier ne credas, ne mortuæ quidem.

Verba obse-
quendi.

Verba obsequendi & repugnandi datium regunt: vt
Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant,
navigant, ædificant, virtuti omnia parent.

Insum hunc orabo, huic supplicabo.

Perfius. — venient: occurrere morbo.

Ignavis precibus fortuna repugnat.

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: vt,
Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis.

Illud constat omnibus, seu inter omnes.

Terentius. Hæc fratri mecum non conueniunt.

Iuvenal. — Senis inter se conuenit vris. Ausculto tibi, id
est, obedio. Ausculto te, id est, audo. Adamas dissidet
magneti, seu cum magnete.

Certal

SYNTAXIS.

stat eum illo, & Græcanicè, illi. Noli pugnare duobus, id
est, contra duos.

igilius. — tu dic mecum quo pignore certes.

Verba minandi & irascendi regunt datium: vt, V- Verba mi-
nandi. que mortem minatus est. Terentius. A doloscenti nihil est
ad succenseat.

Sum cum compositis præter possum, exigit datium: Sum.

Rex pius est Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec
dest. Horat. Multa petentibus desunt multa.

Datium postulant Verba composita
cum his præpositionibus.

Præ. Cicer. Ego meis maioribus virtute præluxi.

Verba com-
posita.

Sed Præeo, præuinco, præcedo, præcurro, præuer-
sus, accusatio iunguntur.

Ad. Albo gallo ne manum admoliaris.

Con. Conducit hoc tuæ laudi. Conuixit nobis.

Sub. Terent. Subolet iam uxori quod ego machinor.

Ante. Cic. Iniquissimam pacem iustissimo bello antefero.

Post. Posthabeo, postpono famæ pecuniam.

gil. Postposuit tamen illorum mea seria ludo.

Terentius dixit: Qui suum commodum posthabuit præ meo
modo.

Ob. Terent. Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.

n. Impendet omnibus periculum.

Inter. Cicero. Ille huius negotio non interfuit modò, sed
in præfuit.

Varia con-
structio.

Varia ex his mutant datium aliquoties in alium ca-
sit Quintilian. Præstat ingenio alius alium. Mul-

virorum anteit sapientiā. Terent. In amore hæc insunt

a. Plinius. Interdico tibi aquā & igni.

Est pro habeo datium exigit: vt

Est pro ha-
beo.

ius. Velle suum cuique est, nec voto vincitur vno.

gil. Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.

hic confine est suppetit: vt,

Suppetit.

at. Parper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Sum

SYNTAXIS.

Gemin. dativ. Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit dativum
vt, *Exitio est avidis mare nautis.*

Speras tibi laudi fore, quod mihi visio vertis?

Nemo sibi Mimos accipere debet favori.

Dativus fe-
stivitatis.

Est ubi hic dativus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nu-
lâ necessitatis, at festivitatis potius causâ additur: vt
Ego tibi hoc effectum dabo.

Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Sui sibi hunc ingulo gladi-*

ACCUSATIVVS POST VERBVM.

Verba tran-
sitiua.

Verba transitiva cuiuscunque generis, siue actiui, si-
ue communis, siue deponentis, exigunt accusa-
tivum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus*
idem est. Idem. Nec retinent patula commissa fideliter
res. Virg. In primis venerare deos. A per agros depopulata

Neutra tran-
sitiua.

Quinetiam verba, quamlibet alioqui intransitiua an-
te absoluta, accusativum admittunt cognatæ significati-
onis: vt Cicer. *Tertiam aetatem hominum vivebat Nestor.*
Virgil. — longam in comitata videtur Ire viam.
Plautus. Duram servit servitatem.

Hunc accusativum mutant auctores non raro in
lativum: vt Plaut. *Diu videor vitâ vivere. Ire restia*
Suetonius. Morte obijt repentinâ.

Sunt quæ figuratè accusativum habent: vt,
Virgil. — nec vox hominem sonat, ô dea certè.
Juvenal. Qui Curias simulant, & Bacchanalia vivunt.
Horat. Passillos Rufillus olet, Gorgonius

DVO ACCUSATIVI.

Verba ro-
gandi, &c.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem reg-
Accusativum: vt, *Tu modò posce Deum veniam. Dedit*
te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.
Terent. Induit se calceos, quos prius exierat.

Exceptio.

Rogandi verba, interdum mutant alterum ac-
tivum in ablativum: vt
Virgil. Ipsum obtestemur, veniamq; oremus ab ipso.
Terent. Sufficitionem istam ex illis quere.

SYNTAXIS.

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusati- Exceptio. 2.
um in ablativum vel dativum: vt, *Induo te tunicâ, vel*
sibi tunicam.

ABLATIVVS POST VERBVM.

Quoduis verbum admittit ablativum significantem
instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTVM.

Daemona non armis, sed morte subegit Iesus.
Horat. Naturam expellas furcâ licet, usq; recurrat.
Ingilius. Hi iaculis, illi certant defendere saxis.

CAVSA.

Terent. Gaudeo (ita me dij ament) gnati causâ.
vehementer irâ excanduit.
Horat. Invidus alterius rebus macrescit opimis.

MODVS ACTIONIS.

Virg. Mirâ celeritate rem peregit.
Juvenal. Invigilate viri, tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloq; sono convertitur annus.
Quidius. Dum vires, anniq; sinunt, tolerate laborem,
Iam veniet tacito curva senectâ pede.

Ablativus causæ & modi actionis aliquando additur Exceptio,
propositio: vt, *Baccharis præ ebrietate.*

humânâ cum humanitate traxit hominem.

Quibuslibet verbis subiicitur nomen pretij in ablati- Nomen pre-
o casu: vt, *Teruntio, seu vitiosâ nuce non emerim.* cii.

Quintus, Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimi- Vili, &c.
io, duplo, adiunguntur sæpe sine substantiis: vt
Terent. Redime te captum quàm queas minimo, Vili ve-
ritriticum.

Seneca. Constat parvo fames, magno fastidium.

Excipiuntur hi genitivi sine substantiis positi: *Tan-* Exceptio.
quanti, pluris, minoris, tantidem, quantius, quanti-
libet,

SYNTAXIS.

libet, quanticumque: ut Cicero. *Tanti eris alij, quanti tibi fueris. Non vendophilis quam alij, fortasse etiam minoris.* Ovidius. *Vix Priamus tanti, totaq; Troia fuit.*

Sin addantur substantiva, in ablativo effertur: ut Aul. Gel. *Tantâ mercede docuit, quantâ hactenus nemo.* *Minori precio vendidi, quam emi.*

Valco.

Valco, etiam interdum cum accusativo iunctum reperitur: ut Varro. *Denarij dicti, quod denos aeris valebant.* *quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa ablativo gaudent: ut,

Terentius. *Amore abundas Antipho.*

Malo virum pecuniâ, quam pecuniam viro indigentem.

Salustius. *Sylla omnes suos divitijs explevit.*

Terentius. *Hoc te crimine expedi.*

Cicero. *Homines nequissimi, quibus te onerant mendacij.*

Virgilius. *Ego hoc te fasce lenabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo sermone participavit.*

Exceptio.

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivo feruntur: ut Virgilius.

Quam dives nimei pecoris, quam lætâs abundans?

Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*

Quid est quod in hac causâ defensionis egeat?

Virg. *Implentur veteris Bacchi pinguisq; ferine.*

Idem. *Postquam dextra fuit cedis saturata.*

Cicero. *Omnes mihi labores leves fuere, præterquam tuum.* *carendum quod erat.*

Paternum servum sui participavit consilij.

Fungor, &c.

Fungor, fruor, vtor, & similia, ablativo iunguntur: ut Cicero. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitia fungantur officijs.* *Optimum est alienâ frui insaniâ.* *In re malâ animo si bono utare, iuvat.*

Virg. *Aspice venturo latentur ut omnia seculo.*

Cæsar. *Qui suâ victoriâ tam insolenter gloriarentur.*

Horat. *Diruit, edificat, mutat quadrata rotundis.* *Vestigia carnis.* Virg. *Haud equidem tali me dignor honore.*

Terent.

SYNTAXIS.

Terentius. *Ut malis gaudeat alienis.*

Plaut. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*

Macrob. *Regni eum societate numeravit.*

Plautus. *Communicabo te semper mensâ meâ.*

Prosequor te amore, laude, honore, &c. .i. amo, lau. Prosequor.

honor. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. Afficio.

est, exhalo, punio, contristo.

Mereor, cum adverbij, benè, malè, meliùs, peius, op. Mereor.

mè, pessimè, ablativo adheret cum præpositione De:

De me nunquam benè meritus es.

Plautus de lingua Latinâ optimè meritus est.

Antonia pessimè de Republicâ meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi Verba, Verba accipiendi, ablativo cum præpositione optant: ut, *Is hic ex mul. endi.*

iampridem audieram. Luc. *A trepida vix abstinet ira*

agistro. *Nasci à principibus fortuitum est.* *Procul abest ab*

be Imperator.

Veritur hic ablativus aliquando in dativum: ut

Exceptio.

orat. *Vivere si rectè nescis, discede peritis.*

aud. *Est virtus placitis abstinuissè bonis.*

Virg. *Hec fuge nate Deâ, teq; his ait eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur Verba comparationis.

lativus significans mensuram excessus: ut, *Deforme ex-*

mabat. *quos dignitate præstaret, ab ijs virtutibus superari.*

Quibuslibet verbis additur ablativus absolute sumptus: ut, *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante*

berio, crucifixus. Iuvenalis. *Credo pudicitiam, Satur-*

rege, moratam In terris.

desperandum Christo duce, & aspice Christo.

in Maria, audito Christum venisse, ecurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdoche.

edochen, & poeticè accusativus: ut, *Ægrotat animo*

gir, quam corpore. *Candet dentes.* *Rubet capillos.*

Quædam tamen effertur in gignendi casu, ut,

Exceptio.

surde facis, qui angas te animi.

animatus pendet animi. *Despiebam mentis.*

Plaut.

SYNTAXIS.

Diversi casus.

Plaut. *Diseruior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*
Eidem verbo diversi casus diversae rationis apponi possunt: vt,

Passiuorum constructio.

Dedit mihi vestem pignori, te praesente, propria manu.
Passivus additur ablativus agentis, sed antecedente praepositione, & interdum dativus: vt,
Horatius. — *laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *Honesti bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudent: vt
Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horat. *Oblitusq; meorum, obliviscendus es illis.*

Ceteri casus manent in passivis, qui fuerunt activorum: vt, *Accusaris a me facti. Habebis ludibrio. Doceberis a me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Constructio neutro-pass.

Vapulo, venco, plico, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: vt, *A praepatore vapulabimur. Malo a ciue spoliari, quam ab hoste venire. Quid facis ab illo? Virtus parvo pretio licet omnibus. Cur a conuivio exulat philosophia?*

Infinitorum constructio.

Quibusdam cum verbis, cum adiectiuis, familiariter subiunguntur verba infinita: vt,
Virgilius. — *Invat usque morari, & conferre gradum.*
Ovid. *Dicere quae puduit, scribere iussit amor.*
Martial. *Vis fieri dives Pontice? nil cupias.*
Virg. — *& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omni perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis.

Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita: vt, *Hæcine fieri flagitia? subauditur decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.*

Virg. *Criminibus terrene novis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguus, & querere conscia arma.
id est, *terrebat, spargebat, querebat.*

DE GERUNDIIS.

Gerundia.

Gerundia siue Gerundiarum voces, & supina, regulariter suorum verborum: vt

SYNTAXIS.

Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*

Ovidius. *Vtendum est atate, cito pede præterit ætas.*

Virgil. — *scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam cum substantiis Di, cum adiectiuis: vt Virgilius,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

Idem. *Cecropias innatus apes amor urget habendi.*

Idem. *Aeneas celsa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitivus modus loco gerundij ponitur: vt Nota.

Virgil. — *studium quibus arua tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inveniunt adiectur Gerundij vocibus etiam genitiivus pluralis: vt, *Quum illorum videndi gratiam me in forum contulissem.* Terent. *Dare crescendi copiam novarum.* *Concessa est diripiendi pomorum, atque opserio- rum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpositionibus: A, De, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro. vt

Cicero. *Ignavi a discendo citò deterrentur.*

Amor & amicitia, utrunque ab amando dictum est.

Cicero. *Ex defendendo, quam ex accusando, uberior gloria comparatur.* *Consultatur de transeundo in Galliam.*

Quint. *Rectè scribendi ratio, cum loquendo coniuncta est.*

Plaut. *Pro vapulando ab hoste, mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: vt

Virgilius. — *alitur vitium, crescitq; tegendo.*

scribendo discet scribere.

Gerundia in Dum, pendent ab his præpositionibus, Dum, ante, ante, ad, ob, propter: vt, *Inter cœnandum hilares este.*

Virgilius. — *ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem. *Ob absolucendum munus ne acceperis.*

Veni propter te redimendum.

Cum significatur necessitas, ponuntur citra præpositionem addito verbo, Est.

Idem. *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*

Vigilandum est ei qui cupit vincere.

SYNTAXIS.

Gerundia in
nomina ver-
buntur.

Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiva: vt
Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
Ad accusandos homines duci premio, proximum latrocinium
est. Cur adeo delectaris criminibus inferendis?

DE SUPINIS.

Vm.

PRIUS Supinum actiue significat, & sequitur verbum
aut participium, significans motum ad locum: vt
Ouidius. *Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipse:*
Milites sunt missi spectatum arcem.

Illa verò, *Do venum, Do filiam nuptum*; latentem
habent motum.

At hoc supinum in neutro-passiuis, & cum infinito
iri, passiue significat: vt Plautus.

Cottum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.

Terent. *Postquam audiērat non datum iri uxorem filio.*

Poëticè dicunt: *Eo visere. Vado videre.*

Nota.

Ponitur & absolute cum verbo est: vt,
Terentius. *Actum est, ilicet, peristi.*

Ouidius. *Itum est in viscera terre. Cessatum est satis.*

V.

Posterior supinum passiue significat, & sequitur no-
mina adiectiva: vt, *Sum extra noxam, sed non est facile*
purgatu. Quod factu fuerum est, idem est & dictu turpe.
Qui pecuniā nō mouetur, hunc dignum spectatu arbitramur.
In istis verò, *Surgit cubitu. Redit venatu. Cubitu & Ve-*
natu, nomina potius censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

Pars tempo-
ris.

Quæ significant partem temporis, in ablatiuo fre-
quentius usurpantur: in accusatiuo raro: vt, *No-*
mo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent menda-
tempus creatus est consul.

Quamquam hic eclipsis videtur esse præpositionis
vel sub.

Duratio
temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuati-
onem denotant, in accusatiuo; interdum & in ablatiuo
offeruntur: vt Virgilius.

SYNTAXIS.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*

Idem. *Hic tamen hac mecum pateris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octoq; diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte.*

Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendas, vel calendarum.

SPATIVM LOCI.

Spatium loci in accusatiuo effertur, interdum & in Spatium
ablatiuo: vt Virgilius.

Dic, quibus in terris, (& eris mihi magnus Apollo)

Treis pateat cæli spatium non amplius vlnæ.

Iam mille passus processeram, abest bidui: subintelligi-
tur spatium vel spatio, itinere vel iter.

Abest ab urbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM,

& Propria nomina Regionum.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum appellatiua
adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus & Regionum
motum, aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per nomina.

Locum: vt, *In foro versatur. Meruit sub rege in Galliâ.*

Virgil. *Ad templum non æque Palladis ibant Iliades.*

Valut. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.*

Sic liâ discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

PROPRIA NOM. VRBIVM, ET OPPIDOR.

Omne verbum admittit genitiuum proprii nominis Urbium &
ci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declina-
onis, & singularis numeri sit.

Gen. *Quid Roma faciam? mentiri nescio.*

Terent. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Higenitui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum, &c.

L 2

sequuntur.

nomina pro-
pria.
In loco.

Humi, Domi,

SYNTAXIS.

sequuntur formam: vt Ter. Domi bellis, simul viximus.
Cicero. Parui sunt foris arma, nisi est consilium domi.

Domus, non alios secum patitur genituios, quàm Mez,
tua, sua, nostra, vestra, aliena: vt,
Vestor domi mea, non aliena.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat
numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo, aut
ablatiuo ponitur: vt, Colchus an Assyrius, Thebis nutri-
tus an Argis? Suet. Lentulum Getulicus Tyburi genitum
seribit. Lilius. Neglectum Anxuri presidium.

Cicero. Cum una sola legione fuit Carthagini.

Horat. Romæ Tybur amo ventosus, Tybure Romam.

Cicero. Quum tu Narbone mensas hospitium conuomeret.

Idem. Commendo tibi domum eius, quæ est Sycione.

Sic utimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt, Ruri ferè
continet. Persius. — rure paterno Est tibi far modicum.

AD LOCVM.

Verbis significantibus motum ad locum, apponitur
proprium loci in accusatiuo: vt, Concessi Cantabrigiam,
ad capiendum ingeny cultum.

Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur Rus & domus: vt, Ego rus ibi.
Virgil. Ite domum saturæ venit Hesperus, ite capella.

A LOCO PER LOCVM.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum,
adijciuntur proprium loci in ablatiuo: vt, Nisi ante Romam
profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per
boracium) sum facturus iter.

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt,
Nuper exijt domo. Ter. Timeo ne pater rure redierit.

Impersonalium Constructio.

GENITIVVS.

Hæc tria impersonalia, interest, refert, & est, quæ
libet genitiuis annectuntur, præter hos ablatiuos

SYNTAXIS.

uos femininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ: vt,
Interest magistratûs tueri bonos, animadvertere in malos.
Refert multum Christiana Reipublica, Episcopos doctos &
pios esse. Prudentis est multa dissimulare. Tua refert teip-
siam nosse. Cicero. Ea cedes crimini potissimum datur ei,
cuiâ interfuit, & cuiâ nihil interfuit.

Adijciuntur & illi genitiui, Tanti, quanti, magni, par-
ui, quanticunque, tantidem: vt, Magni refert quibuscum
viveris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest. Et,
Interest ad laudem meam.

DATIVVS.

In dativum feruntur hæc impersonalia: Accidit, cer-
tum est, contingit, constat, confert, competit, conducit,
conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet,
libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat,
benefit, malefit, satishit, superest, sufficit, vacat pro-
rium est: vt, Conuenit mihi tecum. Salust. Emori per vir-
tutem mihi præstat, quàm per dedecus vivere.

Ouid. Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.

Terent. Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.

A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis beneficit.

Virg. Stat mihi casus renouare omnes. id est, statutum est.

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt: Iuvat,
deceat cum compositis, delectat, oportet: vt,
Me iuvat ire per altum. Uxorem a des curare decet.
Dedecet viros muliebriter rixari.

Cato. Patrem-familiâs vendacem, non eniacem esse oportet.

His verò, Attinet, pertinet, spectat, proprie additur Accusat cum
prepositio Ad: vt, Mene vis dicere quod ad te attinet? præpositio
spectat ad omnes bene vivere.

Quintilianus. Pertinet in utramque partem.

His impersonalibus subiicitur accusatiuus cum geni-
tuo: Pœnit, tædet, miseret, miserciscit, pudet, piget: vt
Cicero.

SYNTAXIS.

Cicero. Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum
sua non pariteret. Tædet animam meam vita mea.
Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet.
Fratris me quidem piget, pudetq̃.

Impersonalia
sunt persona-
lia. Nonnulla impersonalia remigrant aperiendo in per-
sonalia: vt Virgilius.

Non omnes arbuta iuvant, humilesq̃, myrica.
Ouid. Namque decent animos mollia regnaturos.
Seneca. Agricolam arbor ad frugem producta delectat.
Nemo miserorum commiserescit.

Te non pudet istud? Non te hæc pudet?

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, imper-
sonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt
Quint. Vbi primum cœperat nō conuenire, quæstio oriebatur.
Idem. Tedere solet auaros impendij. Desinit illum studiij
tedere. Sacerdotem in scititia perdere debet.

Quint. Perueniri ad summum, nisi ex principijs, non potest.
Impersonalia
passiva. Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum
personalibus passivis casum obtinet: vt,

Cæsar. Ab hostibus constanter pugnatur.
Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt
Virgilius. —strato discumbitur ostro.

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis per-
sonis vtriusque numeri indifferenter accipi potest: vt,
Statuer, id est, Sto, stas, stat. stamus, statis, stant: videlicet
ex vi adiuncti obliqui: vt Statuer à me, id est, sto: Statuer
ab illis, id est, stant.

PARTICIPII Constructio.

Participiorū
constructio. Participia regunt casus verborum à quibus deriuan-
tur: vt Virgilius, —duplices tendens ad sidera pal-
mas, Talia voce refert.

Idem. Vbera lacte domum referent distenta capelle. Dili-
gendus ab omnibus.

Quamvis in his vsitator est dativus: vt
Terentius. Restat Chremes, qui mihi exorandus est.

GENI

SYNTAXIS.

GENITIVVS.

Participiorum voces, cum sunt nomina, genitivum Genitivus.
assulant: vt Salust. Alieni appetens. Sui profusus. Cupi-
ssimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pila.

ACCUSATIVVS.

Exosus, perosus, pertæsus, actiue significant, & in ac- Accusativus.
sativum feruntur: vt, Immundam segnitiam perose.
Bronomus perosus ad unum mulieres.
Petronius. Pertæsus ignaviam suam.
Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur,
delicet passivè significantia: vt, Germani Romanis pe-
sant. Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satius, cretus, creatus, ortus, edi- Ablativus.
s, in ablativum feruntur: vt Terent. Bona bonis pro-
ta parentibus. Virg. —sate sanguine diuam.
em. —quo sanguine cretus? Ovidius. Venus orta ma-
mare præstat cuncti. Terrâ editus.

Aduerbij Constructio.

NOMINATIVVS.

N & ecce, demonstrandi Aduerbia, nominatiuo Aduerbiorum
frequentius iunguntur, accusatiuo rarius: vt, constructio.
Virgil. En Priamus, sunt hic etiam sua premia laudi.
Cicero. Ecce tibi status noster. Virg. —en quatuor aras:
ecce duo tibi Daphni, duoq̃ altaria Phœbo.
En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo neceuntur:
En animum & mentem. Iuvenal. En habitum.
gentius. Ecce autem alterum.

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatıs,
nitivum post se recipiunt.

L 4

Loci:

SYNTAXIS.

Loci.

Loci: vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbi.
uis, hucine: vt, Vbi gentium? Quò terrarum abiit?
Nusquam loci inuenitur. Eò impudentie ventum est.

Temporis.

Temporis: vt Nunc, nunc, tum, interea, pridie, po-
stridie: vt, Nihil tunc temporis amplius quam flere poteram.
Pridie eius diè pugnam inierunt. Pridie calendarum, seu
calendas.

Quantitatis.

Quantitatis: vt Parum, satis, abundè, &c. vt, Satie-
loquentia, sapientia parum. Abundè fabularum audiui.

Instar.

Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudi-
nem significat: vt Virgil. Instar montis equum diuinæ Pal-
ladi arte. Edificant. Altitur Philippus solus, in quo in-
star omnium auxiliorum erat.

Ouidius. Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.

Hic apponitur interdum præpositio Ad: vt, Valli
ad instar castrorum clauditur.

Populus Ro. è parua origine, ad tantam magnitudinis instar e-
micuit. Terent. Ab, minimè gentium, non faciam.

Genitivus
festiuitatis.

Hic genitivus gentium, festiuitatis causâ additur.

DATIVVS.

Quædam dativum admittunt nominum vnde dedu-
cti sunt: vt, Venit obviam illi. Nam obviam illi dicitur.
Canit similiter huic. Et, Sibi inutiliter vivit.
Propter quos tibi sedet quam mihi.

Sunt & hi dativi adverbiales, Tempori, luci, vesperi
vt, Tempori venit, quod omnium rerum est primum.
Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCUSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositione
vnde sunt profecta: vt,
Castra propius urbem mouentur.

Salust. Proximè Hispaniam sunt Marti

Cedo:

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regis.
Terent. Cedò quem vis arbitrum.

ABLAT

SYNTAXIS.

ABLATIVVS.

Adverbia diversitatis, Aliter, sociis; & illa duo, Antè, Adverbia di-
versitatis. post, cum ablativo non rarò inveniuntur: versitatis.

Multo aliter, Multo antè. Longè secus.
Virgilius. Non post tempore venit. Paulò post.

Nisi & ipsa adverbia potius censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admit- Comparat. &
tunt casus comparativi & superlativi assuetos subser- Superlat.
uire, sicut antè præceptum est: vt,

Accessit propius illo. Optimè omnium dixit.

Cicero. legimus Propius ad deos, & propius à terris.

Plus nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo Plus.
inunctum reperitur: vt Liuius. Paulò plus trecenta vehien-
ta sunt amissa.

Idem. Hominum eo die caesa plus duo millia.

Idem. Plus quam quinquaginta hominum ceciderunt.

Abierat acies paulò plus quingentos passus.

Terent. Dies triginta, aut plus eo, in nave fui.

Quibus Verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Vbi, postquam, & cum, temporis adverbia, interdum Vbi, post-
indicativi, interdum verò subiunctivi verbis appo- quam, & Cum
nuntur: vt Virgilius. Hec vbi dicta dedit.

Terentius. Vbi nos lauerimus, si voles, lauto.

Virgil. Cum faciam vitulum pro frugibus, ipse venito.

Idem. Cum canerem reges & praelia, Cynthia aurem vellit.

Hic prius adverbium, posterius coniunctio esse videtur.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: vt

Ovidius. Donec eram sospes.

Ovid. Donec eris felix multos numerabis amicos.

Pro quousque, nunc indicativo, nunc subiunctivo
exigit: vt Virgilius.

Cogere donec oves stabulis, numerumq, referre Iussit.

Colum. Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.

Dum,

SYNTAXIS.

Dum, de re presenti, non perfectâ, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt

Terent. *Dum apparatus virgo in conclavi.*

Idem. *Ego te meum dici tantissèr volo, dum mod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt, *Dum prosum tibi.*

Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec, subiunctiuo tantum: vt

Virgilius. *Tertia dum Latio regnantem viderit ætas.*

Quoad pro quamdiu, vel indicatiui, vel subiunctiuus: pro donec subiunctiuus solis adhibetur: vt,

Quoad expectes contubernalem? Cicero. Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.

Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac, simulatq; indicatiui & subiunctiuo adherent: vt, *Simulac belli patiens erat.*

Virgilius. — *simulatque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum, vt, vtrunque, sicut, vtrunque modum admittunt: vt Eras. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.*

Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.*

Vt pro postquam, indicatiui iungitur: vt, *Vt ventum est in urbem.*

Quasi, ceu, tanquam, perinde ac si, haud secus ac si, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt, *Tanquam feceris ipse aliquid.*

Terentius. *Quasi non noverimus nos inter nos.*

Aliâs copulant consimiles casus: vt, *Novi hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiui, vel subiunctiuus preponitur: vt Virgil. — *ne saevi magna sacerdos.*

Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.*

Ne pro Non, ceteris modis inscruit.

Aduerbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuven. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE

SYNTAXIS.

DE CONIUNCTIONVM

construptione.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquàm, an, similes omnibus casibus nectunt: vt, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater pro sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet (vel præterquam) sibi.*

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata arguet, vel aliud poscat: vt,

milibrium centum & pluris. Vixi Roma & Venetijs. or in Meti descendant iudicis aures, Et patris & nostras.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt,

esto stat corpore, despiciq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: Ter. *Nisi me lætâsses amantem, & varâ spe produceres.*

bi gratias egi, & te aliquando collaudare possum.

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos sæpius mutant,

Quamvis & licet, subiunctiuos frequentius: vt, *Etsi non noui afferbatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Virgil. *Quamvis Elysios miretur Græcia campos.*

Idem. *Ipse licet venias musis comitatus Homero,*

Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quàm, postquam, Ni, nisi, &c.

Postquam, ubi pro postquam, nunquam, priusquam, indicatiui & subiunctiuus adherent: vt, *Quod redierim in columis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quod amem. Aliud bonctum indicas, quàm Philosophi statu-*

Plin. Grauius accusas, quàm patitur tua consuetudo.

Si, utriq; modo iungitur. At, Si, pro quamvis, subiunctiuo tantum: vt Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantum indicatiui: vt, *Si quis adest.*

Quando,

SYNTAXIS.

Quando, &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicatiui iunguntur: vt Virg. *Dicite (quandoquidem in molli consedimus herba.) Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indicatiui: vt, *Danda est huic venia, quippe aegrotat.* Si addideris Qui, vtrunq; admittit modum: vt, *Non est huic danda venia, quippe qui iam bis peierauit, siue peiorauerit.*

Qui. Qui, cum habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt, *Stultus es, qui huic credas.*

Cum. Cum pro quamuis, pro quandoquidem, vel quoniam, am, subiunctiuus semper adharet: vt Cicero. *Nos cum precipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus differere solemus.*

Cum & tum. Cum & tum, item tum geminatum, similes modum copulant. Est autem in Cum, quiddam minus, atque ideo in priore clausulae parte statuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulae parte collocatur: vt,

Amplectitur cum eruditos omnes, tum in primis Marcellum. Odit tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particulae, indicatiui amant: vt Virgil. *— superatne es? vescitur aurâ Æthereâ.*

At cum accipiuntur dubitatiue aut indefinite, subiunctiuum postulant: vt, *Vise num redierit. Nihil refert fecerisne, an persuaseris.*

Vt. Ut, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius.

Filium perduxere illuc secum, ut una esset, meum.

Idem. *Te oro Daue, ut redeat iam in viam.*

Idem. *Metuo ut subleat hospes, id est, ne non subleat.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & pro utpote, subiunctiuo seruit: vt, *Vt omnia contingant quae volo, temerari non possum.*

SYNTAXIS.

Non est tibi fidendum, ut qui toties se felleris. Ut qui solus relictus fueris.

Vt pro Postquam, pro Quemadmodum, vel sicut, & interrogatiui, indicatiui necitur: vt Cicero. *Vt ab urbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*

Idem. *Credo ut est dementia.*

Virgil. *Vt valet? Vt meminit nostris?*

Quanquam de hoc in Aduerbijs quoque constructione, paulo supra est dictum.

PRÆPOSITIONVM

constructio.

Præpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablativus: vt, *Habeo te loco parentis, id est, in loco.* Præpositio subaudita.

Apparuit illi humanâ specie, .i. sub humanâ specie.

Discessit magistratu, .i. à magistratu.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam præpositio in casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt compositione

Virg. *Nec posse Italiâ Teucrorum auertere regem.*

Prætereo te in salutatum.

Idem. *— emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Detrudunt naues scopulo.*

Verba composita cum a, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu, extra compositionem, idq; eleganter: vt, *Abstinuimus à viris.* Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem.* Cum

gibus conferemus. Cicero. *Detrahere de tuâ famâ nunciam cogitavi.* Cum ex insidijs euaseris.

Terent. *Postquam excessit ex ephebis.*

in Rempublicam cogitatione curâq; incumbere.

In, pro erga, contra, & ad, accusativum habet: vt, *In, eum accusauimus.* Virgil. *Accipit in Teucros animum mentemq; benignam.* Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantum?*

Quid Troës potuere?

Idem.

SYNTAXIS.

Idem. *Quid te Meri pedes? Aut quid via ducit in urbem?*

Item cum accusatiuo iungitur, quoties dñisio, m-
tatio, aut incrementum rei cum tempore significatur
vt Virgil. *Estq; locus, parca ubi se via findit in ambas.*
Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro.*

—amor mihi crescit in horas.

In, cum ab-
latiuo.

Sub, cum ac-
culatiuo.

Cum ablativo

Super, cum
accusatiuo.

Cum ablativo

Subter.

Tenus.

Prepositio-
nes migrant
in aduerbia.

In cum significatur actus in loco, ablatiuum postulat
vt Ouid. *Scilicet ut solum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad, per & ante, accusatiuo innititur: vt,
Sub umbram properamus. Liuius. *Legati ferè sub id tem-*
pus ad res repetendas missi: id est, per id tempus.

Virg. —sub noctem curare cursat: id est, paulò ante no-

ctem, vel instante nocte. Aliàs ablatiuum admittit: vt

Virgil. —sub nocte silentis: id est, in nocte silentis.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt
Virg. —super Garamantas & Indos Proferet imperium

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Mullus super*
ea re, variusq; rumor.

Virg. *Fronde super viridi.*

Subter, vno significato vtrique casui apud autore
iungitur: vt Liuius. *Pugnatum est, super subterq; terras.*

Virg. —omnes Ferre libet subter densa testudine casus

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt
Pubetenus. *Pectoribus tenus.* At Genitiuo tantum plu-

rali: vt, *Cyruum tenus.*
Prepositiones, cum casum amittunt, migrant in ad-
uerbia: vt Virg. —longo post tempore venit. Idem, *Pom-*
subit conuex, ferimur per opaca locorum. Idem. —coram
quem queritis adsum, Troius Aeneas.

INTERIECTIONVM constructio.

Interiectiones non raro absolutè & sine casu ponun-
tur: vt Virgilius.

Spem grægis (abl) silice in nudâ conuixa reliquit.

Terentius. *Qua malum dementia?*

O exclam-

SYNTAXIS.

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo O

iungitur: vt, O festus dies hominis!

Virg. *O fortunatos nimium bona si sua norint, Agricolas!*

Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori!*

Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo ad- Heu, pro.

parent: vt, Heu pietas. Virgilius. Heu prisca fides.

Idem. Heu stirpem inuisam.

Terent. *Pro Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem. *Pro Deum atque hominum fidem. Pro sancte Iupiter,*
apud Plaut.

Hei & vae, datiuo apponuntur: vt

Ouid. *Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.*

Terent. *Vae misero mihi, quantâ despe cecidi?*

Hei & vae.

DE FIGVRIS.

Figura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Figura quid
Cuius duo tantum genera, Dictionis sci- licet
licet, & Constructionis, hoc loco trademus.

FIGVRÆ DITIONIS.

Figura di- Prothesis, Syncopa,
ctionis sunt Aphæresis, Paragoge,
lex: Epenthesis, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad princi- Prothesis.
um dictionis: vt, *Gnatus, pro natus. Tetuli pro tuli.*

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio Aphæresis.
dictionis: vt, *Ruit, pro eruit. Temnere pro contemnere.*

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in me- Epenthesis.
dictionis: vt *Reliquias, velligio, addita l. Indupera-*
nem, pro Imperatorem.

Syncopa, est ablatio literæ vel syllabæ è medio di- Syncopa.
ctionis: vt, *Abijt, pctijt, dixti, repostum, &c.*

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem Paragoge.
dictionis: vt, *Dicier pro dici.*

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictio- Apocope.
nis: vt, *Peculi pro peculij. Dixtin' pro dixtine. Ingoni pro*
genij.

FIGV.

SYNTAXIS.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthelisis, Anastrophe, Synecdoche.

APPPOSITIO.

Appositio
quid sit.

Appositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata siue immediata coniunctio: vt, *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Urbs Patavi*, apud Virgilium. *Urbs Antiochie*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari: aut est nomen collectivum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Urbs Athenæ*.

Ouid. *In me turba ruunt luxuriosi proci*.

Virgil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Appositio tri-
plex.

Restringendæ generalitatis gratiâ: vt, *Urbs Roma*.
Animal equus.

Tollendæ æquiocationis causâ: vt, *Taurus mons*.
Lupus piscis.

Et ad proprietatem attribuendam: vt, *Terentius*.
exactissimo iudicio. *Neræus adolescens insigni formâ*.
Timotheus homo incredibili fortunâ.

EUOCATIO.

Euocatio.

Cum prima vel secunda persona, immediatè adtertiã euocat tertiam, ambæ sunt primæ vel secundæ personæ.

SYNTAXIS.

personæ: vt, *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*.

Est ergo Euocatio, immediata tertię personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandum verò est, verbum semper conuenire cū personâ euocante: vt, *Ego pauper laboro. Tu diues ludis*.

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ, & absentia coniunctionis.

In euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum, utpote vel cum persona euocata caret numero singulari: vt, *Ego tue deliciæ istuc veniam*. Aut cum est nomen collectivum: vt, *Magna pars studiosorum amantates querimus*, hic subauditur nos. Aut denique cum est nomen distributivum: vt, *In magnis læsi rebus uterque sumus*, subintelligitur nos.

Euocatio
varia.

Duplex autem est Euocatio: Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt, *Sum pius Æneas*, subintelligitur Ego.

Populus superamur ab uno; subauditur nos.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σύν, con; & λήβω, sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum personâ: & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectivum, aut relativum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectivum, aut relativum, genere & personâ cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt, *Quid tu & soror facitis?*

M I

Eg

SYNTAXIS.

Ego & mater miseri perimus. Tu & uxor qui adfuisse, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior persona.

Dignior enim est persona prima quam secunda aut tertia, & dignior secunda quam tertia: ut, *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater es in periculo. Neque ego, neque tu sapimus.*

Virgil. — *diuelli mur inde Iphitus & Pelias mecum.*

Idem. — *Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum.

Cum, tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quam foemininum aut neutrum, & dignius foemininum quam neutrum: ut, *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coacta.*

Exceptio.

At cum substantiua res inanimatas significant, adiectivum aut relativum vsitabile in neutro genere ponitur: ut Virgilius. — *cum Daphnidis arcum Fregisti & calamos, quæ tu peruerso Menalca, Et cum vidisti pucro donata dolebas. Salust. Ira & agrimodo permixta sunt. Idem. Huic bella civilia, cedes, & discordia civilis, grata fuerunt. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.*

Conceptio duplex.

Porro conceptio aliàs directa est, nempe cum concipiens .i. dignius; & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs indirecta, cum copulantur per Cum: ut, *Ego cum fratre summi candidi: ubi utraque conceptio est indirecta.*

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atque foemina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam: *Uterque est formosus: loquens de sponso & sponsa.*

SYNTAXIS.

Sic Quidius. Impliciti loqucia nudus uterque iacet: loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio, siue totum, cum verbo, vel adiectiuo aptè coheret: deinde partes totius ad idem verbum, vel adiectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, *Due aquile volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hic congregatio, seu totum, *Due aquile*, cum verbo *volauerunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est distinctio pluralis numeri, ut *Due aquile*: aut plurali æquivalens: ut, *Corydon & Thyrsis.*

Nam copulatum æquivaleret plurali: ut Virgilius. *Compulerantq; greges Corydon & Thyrsis in unum.* *Thyrsis oues, Corydon distentas læte capellas.*

Aut congregatio est nomen collectivum: ut, *Populus vivit, alij in penuria, alij in delicijs.*

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregatione, ut in prior exemplo, *due aquile*: Verbum, ut *volauerunt*. Partes, ut *hæc & illa*. Partium determinatione, ut *ab oriente & occidente*: & Ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut *Equi concurrunt: hic à dextrâ, ille à sinistrâ Hippodromi: & implicita, in qua aliquid tacetur: ut Quidius,*

Alter in alterius iactantes lumina vultus,

Quærebant taciti nos ubi esset amor.

Hæc est altera partium cum determinatione, videlicet, *Et alter in alterius.* Et, *Alter alterius opera portate. Vbi est vos: & altera pars cum determinatione, videlicet, Et alter alterius.*

Curamus equam uterq; partem: hic totum nos,

Sic

SYNTAXIS.

subintelligitur, & partes, alter & alter, includuntur in distributione uterque.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius, — *Laviniaq; venit littora*. Lavinium enim nondum erat, quum Æneas venit in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, à *πρὸς*, quod est ante, & *λήβω*, sumo.

ZEUGMA.

Zeugma.

Zeugma, est vnus verbi vel adiectiui, viciniore spondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatii, nihil vrbis vigilia, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultusq; mouerunt*. Hic mouerunt, expressè reductitur ad ora vultusq;, at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi Senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectivum convenit cum remotiore: vt, *Ego melius quam tu scribo. Ego sicut scenum arui. Hoc ille ita prudenter, atque ego, fecisset*.

Item per, nisi: vt Ter. *Talem filium nulla, nisi tu, parens*.

Licet Poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt

Ouid. *Quid nisi secreta læserunt Phyllida sylua?*

De quibus in concordantiâ Verbi & Nominatiui supra est dictum: vt Cicero. *Quare ut arbitror, prius hinc te nos, quam istuc tu nos videbis*.

Tribus modis fit Zeugma. In personâ: vt, *Ego & tu studeo*.

In genere: vt, *Maritus & uxor est irata*.

In numero: vt, — *hic illius arma, hic currus fuit*.

Ponitur aliquando verbum vel adiectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu* Quando

SYNTAXIS.

Quandoque in medio, vocaturq; Mesozeugma: vt, *Ego dormio & tu*. Quandoq; in fine, & vocatur Hypozeugma: vt, *Ego & tu dormis*.

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor. Duo substantiua: vt *Rex & Regina*. Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiva esse potest: vt *Et*, vel, &c. Verbum vel adiectivum: vt *Iraa est*; & quod verbum vel adiectivum viciniore supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per Adverbia: vt, *Cubas ubi ego. Cænas quando nos*.

Quando verbum ad duo supposita reductitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, vt dicunt, Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus*.

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo *ζεύγω*, vel *ζεύγνυμι*, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt, *Synthese*. Virgilius. *Pars in frustra secant. Gens armati*.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idq; aut sexus discernendi causâ: vt, *Anser facta. Elephanta gruida*: aut supplementi gratiâ, vt *Præneste sub ipsâ, subauditur urbe. Centauros magnâ, subintelligitur naui*.

Nunc in numero tantum: vt, *Turbantur. Aperite aliquis ostium*.

Nunc verò in genere & numero simul: vt, *Pars mer si tenuere ratem*.

Virg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi*.

Dicitur autem Synthesis, à *σύν*, quod est con, & *θεσις*, positio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis, ab *ἀντί*, quod est pro, & *πτῶσις*, casus, Antiptosis. est positio casus pro casu, idq; interdum non inueniunt: vt, Virg. *Urbem quam flatu vestra est*. Ter. *Populo*

Zeugma
triplex.

SYNTAXIS.

pulo ut placerent quas fecisset fabulas. Sermonem quem audisti, non est meus. Eius non venit in mentem, pro id.

Quamquam hic venit, impersonaliter potius usurpanti existimandum est. Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti: pro omnis generis. Sic id genus, quod genus, &c. Id ne estis auctores mihi? pro vobis. Interdum autem sit durior Antiptosis: ut, Saue primus omnium parens patria appellat, pro primo. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum: pro quorum altero.

SYNECDOCHE.

Synecdoche, est cum id quod pars est, attribuitur toti: ut, *Aethiops albus dentes*. Hic album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquam proprietatem significantia: item verba passiuia & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, *eger pedes vel pedibus*. *Saucius frontem*, vel *fronte*. *Doleo caput*, vel *capite*. *Redimitus tempora lauro*. *Truncatus membra bipenni*. *Effusus laniata comas*, *contusaq; pectus*.

Nam illae Graecae phrasae sunt: *Excepto quod non simul esses, cetera latus*. *Cetera similis, uno differunt*.

Dicitur autem Synecdoche, à σύν, quod est con, & ἐκδοχῆς, suscipio, videlicet quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figurata constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmis, & Enallage, deq; alijs figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.

DE PROSODIA.

Prosodia
dicitur.

Prosodia est, quae rectam vocum pronuntiationem tradit: Latine accentus dicitur.

Dividitur autem Prosodia in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus.

PROSODIA.

Tonus, est lex vel nota, quae syllaba in dictione elevatur, vel deprimatur.

Est autem Tonus triplex: { Acutus.
Grauis.
Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in Tonus acutus. dexteram, sic'.

Grauis est virgula obliqua, descendens in dexteram ad hunc modum, Grauis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisq; conflatum, Circumflexus.
hac figura, ^.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quaedam circuli pars in summo literae apposita, quam sic pinges'. Apostrophus.

Hac nota ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tantum me crimine dignum dixisti* pro *tantone*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *amo, onus*.

TONORVM. Regula I.

Monosyllaba dictio brevis, aut positione longa Monosyllaba.
acuitur: ut, *Mel, fel, pars, pax*. Naturae longa, circumflectitur: ut, *Spes, flos, sol, ibas, ras*.

Regula II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturae, Dissyllaba posterior brevis: prior circumflectitur: ut *Lena, Misra*. In ceteris acuitur: ut, *Citus, latus, solers, satur*.

Regula. III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, a Polytyllaba. ut eandem. ut, *Libertas, penates*. Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dominus, pontifex*. Excipiuntur composita a facio: ut, *Benefacis, malefacis, calefacis, frigefacis*.

PROSODIA.

At si penultima longa fuerit naturâ, & vltima brevis, circumflectitur penultima: vt *Românus, amâtor*.
Composita à sis, sit, vltimam acuunt; vt *Malefît, calefît, benefît, satisfît*.

APPENDIX.

Quia hodie propter hominum imperitiâ, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt,

Regula. IV.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant,

1. Differentia.

Differentia tonum transponit: vt, *Vnâ*, aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic *eb, aliô, aliquô, continuô, sedulô, porrô, fortê, quâ, siquâ, aliâ, nequâ, illô, falsô, citô, ferê, planê*, & id genus alia: putâ pro sicut, ponê pro post, corâm, circum, aliâ: palâm, ergô coniunctio, sed ergô pro causa circumflectitur: vt *Virgil. — illius ergô Venimus*. Hæc igitur omnia sicut Græca acutifona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentiâ verò gravantur.

Sic differentię causâ antepenultima suspenditur in his, *Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, néquando, huiusq;*, *álonge, délonge, déinceps, dútaxat, déorsum, quâpropter, quínimo, enímverò, prémódum, ádmódum, áffabre, intereáloci, nihilómínius, paulóminus*, cum non sunt orationes diuersæ, sunt pube-tenus, crurum-tenus: non enim compositi sunt, velut hæctenus, quatenus, & eius generis reliqui.

2. Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: vt *Virg. Transira per & remos. Te pence imperium*.

PROSODIA.

3. Attractio.

Attractio tonum mutat, cum post vocabulum ali. quod sequitur coniunctio inclinatiua: vt *Que, ne, ve*. Attrahunt enim hæ particule accentum syllabæ præcedenti, eamq; acuunt: *Luminaq;, laurúsq;, Dei*. Sic *Dum, sis, nam, parelca*.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, *Dénique, útrique, itaque, úndique, híccine, & huiusmodi*.

Vbíque tamen temporis sui tonum seruat, & *Vbíuis*. vbique & vbuius.

4. Concisio.

Concisio transfert tonum, cum dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt, *Virgíli, Valéri, Mercúri*: pro *Virgilij, Valerij, Mercurij*. Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt *Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs*: ab *Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c.* Sic *Donec, á donecum*. Sic *húc, illúc, istúc, adhúc, &c.* pro *hucce, illucce, &c.* Et composita à *dic, duc, fac*, vt *benedic, reduc, calefac*. Nomina & Pronomina syncopata.

5. Idioma.

Idioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt, si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt *Symóis, períphas*, penultimam acuunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorsus Latina sunt, Latinum quoque tonum seruant: vt *Geórgica, Bucólica*, antepenultimâ acutâ, licet apud Græcos in vltimâ tonum habeant.

Sic & *cómædia, trágœdia, sóphia, symphónia*, tonum recipiunt in antepenultima, licet in suâ linguâ habeant in penultimâ.

Porro

PROSODIA.

Nota.

Syllabæ communes.

Porro, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentū illam enuntiare. Syllabæ communes, in prosâ oratione semper coniunguntur: vt Cêlebris, Câtêdra, Mediocris.

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adiiciemus.

Tempus. Syllaba.

Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllaba brevis, vnius est temporis, longa verò duorum. Tempus breue sic notatur, [v.] Longum autem sic, [-] vt, Têrrâ.

Pes.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes. Est autem Pes duarum syllabarum pluriûmve constitutio, ex certâ temporum obseruatione.

Diuisio pedum.

Pedum, alij dissyllabi, alij trissyllabi. De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,	{	Spondæus,	{	-- Virtus.
		Pyrrychius,		vv Deus.
		Trochæus,		-v Panis.
		Iambus.		v - Amans.
Trissyllabi octo,	{	Molossus,	{	--- Magnates.
		Tribrachus,		vvv Dominus.
		Dactylus,		-vv Scribere.
		Anapæstus,		vv - Pietas.
		Bacchius,		v - - Honestas.
		Antibacchius,		- - v Audire.
		Amphimacer,		- v - Charitas.
		Amphibrachus,		v - v Venire.

Porro pedes iusto numero atque ordine concinnatum Carmen constituunt.

Carmen.

Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

PROSODIA.

Carmen composituro in primis discendum est, pedes ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in Synalœpha uersis dictionibus: vt,

Sera nimis vit' est crastina, vin' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: vt, Dij, dijs, sem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiuustus, deest, decro, decrit, & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties m, cum suâ vocali perimitur, Eclipsis, proxima dictione à vocali exors: vt,

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum: monstrum, horrendum, informe, &c.

Synæresis, est duarum syllabarum in vnâ contra-Synæresis: vt Virg. Scu lento fuerunt aluaria vimine texta, pro varia.

Diæresis, est vbi ex vnâ syllabâ dissectâ, fiunt duæ: vt Diæresis.

-vv - - - vv - vv -

idius. Debuerant suos evoluisse suos, pro evoluisse.

Cæsura, est cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictionis extenditur.

Cæsura species sunt.

Triemimeris, ex pede & syllabâ; vt

Triemimeris.

-vv - vv - - - vv - vv -

gilius. Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ; vt

Penthemimeris.

-vv - vv - - - v - v -

gilius. Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

* Hephthemimeris.

Hephthemimeris, ex tribus pedibus & syllabâ; vt

Idem.

* ex 7 semipedibus. (Hephthemimeris)

PROSODIA.

Idem. *Ostentans artem pariter arcumq; sonantem.*
 Enneemimeris, constat ex quatuor pedibus & syllabis.

Enneemimeris.

Idem. *Ille latus nuncum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS Carminum.

 Arminum genera, de quibus nos hoc loco per-
 tinentissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum,
 Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium,
 Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicitur,
 constat pedibus numero quidem sex, genere vero
 duobus, dactylo & spondeo.

Quintus locus dactylum, sextus spondeum peculiariter
 sibi vendicat: reliqui hunc vel illum pro ut volumus.

ut Virgilius. *Tybre tu patula recubans sub tegmine fagi.*

Nota.

Reperitur aliquando spondeus etiam in quinto loco.

Idem. *Chara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.*
 Ultima cuiusque versus syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen
 habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior
 octo pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros com-
 pprehendit, cum syllabâ longâ: altera etiam duos pedes,
 omnino dactylicos, cum syllabâ item longâ: ut

Ovidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum.

Carmen Asclepiadæum, constat ex Penthemimeri

PROSODIA.

hoc est spondeo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus
 deinde dactylis: ut

Horatius. *Mæcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondeo sapphicum
 dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

Horatius. *Iam satis terris nixis atque divæ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum.
 Adonicum, quod constat ex dactylo & spondeo: ut

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

Nec venenatis grauidâ sagittis.

Fusce pharetrâ.

Phaleucium, siue Endecasyllabum.

Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat, Phaleucium.
 spondeo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut

Quoquâ diffugas pavens Mabili,
Nostrium non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: ut Carmen Iam-
 bicum.

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro I-
 ambo, tribrachum, spondeum, dactylum, anapaestum:
 que in paribus tribrachum, spondeum rariis.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, &
 Dimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

Dimetrum:

Carmen di-
metrum.

Diæmetrum, constat ex quatuor pedibus: ut

O Carminum dulces note -- u -- -- u --

Quas ore pulebra mello -- U -- U --

Fundis, lyraq; succinis. - u - u - u -

Trimetrum, siue Senarium.

Trinacrum.

Trimetrum, senis constat pedibus: ut

Qui nos clamant, sunt histriones maximi.

Iuvenalis. *Nam Curios simulant, vivunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE

Primarum Syllabarum.

Primæ syllæ
bæ.

Primarum Syllabarum quantitas, octo modis cognoscitur:

P cognoscitur:
Positione, Vocali ante vocalem, Diphthongo,
Derivatione, Compositione, Præpositione,
Regulâ, Exemplo, seu Autoritate.

I. POSITIO.

Posição.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in
dem dictione, ubique positurâ longa est: vt, *Ventus*
axis, patrio.

axis, patrio.
Quod si consonans priorem dictionem claudat,
quente item à consonante inchoante, vocalis præced
etiam positione longa erit: vt,
vntu. *Fortuna nocere.*

Maiores sum, quam cui possit fortuna nocere.

Maiores sum, quam cui possit fortuna nocere.
Syllabæ ior, sum, quàm, & sit, positione longæ sunt.
Si syllaba brevis exeat, sequen

At si prior dictio in vocalem breuem exeat, sequens
à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rari-
us, producitur:

ut Virgil. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Exception.

Virgil. *Occulta spolia, & parte. . .*
Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ, co

PROSODIA.

munis redditur: vt, *Patris, volucris*. Longa vero non
mutatur: vt, *Aratrum, simulachrum*.

2. VOCALIS ANTE ALTERAM.

Vocalis ante alteram in eâdem dictione vbique bre- Vocalis ante
ui est: vt Dēus, mēus, tūus, pius. alteram.

Excipias genitiuos in ius, secundam pronominis for- **Exceptio. 1.**
 am habentes: vt Vnius, illius, &c. Vbi communis re-
 eritur, licet in alterius semper sit brevis, in alius sem-
 er longa.

Excipiendi sunt etiam genitui & datui quintæ de- Exception. 2;
inationis, vbi e, inter geminum i, longa fit; vt Paciei:
loqui non: vt Rēi, Ipēi, fidēi.

Fi, etiam in fio, longa est, nisi sequantur e & r simul: Exceptio. 3.
Fierem, Fieri.

ven. *Sic fiunt octo mariti.* --- UU ---

cm. *Quod fieri non posse putes.* - u u - - - u u -

Obiectio, priorem syllabam ancipitem ha- Exceptio. ♦

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde Exceptio. g.
 nga fit: vt Dicite Pierides. Respice Lærtē. Et in
 Ielsiuis: vt Aenēia nutrix, Rhodopēus, Orphēus.

3. DIPHTHONGS.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est : vt Aū- Diphthongus
p, nēuter, musæ, nisi sequente vocali: vt Præire, præ-
us, præamplius.

4. DERIVATIO.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem son- Deriuatio.
tur: vt amator, amicus, amabilis, prima breui ab a.
Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta,
nam producent.

Cuius generis sunt.

Vox

PROSODIA.

suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obseruatio, facillè suppeditabunt.

Coniugationum analogia

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt, Dāmus, circundāmus, Dābis, circundābis, Dāre, circundāre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctiui, ubique pro breuib. habendas animaduertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri quæ admodum contendit Aldus: vt, Præterito Amauerimus, amaueritis: Futuro, Amauerimus, amaueritis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Coniubium, Ficedula, Malca, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producant: vt, Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, verspertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia

Diutinus,	Serotinus,
Craftinus,	Oleaginus,
Pristinus,	Faginus,
Perendinus,	Cedrinus,
Hornotinus,	Carbasinus,

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in inus, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in inos: vt, Chrysellinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera scilicet docebit usus, & Poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine villo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermisissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

PROSODIA.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vanquam vltimæ syllabæ ipsum literarum numerum, aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percutrere.

Primum A finita producantur: vt, Amā, con- A. produc-
tra, ergā. Excipias putā, itā, quā. Exceptio. 1.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos in A, à Græcis in As: vt, ô Aneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: vt ab hac Musā. Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentius longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt, ab, ad, caput. B, D, T. corripuntur.

In e desinentia, producantur, vt ac, sic, & hic adverbium. Sed tria in e, semper contrahuntur: Lac, nec, onec. Duo sunt communia: Fac, & Pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus. C. producit. Exceptio. 1.

E finita, breuia sunt: vt, Mare, penē, legē, scribē. E. corripit. Exceptio. 2.

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflectionis in e, vt, Diē, fidē, vnā cum aduerbiis inde enatis: vt, Hodiē, quotidiē, pridē, postridē, quare, quare de re, ea re, siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singularis imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: Docē, mouē, manē, cauē.

Producantur etiam monosyllaba in E: vt, Mē, tē, sē, Quē, nē, vē, coniunctiones incliticas. Exceptio. 3.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, longum habent: vt, Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Limitatio.

Quibus accedunt Fermē, ferē. Benē tamen & malē, tripiuntur omnino. Exceptio. 4.

Postremo, quæ à Græcis per n scribuntur, naturâ producantur, cuiuscunq; fuerint casus, generis aut numeri: vt, Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

Infinita, longa sunt: vt Domini, magistri, amari, do-

PROSODIA.

Exceptio. 1. ceri. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quæ sunt communia. Nisi verò & quasi, corripuntur. Cuius etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in Os breue exit: vt,

Huic { Palladi, } Vocat. δ { Amarylli.
Phyllidi, } Alexi.
Minoidi. } Daphni.

corrip. L finita, corripuntur: vt Animāl, Annibāl, mēl, pugil, Sāl, consil. Præternil contractum à nihil, & Sōl. Et Hebraea quædam in li: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

4. produc. N finita, producuntur: vt Paxān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Exceptio. 1. Excipe forsān, forsān, ān, tamēn, ætamēn, veruntamēn.

Exceptio. 2. Corripitur & In cum compositis: vt, Exīn, subīn, deīn, proīn.

Exceptio. 3. Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: vt, Mēn? Vidēn? Audīn? Nemōn.

Exceptio. 4. Nomina item in en, quorum genitivus in is, correptum habet: vt, Carmēn, crimēn, peccēn, tibiēn, īnis.

Exceptio. 5. Græca etiam in On, per o parvum, cuiuscunque fuerint casus: vt, Nominat. Iliōn, peliōn. Accusatio Casōn, pylōn.

Exceptio. 6. Quædam etiam in In, vt Alexīn. In yn, vt Ityn.

Exceptio. 7. In An quo quæ à Nominatiuis in A: vt Nominat. Iphigenia, Iegina. Accusat. Iphigeniān, Aeginān.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt Nominat. Aeneas, Marfyas. Accusat. Aeneān, Marfyān.

O. commun. O finita, communia sunt: vt, Amo, virgo, porro, do cendo, legendo, cundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Exceptio. 1. Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt, Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō daminō.

Exceptio. 2. Et aduerbia ab adiectiuis derivata: vt, Tantō, quanto liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Limitatio. Præter sedulō, nutuō, crebrō, serō, quæ sunt communia. Exceptio. 3. Cæterum modō & quomodō, semper corripuntur.

PROSODIA.

Citò quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix Exceptio. 4. leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur, vt Do, sto, vt Exceptio. 5. & ergō, pro causa.

Item Græca per o cuiuscunque fuerint casus: vt hæc Exceptio. 6. Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripuntur: vt, Cæsār, torculār, pēr, vīr, vx- R. corrip. ōr, turtūr.

Cor, semel apud Ovidium productum legitur: vt Exceptio. 7. - u u - u u - - - u u - u u - -

Molle meum leuibus cor est violabile telis. Producentur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr. Exceptio. 8.

Pār quoq; cum compositis: vt, Compār, impār, dispār. Exceptio. 9. Græca quædam in er, quæ illis in nō definunt: vt, Aēr, Exceptio. 10. grātēr, charactēr, æthēr, sotēr.

Præter Patēr & matēr, quæ apud Latinos ultimam breuem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes: nempe, As, es, is, os, us. S.

Primò, as finita producuntur: vt, Amās, musās, ma- As. produ. estās, bonitās.

Præter Græca, quorum Genitivus singularis in dos exit: vt, Archās, Pallās. Genit. Archadōs, Palladōs. Exceptio. 11.

Et præter accusativos plurales nominum crescenti- Exceptio. 12. om: vt, Heros, Heroos; Phyllis, Phyllidos. Accusatio plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa sunt: vt, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es. produ. Excipiuntur nomina in es, tertiz inflectionis, quæ pe-

ultimam genitivi crescentis corripunt: vt, Milēs, sogēs, Exceptio. 13. luēs. Sed ariēs, abiēs, paries, Cerēs, & pēs, vnā cum Limitatio.

compositis: vt, Præpēs, b pēs, tripēs, quadrupēs, longa

ant. Es quoque à sum, vnā cum compositis corripitur: vt, Exceptio. 14. orēs, adēs, prodēs, obēs.

Quibus penēs adiungi potest, vnā cum neutris ac Exceptio. 15. N 3 nomi-

PROSODIA.

nominatiuis pluralibus Græcorum: vt Hippomanēs, ca-
coëthes, Cyclôpēs, Naiadēs.

Is finita, breuia sunt: vt, Parīs, panīs, tristīs, hilarīs.

Exceptio. 1. Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt,
Musīs, mensīs à mensā, dominīs, templīs.

Exceptio. 2. Item quæ pro quibus, cum producentibus penulti-
mam genitiui crescentis; vt, Samnīs, Salamīs. Geni-
tiuo Samnitīs, Salamīnis.

Exceptio. 3. Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue
Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut
casus: vt, Simoëis, Pyroëis, parteis, omneis.

Exceptio. 4. Et monosyllaba item omnia: vt Vis, lis, præter is, &
quis nominatiuos, & Bis apud Ouidium.

Exceptio. 5. Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum
in is, quorum secundæ personæ plurales desinunt in itis,
penultimā productā, vnā cum futuris subiunctiui inris:
vt Audīs, velīs, dederīs. pl. Auditis, velitis, dederitis.

Os. produc. Os finita producuntur: vt, Honōs, nepōs, dominōs,
seruōs.

Exceptio. Præter compōs, impōs, & ōs ossis. Et Græca per o
parvum: vt, Delōs, Chaōs, Palladōs, Phyllidōs.

Vs. corrip. Vs finita corripuntur: vt, Famulūs, regiūs, tempūs,
amamūs.

Exceptio. 1. Excipiuntur producentia penultimam genitiui cre-
scentis: vt, Salūs, tellūs, Genitiuo salūtis, tellūris.

Exceptio. 2. Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis
in us, præter nominativum & vocativum singulares: vt,
Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ō manus.

Exceptio. 3. His accedunt etiam monosyllaba: vt Crūs, thūs, mūs,
sūs, &c.

Exceptio. 4. Et Græca item per omnes diphthongum, cuiuscunque
fuerint casus: vt Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sap-
phūs, Cliūs.

Atque pijs cunctis venerandum nomen Iēstis.
Postremo, u finita producuntur omnia: vt Manū, ge-
nū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN

Regulis Generum contentorum tum

Heteroclitorum ac Verborum,

interpretatio aliqua.

Abdo, } To hide.
Abcondo, }
occulto, }

Abysus, immensa qua-
dam profunditas im-

penetrabilis. A depth that by sounding
cannot be found.

Acarian, gens ex quadam regione
Græciæ. The people of Acarnania
in Greece.

Acer, Arbor. A Maple tree.

Acer, eo ad vocandum, vel voco.
To go to call.

Acies, acumen rerum secantium, ex-
ercitus instructio, oculi lumen. An
edge. The array of an army. The sight
of the eye.

Acus, instrumentum sartoris, ac mu-
lieris ornamentum. A needle, or
an instrument wherewith women did
set their hair.

Adeps, omnis pinguedo, siue carnis,
siue alterius rei. Fatto.

Adeps, assequutus sum. To obtaine.
Adolescens, iuuenis adultus. A strip-
ling from enrolment to xxi.

Ahor, frumenti genus vel farris.
Wheat.

Ahuena, qui non est ciuis, sed exter-
nus. A stranger.

Aether, tota cæli syderumq; substan-
tia ac compago. The whole sub-
stance of the Spheres from the fire un-
to the extreme circuit of heauen.

Aquor, mare, pelagus. The sea, be-
cause nothing is more plaine then it:

Acquor doth generally signifie a
plaine in any parcell of the world. It
is taken for the aire also: as, Aspic

dis senos volitantes æquore cygnos.
Species metalli rubro colore. Cap.

per, and because that in olde time me-
ny was made of it. Acs, sometimes
doth signifie money.

Affinis, cognatus. A kinsman by ma-
riage.

Agnosco, est noscere id, quod nobis
olim aut visum fuit, aut alia quapi-
am ratione cognitum. To recognize,
to knowe a new, or to come to remem-
brance of.

Ago, facio. To do.

Agragas, vrbs Sicil. A town in the Isle
of Sicile, called now Gergenti.

Agricola, qui exercitat rem rusticam.
An husbandman.

Alcyon, aues maritima, hyeme pul-
los educans. A certaine sea-birds
that lyeth in the sands, and hatcheth
in winter.

Ales, qualibet avis, aut velox. A bird,
or swift.

Alnus, genus arboris. An Alder tree.

Alo, nutrio. To nourish.

Alter. The other of the two.

Alvus, qua sordes defluunt. aut lun-
tur. The paunch, and sometime the
belly without.

Amazones, Scythicæ femine, eo
quod manibus careant. Certaine
women of Scythia, so named for lack-
ing a dugg.

Ambigo, circumago, circundo. To
compassse, to doubt.

Amicio, velio. To cloath.

Amnis, fluuius. A river.

Anas, avis in aquis degens. A Ducke,
or a drake.

Ango, crucio, premo, vexo. To trouble
and vex.

Anguis, serpens in aquis degens. A
drie or a watric snake.

NOMINVM ET VERBORVM

Cælum vel **cælum**, extrema mundi determinatio cum sphaeris quas ambit ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *To tread upon, and by a translation unto the mind, to despise and set naught by.*

Calendæ, dies primus cuiusque mensis. *The first day of every month.*

Calco, serueo, callidus sum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id est, via trita. *A path way.*

Caluo, decipio, frustror. *To deceive, to beguile, and to trompe.*

Calx, pes iunus, & pro cuiusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *An heale, or last end of a race, or time.*

Cambio, commuto. *To exchange; of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in transversum instar retis imicem annexa. *A lattice, or the lists of a game place, or a spectacle.*

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum celeste. *A dogge or a dogge fish, and a starre or signe in the firmament, called Canis.*

Cano. *To sing, to indite poetically, to play upon instruments. Sometime it is to praise or to prophesie.*

Capesso, capio, siue ad capiendum co. *To take, or to goe to take, and sometime recipio me, to goe: as, Nunc pergam horæ imperium exequi, & me domum capeffam.*

Capio. *To take to delight, to dectue, to chuse, to abide and suffer: as, Capio dolores. To hold or containe. To insule & catch: as, Nauem cepimus. To inflame with love. And lightly of such signification as the ablatiue is*

that commeth with it.
Capistrum, capitis vinculum, adhibeū ne animalia aufugiant. *An halter.*
Capital, quod olim sacerdotes gellabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare upon their heads.*

Capra, animal à carpendis virgultis dictum. *A goat.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Carco, est rem desideratam non habere. *To lacke, or to be without, and specially such a thing as once we had.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonly flesh.*

Carpō, decerpo. *To crop, to bite off, to nortle, or to gather. It is also to lease, or to choosout, and sometime to tant or rebuke. Carpere viam, is to begin to iourney. Carpere vitales auras, Carpere lanam, to teise wool. Carpere linum, To hatchell flaxe. Carpere cibum, To eat.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the pavilions, or the arme.*

Cassis, reticulum, & pro galea femini: est cassis, dis, & hæc cassida. *A net, or an helme in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certain Roman name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eueniat. *To be ware, or to be wary and heedfull. Cauere is also to put in assurance, and to saue harmlesse by caution or surties.*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur siue stipes. *A stalk.*

Cedo. *To giue place, to depart or go away.*

Cedrus, arbor ingens & procera. *A Cedar tree.*
Cello. *See Cello.*
Censeo, existimo, puto, arbitror. *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to will ones minde. Some take it for to be anxy. Censeri, is also to be in books of subsidies, & to be tasked or valued centum. An hundred.*
Centullis, centum librarum. *An hundred pound.*
Cera, illud quod melle ex fauis expresso remanet. *Waxe.*
Cerno, video. *To see. By translation to perceiue and understand. Sometime to decree and appoint. To sift, to renge or bolt, to seuer and part, to fight, to goe unto: as, Cernere hereditatem. Cetus, piscis maximus, A whale.*
Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Collike. It is also cholor the hot and dry humour.*
Cicer, genus leguminis. *A certaine Indian pease.*
Cito, turbo, commoueo. *To trouble, to shake and stirre, and sometime for Cio, it is to call.*
Cinis, vel ciner, puluis. *Ashes. Cinis est auis, quam alio nomine alaudam dicimus. A Larke.*
Claudo, obstruo, obsero. *To shut, or close, to make fast, to stoppe or to stay, not to suffer to passe further: as, Ecce maris magna claudit nos obice pontus.*
Arduus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A banke arising, and it is used for a little hill.*
Cunus, natium tumor. *The buttocke.*
Cuo, splendo. *To shine, to glister: sometime to fight.*
Cypus & Clypeum, scuta maiora & propriè peditum. *A buckler.*
Celum. *A graving tools, the skie, that is, as much of the world as is above*

the element of fire, which is called æther, or Quintum elementum. Cælum also sometime is taken for the aire, as, In hoc cælo qui dicitur aer.

Cæno, cænam sumo. *To suppe, or to take supper.*

Cæpio, pro incipio, antiquum est. *To begin.*

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we knewe not before, sometime diligently and attentuely to consider, or to understand, to search by an inquiry, and to sit in iudgment.*

Collis, monticulus. *An hillock.*

Colo, adoro, veneror. *To honour, or worshipping, with prayer, sometime to make much of, to exercise, to inhabit, to loue: & vitam colere, is to lead a life, sometime to plowe or till the ground, sometime to decke and dirim.*

Colas, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A companion by the way, either man or woman.*

Comminiscor, fingo, excogito. *To imagine, to feine, to inuent and deuise, to assay, to bring a man to the beleefe of that that is not.*

Como, comam compono. *To keame, to dresse the bush with a combe, or to decke and adorne.*

Compago, compactio, & confundio. *A ioynt.*

Compedes, vineuli genus. *A payre of fetters or giues.*

Congrus, conger, genus piscis. *A Congre.*

Coniux, maritus vel vxor. *A husband or wife.*

Coquo, cibum vsui aptum reddo. *To dresse meate, to play the Cooke, to prepare and goe about: as, Bellum coquere. To vex and trouble, as*

Coquit me cura. To concolt, to bring

NOMINVM ET VERBORVM

INTERPRETATIO.

bring our nutriment vnto a naturall
soment or iuyce.

Consulo. To aske counsell with an ac-
cusation: to giue counsell, or provide
for, with a datine: to take in good
worth, with a genitive. Sometime it
is to sit in counsell, and to deliberate,
but used plurally, as, consulunt Se-
natores.

Cor, praeapum inter viscera, & vitæ
sedes, & arteriarum, ac caloris na-
tini, quo animal regitur, quasi fons
quidam & domicilium. The heart,
and sometime it is used for the mind.

Cornus, vel Cornum, aut Cornu, mu-
nimentum capitis quorundam a-
nimalium. A horn. By translation
the turning of rivers be called Cor-
nia. It signifieth also the way of an
army, and the end of any thing.

Cornus, arbor ramos habens duritia
& rigiditate coribus similes, frus-
tum circa solstitium ferens, primo
candidum, postea sanguineum. A
certaine tree unknowne among vs.

Costus, radix magni odoris. A shrub
growing in Arabia, Iuy, and Syria,
hauing a roote of very rare sa-
uour, the which antiquitie burned to
their gods, as they did frankincense.

Coxendix, coxarum vertex, quo fe-
mora vertuntur. The hippe.

Crater vel cratera, vas amplum, cui
vinum aut oleum imponimus. A
Gablet or stande of p. etc.

Crepe, sono. To cracke. Sometime to
complain, lamen, and accuse. Quis
post vina grauem pauperiem
crepat.

Crepundia, prima munuscula que
pueris dantur. All manner of things
that are giuen children in their in-
fancie: as Coralls, swathing bands, dag-
gers, timbrels, and such like.

Creta, insula est. The Isle called Candy.
Cres, Cretensis. A man of Candie.

Crinis, capillus. Haire.

Crystallus, glacies ex gelu vehemen-
ter concreta. Crystall.

Crus, pars a genibus vsque ad infe-
riorem pedem. A Legge.

Conditor, qui aliquid facit. A maker
or builder.

Corbis, vas ex viminibus factum. A
basket.

Cubo, iacco. To lie, and sometime to
be sickened.

Cucumis. A cucumber, the which is also
called in Latine Cucumer.

Cumbo. The same that Cubo is.

Culex, ve miculus alatus. A gnate.

Cunabula, cunæ. A cradle.

Cunæ, cunabula, idem.

Cupio, opto, desidero. To covet, to de-
sire, to lust for: and sometime with a
datine to iunior.

Cupressus, arboris nomen. A Cypress
tree.

Cures, oppidi nomen. A townes name.

Circulio, animal paruum, frumen-
tum corrodens. A Weasel.

Curro, celeriter eo, gradum præci-
pito, inuenta celeritate viam qua-
voro. Torus, and sometime a stone
that is, to runne as rivers doe.

Cuspis, acutior pars hastæ. The point
of a speare, pike, partizan, or any other
like.

Custos, qui vel quæ rem aliquâ tue-
tur & curat. A keeper, man or woman.

Cyprus, insula diues. Cyprus the Isle.

D

Dama, animal timidum. A Buck
or a Doe.

Damno, damno afficio, vel conden-
no. To damage, or to condemn.

Dedo, in perpetuum do, vel toru-
subdo, sine in manus & arbitriu-
do. To yeold.

Defrutum, a deferendo, vinum dec-
tum ad medium partem. It is
fold

folden to the halfe.

Dego, ago. To line.

Dileo, expungo, propriè lineas aut
regulas. To put out, and to cancell.

Delicium, oblectamentum, quod no-
bis voluptati est. The thing wherein
we take pleasure.

Delphin, vel delphinus, vel delphis,
piscis maris, & signum celeste. A
Dolphin.

Demo, aufero. To pull an ay, and to ex-
empt.

Den, notum est, per similitudinem,
capitur pro omni, quo aliquid teri
potest. A tooth.

Depango, desigo. To fasten down, and
to plant.

Desidia, ignorantia vitium. Slothfulness.

Dico, loquor, nominio. To speake, or to
call.

Dies, tempus viginti quatuor hora-
rum. A day.

Dilator, iusticias eo, nego. To denie.

Digredior, discedo. To get from.

Diligo, amo. To loue.

Dilao, aqua vel quouis humore ali-
quid purgo. To purge with washing.

Diphthongus, vnus duarum vocalium
sonus. A double sound. A diphthong.

Dipteron, nomen flexum duobus in-
calibus quibuscunque. A Nostril
declinatus in duas partes in what focus.

Dindimus, iugum, montis Ph ygiæ,
Idæ mar'i deum dicarum. The top
of Ida, the hill by Troy.

Dix, imprecationes, execrationes,
& inferorum furie. Curses, ban-
nings, and the furies of hell.

Dileo, capio doctrinam. To learne.

Dispeleo, separo, dirimo. To seuer.

Displeceo. To displease.

Donis, imperii, domini. Of my right
and title. We need not scrupulously to
refuse Dicio the Nominative.

Duido, partior. To diuide.

Dux, opes, ampla fortuna. Riches.

Do, dono. To giue.

Docco, alicuius rei cognitionem al-
teri trado. To teach, and sometime
to shew, and to declare, to warn, and
to assestaine.

Dodrans, vncia nouem. Nine annes.

Doleo, mistis sum. To be sorrowfull.

Domus, manuctum facio. To make.

Domus, a-dilectum ad habitandum
factum. A house.

Duco, notum est. To lead, to marry, to
account.

Dulcedo, suauitas. Sweetnesse.

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. A
guide man or woman.

E

Equis. Whether any.

Edo, comedo. To eat.

Edo, i. mitto, & quasi extrudo. To
set out, and to exultate: and some-
time to exhibit, and shew as Edere
spectacula Edere animam, is to die.
The signification of it in all other
phrases, may be reduced to the first sig-
nification.

Edoceo, diligenter docco. Thoroughly
or persily to teach.

Effata, sunt vltimæ precesiones au-
gurum, post finem auspiorum ex-
tra urbem dictæ. The prayers that
Soothsayers said, after notice taken of
birds flying, before they entered the
Citie.

Egeo, careo. To neede.

Elephas, elephæus, animal fama
notum. An Elephant.

Elis, ciuitas Arcadiæ. A citie in Ar-
cadia, or a countrey in Tolu-pou-sus.

Eminco, præ aliis appareo, vel ex-
cello. To appeare before others, and
to passe them.

Emo, comparo, inercor. To buy.

Ensis, gladius. A sword.

Epasco. To eat up, to consume with
feeding, and to leaue nothing.

Epulum,

NOMINVM ET VERBORVM

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. *A banquet or feast.*
 Eques, homo equo insidens. *A horseman, or he or she that rideth.*
 Eremus, locus desertus. *A desert, or wilderness.*
 Eripio, extra rapio. *To pull out.*
 Esurio, famem patior. *To hunger.*
 Euentus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Hap, or that that commeth to passe.*
 Excludo, extra claudio. *To shut out.*
 Excubie, vigilia diurna & nocturna. *Watchings and warding.*
 Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carve, to grave, to cut out, to scratch out: as, Oculum exculpero. To wrest, or to ring out: as Verum exculpero.*
 Excurro, extra curro, vel præcurro. *To run out, or to outrun before, to amount to a great deal, to make an out ride, or an excursion.*
 Exequia, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*
 Excuso, extra culpā reddo. *To excuse.*
 Executio, eicio, emitto. *To smite out.*
 Exlex, sine lege viuens. *A lawlesse man or woman.*
 Expergiscor, euigilo. *To awake.*
 Experior, tento, vel tentor. *To prove or be proved.*
 Explico, extendo, & declaro. *To stretch out, and to declare.*
 Extia, propriè cor, recur, & pulmo dicuntur. *The entrails.*
 Extorris, exul. *A banished mā or womā.*
 Exul, qui vel quæ exulat. *A banished mā or woman.*
 Exuo, exluo, denudo. *To put off, to uncloth.*
 Exuere, ab exuendo, *The things that we put off.*

F

Facies. *A face.*
 Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make, or to goe to make.*
 Fallo, decipio. *To deceive.*
 Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*
 Far. *Once a generall word for any kinde of graine or corne: as, Triticum far, hordeaceum, siligineum, &c. But now it signifieth one certaine kinde, called Ador, which is bread corne.*
 Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfy, to make fat.*
 Fas, pium, religiosum, & dignum factu. *Lawfull, right, godly, and worthy the doing.*
 Falcis, lignorum, aut alicuius rei congeries. *A faggot.*
 Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continerentur, & causæ festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of things, for the whole yeare.*
 Fasti dies, nẽe dies wherein the Iudges might giue sentence without offence of the gods, with these three solemn words of the law, Do, dico, addico. *Nefasti dies, were their contrary duties.*
 Fateor, annuo, concedo. *To grant and assent vnto.*
 Fatuo, desicio, aut defatigor. *Abundantly to gape.*
 Fatiscor, feilus sum. *To be weary, to faint, and to be weak.*
 Fauco, rectè alicui opto. *To saue.*
 Fel, purgamentum sanguinis. *The gall.*
 Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holy daies, or time of pastime used.*
 Ferio, percutio. *To strike.*
 Pero. *To beare, or to suffer, to lead, or to follow, to giue, to conuey, to aduance, to bring forth, to haue, to take away, to obtaine, to aske aduice: as, Pompeius tulit ad populum.*
 Ferueo, valde caleo. *To be hot.*
 Feruesco, caleasco. *To waxe hot.*
 Ficus, arbor vel morbus. *A fig tree, or a colic.*

INTERPRETATIO.

a certain bile rising in the fundament. *Frenum, vel frænum, instrumentum quo equum infessor coercet. A bridle.*
 Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*
 Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*
 Figo. *To fasten, to plant, to smite with arrow or such like.*
 Filum, illud subtile quod ex lino lanane trahendo ducitur. *A thread.*
 Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*
 Fimus, latamen & excrementa animalium, quibus agri stercoreantur. *Dung. It is also Fimum, in the neuter gender.*
 Fendo, dissecō, diffindo. *To cleave.*
 Fingo, formo. *To fashion.*
 Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaque re. *An end.*
 Fio, efficior. *To be made.*
 Flavescō, flavus sum. *To be yellow.*
 Flecto, inclino, voluo, duco, moneo. *To bow, to mooue, & to cause to follow.*
 Fleo, lachrymor. *To weep.*
 Flo, spiro. *To blowe.*
 Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*
 Fluō, decurro, propriè vt liquores. *To flowe.*
 Fodio, terram eruo. *To digge.*
 Follis, instrumentum quo attrahitur aque emittitur ventus. *A payre of bellowes.*
 Foss, scatebra. *A well.*
 Frons, instrumentum quo tenetur aliquid. *A payre of tongs.*
 Frons, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *A payre of scissers.*
 Fortuna, casus. *Happe.*
 Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudicial place, and when it is named Forum iudiciale: or the market place, and is called, Forum venale.*
 Frango, rumpo, destruo. *To break.*

Frenum, vel frænum, instrumentum quo equum infessor coercet. A bridle.
 Frigo, scalpo. *To rubbe.*
 Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*
 Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius, singulis. *Good, profitable and thrifty.*
 Frugis, eius quod ex terra fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or pulse. Some make the Nominative hereof, Fruges, and some Frux: the former is not to be misliked.*
 Fruor, delectationem, & fructum capio, & alor. *To take pleasure, or fruit and profit of, and to be fed.*
 Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melt, or to pour.*
 Fugio, vito, eundo, relinquo. *To flee from, to auoid.*
 Fulcio, sustineo, munio. *To underprop and to shore.*
 Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*
 Funis, restis. *A rope.*
 Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *A man or woman theefe.*
 Furfur, purgamentum farina. *Brasse or scruff.*
 Furo, insanio. *To be madde.*
 Fustis, baculus. *A club.*

G

GAbii, Volscorum vrbs. *A town in Italie, seventy miles from Rome.*
 Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenaeos montes, inter Hispaniam, Germaniamque, & duo Maria, Oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*
 Garamas, Lybiæ incola. *A certaine inhabitant of Affricke.*
 Gargarus, vnus ex collibus montis Ida. *A very high top of the hill Ida. There is also a towne of that name at the foot of the same hill.*
 Gaudco.

NOMINVM ET VERBORVM

Gaudeo, iator. *To delight.*
 Gelu, propriè glacies. *Frost, or Ice.*
 Genu, curuatura qua crus & temur
 connectuntur. *A knee.*
 Gero, porto. *To bear.*
 Gibbus, & gibber, solidus in dorso
 tumor. *A hump, or a bunch.*
 Gigas, vir altissima staturæ. *A Giant.*
 Gigno, genero. *To beget.*
 Gingiber, herba in Arabia nascens.
Ginger.
 Glisco, Cresco, augeor, inualeco. *To*
increase and grow, to waxe strong, to
waxe fat, or much to desire, and so to
conet.
 Glis, animal muri simile. *A dormouse.*
 Gluten, glutinum, aut colla. *Glu.*
 Gorgon, nomen mulieris. *A certain*
terrible woman.
 Gradior, eo, incedo, progredior. *To*
go.
 Græcia. *The countrey of Greece, a great*
prize of Europe which is now under the
Turke.
 Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*
 Grando, gutta aquæ in aere congela-
 ta. *Hail.*
 Grates, gratiæ relatæ pro accepto
 beneficio. *Thanks.*
 Grex, pecudum multitudo. *A flock.*
 Gryps, animal pennatum, omni ex
 parte leoni simile. *A Gryffon.*
 Grossus, ficus abortiua, quæ non ma-
 turescit. *A rai ripe fige.*
 Gruo, ut grues gruere dicuntur. *To*
crie like a Crane.
 Grus, avis nota. *A Crane.*
 Gummi, liquor glutinosus ex arbori-
 bus resudans. *Gumme.*
 Gurgulio, pars gutturis à naribus
 ad pulmonem, vel animal. *The me-*
land, or a Vesell.

H

Habeo, possideo, teneo. *To have.*
 Hæreo, arctè alicui rei infigor.

To cleave unto.
 Hæres, qui succedit in hæreditatem
 alterius. *An heire.*
 Hælec, piscis qui sola aqua nutritur.
A herling.
 Heros, vir illustris, & nobilis. *A no-*
ble man, a man of great excellencie in
worthy facts, and therein more like a
god then a man.
 Hesperus, serotina stella. *The evening*
starre.
 Heteroclitum, nomen secus quam
 declinationum canones poscunt
 flexum. *A word declared otherwise*
then the bare rules of the declension do
require.
 Haurio, extraho humorem, & educo
 ex profundo aliquo loco. *To draw.*
 Hilaris, vel hilarus, iucundus, latus.
Merry.
 Hippomanes, virus ab equa colle-
 ctum, vel caruncula in fronte pulli
 equini, hominè ad insaniam redi-
 gens. *Poison to procure loue withall*
or a little peece of flesh growing in the
co's forehead when it is first soaled.
 Hirundo, avis notissima. *A swallow.*
 Histrix, animal ex herinacionum ge-
 nere. *A porcupike.*
 Homo, notæ significationis. *A man*
or woman.
 Honor, vel honos, est reuerenti-
 quam alicui exhibemus in virtute
 testimonium. *Honour, or respect.*
 Hordeum, ab horrore, quoniam ho-
 deo quam frumento arista
 mordacior. *Barley.*
 Hospes, qui vel quæ ad hospitium re-
 cipit, aut recipitur, & capitur pro
 peregrino. *An host, or an hostess.*
 Hostis, inimicus vel peregrinus.
enemie.
 Huber, fertilis, abundans, & mam-
 pecoris & hominis. *Mentisfull,*
a dugg, or the vnder of any beast.

INTERPRETATIO.

Humus, terra humefacta. *The ground.*
 Hydrops, aqua intercus. *The drop sic.*
 Hycins, bruma. *Winter.*
 I
 Iaceo, decumbo. *To lie.*
 Iacio, emitto, ac vi impello. *To cast,*
to whurle, to lay: ac, Iacere funda-
mentum, or by translation it is to
make a beginning: Iacio, is sometime
to spread abroad by rumour, and some-
time to obiect against one with an ac-
cusatione, with this Preposition, in.
 Iaspis, lapis preciosus. *A green pre-*
cious stone, whereof there be diuerse
kinds and degrees of diuers colours.
 Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite,*
ac Icere colaphum. Icere fœdus, is
to strike up a bargain.
 Icon, imago. *An Image.*
 Ida, mons altissimus Troici soli. *An*
hill in the countrey of Troy.
 Idus, dies qui diuidunt mensem. *In*
March, May, June, and October, it is
the fiftenth day, in the rest the thir-
teenth.
 Iecur, hepar. *The liuer.*
 Ignis, vnium ex quatuor elementis.
Fire.
 Illex, qui sine lege viuit. *A lawlesse bo-*
dy, man or woman.
 Imber, agmen aquarum largius ex
 nubibus effusum. *A shower.*
 Imbrex, canalis, vel tegula curua &
 obtorta, per quam imber defluit.
A gutter tyle.
 Immineo, insto. *To hang ouer.*
 Impetis, violentiæ, inuasionis. *Of vi-*
olence and boysterousnes.
 Incesso, accuso, impero. *To accuse, to*
prouoke, to reuile, to inuade and enter
into.
 Incido, ferio, seco. *To cut, to graue in.*
 Incido, in aliquid, vel super aliquid
 cado. *To fall into by hap, to runn in-*
to: ac, Incidi in errorem. And seru-

time to happen or chance.
 Incipio, inchoo. *To begin, to take in*
hand, to enterprise.
 Inculco, eadem sæpius iterando in-
 gero. *Of ten to repeat.*
 Indo, impono. *To put in.*
 Indoles, facilis significatio futuræ
 probitatis. *Towardnesse or likely di-*
sposition.
 Indulgeo, obsequor. *To set much by,*
and to giue to.
 Inducia, pax in paucos dies. *A truce.*
 Inermus, vel inermis, qui armatus
 non est. *Unarmed.*
 Infans, homo per ætatem nondum
 sciens fari. *A babe.*
 Inferia, sacrificia quæ inferis solvun-
 tur. *Sacrifice done vnto spirits in hel.*
Hereof Inferias facere, is, Manes
sacrificiis placare, that is, To cele-
brate Obites and Obsequies.
 Inficias, negationem, se vel debere
 quod actor postit, vel commississe
 quod accusator obicit. *A denialle*
and it followeth e. vly the Verbo Eo.
 Inficio, intingo, vitio, ceu maculo.
To dye, or to infect.
 Ingruo, inuado, impetum facio. *To*
giue an onser, and to inuade.
 Iniussu, absque autoritate, & teme-
 re sine iussione. *Without bidding.*
 Irascor, ira stimulator. *To be angry.*
 Ismarus, mons Thraciæ, asper & rin-
 cultus ex vna parte, ex alia fertilis
 vinetis & oliuetis. *A certaine hill*
in Thracia so named.
 Insidia, dolosa expectatio ad homi-
 nem aggrediendam, fallacia. *A*
lying in wait for, or a deceit.
 Instar, significat vel similitudinem,
 vel æquiparationem & mensuram.
Like, or as bigge, or the image.
 Intellego, capio. *To understand.*
 Interpre, qui authores declarat, aut
 aliquid ex lingua in linguam trans-
 fert. *An interpreter, man or woman,*

NOMINVM ET VERBORVM

or a translator.

Invidia, inuicior ex aliena prosperitate. Envy, sorrow for another man's welfare, or else the evil will & spite of a man.

Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. A merry scoff.

Iter, itio, actus eundi. A journey.

Iubar, sol, vel ipsius splendor. The Sun beame.

Iubeo, impero. To command.

Iudex, qui vel quæ iudicat. A iudge, he or she.

Iugeris, agri eaneum quantum ab vno pari aut iugo. bonum vno die arari potest. Plinius. *It's callit an Acre.*

The authors doe vary in the measure of it. For the commoditie of the Nominatiue and other cases, we may use Iugerum.

Iungo, copulo, & quasi in vnum ago. To ieyne.

Iugum, vertex, siue cacumen montis. The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. By a metaphor it is a straitude, or a bondage. It is also a wearers beame, or a pyre of gallores, such as for ignominie the Romans went under. Tribus hastis iugum fit, humi fixis duabus, superque eas transuersa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. The goddess, Iupiters wife.

Iuro, iuramentum facio. To swear.

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quæ conquantur. The law and right, and the broth of any thing. fadden Iusta.

Iussu, imperio, iussione. By commandement.

Iusta, idem quod exequia.

Iustitium, iuris dicendi intermissio. No Terme.

Iuuenis, qui adolescentium excessit aetatem. One came to mans age.

Iuuentus, ætas iuuenilis. Mans state.

Iuvo, auxilium do. To helpe.

L

Labes, hiatus, macula, dedecus. A great chape, a spot, a dishonour, or reproach.

Labor, vel labor, opera, defatigatio. Laborer and toyle, paines taking, sometime it is misery, calamity, perill, danger, trauell.

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. Milke.

Lacesso, vexo, incito, prouoco. To trouble, to prouoke.

Lacio, in fraudem duco. To allure, or to entice.

Lactes, gracilliora intestina. The small guts.

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. To giue milke, or to decoime.

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. A lake, a weare, or a mire.

Lædo, verbo factioe aliquem offendit. To hurt.

Lælaps, nomen cuiusdam e canibus Aetronis. One of Aetrons dogges, called Lælaps for speedie furiousnes. For Lælaps si n fecth a whirlwind, a tempest, and a storme.

Lambo, lingua lingo. To lick.

Lampas, ignis aut solis splendor. A fire, or the brightness of the Sunne, or a lampe.

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. A master of defence.

Laquear, pars superior cubiculiparum conuexa. A vaulted roofe of a parlour.

Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitii exudat. The herbe out of the which commeth the iuyce that the Apothecaries doe call Asclepias, and Belzoc, or Belzoin, the common people called it Benjamin.

Lavo

INTERPRETATIO.

Lavo, aqua purgo. To wash.

Lateo, abscondi, non compareo. To lurke, or to be hidden.

Laurus, genus arboris. A bay tree.

Lebes, vas æneum. A caldron, or a pan.

Lecythus, ampulla olearia. A boxe for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.

Lego, notum est. To reade.

Leimures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. Hobgoblins, or night sprites.

Leo, animal ferox. A lyon.

Leo, imprimo, formo. To imprint, to forme. Abusivum.

Lethum, mors, interitus, Death.

Liberi, pignora. Children. One sonne, or one daughter may be called Liberi, and so may nephewes and their successors.

Libet, placet. It pleaseth.

Libs, ventus Aphricus. The South-west winde, by west.

Licet, fas est. It is lawfull.

Lichen, herba vel gracillimum morbigenus. Liuernort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also a kind of leprie, called a sauce-steam, called in Latine Impetigo.

Lien, splen. The milke. Dicitur & lienis in nominatiuo.

Ligur, incola Liguriæ. An Italian of the country of Liguria.

Limax, testudo & cochlea terrestres. The shelled snails, and the dew snails.

Limus, vestis genus ab vmbilico ad pedes, seu lutum aut cœnum mollius. A kind of garment, or els slime or mudde.

Lingo, lambio, id est, aliquid lingua molliter tango. To lick.

Lino, aliquid alicui rei superinduco. To drape.

Linoquo, cominitto, pecco. To leave, to trespassse.

Liter, navicula & cavata arborea.

sta. A cock-beat.

Linx, animal maculosum, acutissime videns. Our men call this beast an Ounce.

Liquefio, liquefco. To be molten.

Liquor, liqueo. Idem.

Liueo, liuidus sum, id est, sordidus. To be wan, or filthy.

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. The Scolian that waiteth on an army.

Locri, vrbs in Brutis. A towne in Italy.

Locus, proprie illud quod aliquid continet. A place.

Logos, sermo, ratio, verbum. Speech, reason, a word.

Loquor, verba qualiacunque profero. To speake.

Luceo, lucem emitto. To be light.

Ludo, ludum exerceo, ioco. To play, or to sport.

Lues, cum in vrbe, aut in agro febris, aliudue morbi genus homines, aut pecora, aut vtrosque corrumpit. A common distemper murther.

Lugeo. To be raile, to lament a thing, or els absolutely to mourne, and sometimes to be a mourner in apparell.

Luo, soluo, pœnas do. To redeme, to cleanse, to pay for.

Lustra, habitacula ferarum. Denies of wild beasts, or brothell houses, and partly tippling houses of baudry.

M

Menalus, mons quidam Arcadiæ. A hill of that name in Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. A stone that draweth yron unto it. Fria called also Heraclius lapis: or Sideritis.

Maiores, aui, abau, proau, atau, tritau, & quicunque ante hos in infinitum. Our ancestors.

Malo, magis velim. To will rather.

O 2

Mando,

NOMINVM ET VERBORVM

Mando, comedo, vel committo. To *eat, or to commit.*
 Maneo, fisco, & expecto. To *tarrie, or to tarry for.*
 Manes, dii inferi inter numina laua. *Spirits or devils.*
 Manubia, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoyle taken in warres.*
 Manus, membrum notum. *A hand.*
 Mapalia, agrestes c. l. r. *Sheep-coates, or small cottages.*
 Mare, pelagus. *The Sea.*
 Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke or skirt of any thing, or the bank of a river or sea.*
 Marmor, lapidis genus. *Marble.*
 Mars, deus belli. *The name of the god of warre.*
 Martyr, testis. *A witnes, man or woman.*
 Mas, vir. *A man.*
 Massicus, mons Campaniæ, optimi vini ferax. *An hill in that part of Italy that is called Campania, fruitful of pleasant wines.*
 Mater, nota est significatio. *A mother.*
 Medeor, do medelam. *To cure.*
 Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*
 Meio, mingo. *To piss.*
 Mel, liquamen dulce. *Hony.*
 Meleager, vel Meleagrus, Oenci Aetoliæ regis filius. *A mans name.*
 Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*
 Menses, mulierum profluvium. *Womens flowers.*
 Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A month.*
 Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere præmiu vel pœnam pari. *To deserve.*
 Meridies, dies medius. *Noone, or the noonestead.*
 Metior, pondero, mensuro, confidero. *To measure.*
 Mero, seco, amputo herban, vel se-

getem. *To mowe.*
 Metuo, timeo. *To feare.*
 Metuor, timeor. *To be feared.*
 Meus, *Mine.*
 Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certaine intermissions to shine, and likewise to be mowed, to put forth fingers to him with whom we play, Will put forth, which is called Micare digitis.*
 Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A warrior, a souldier.*
 Mingo, vrinam facio. *To piss, or to make water.*
 Mina, metus incussiones per verba, aut signa. *Threatnings.*
 Minores, poster, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*
 Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*
 Misereor, miserecordia afficio. *To take pity on.*
 Mitto, ad aliquem do. *To send.*
 Moenia, muri vrbis. *The walls of a town, and figuratiuely the town it selfe.*
 Mereo, tristor, dolore afficio. *To be weary, sad, in a dumpe, or a mourning.*
 Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam vno & eo obliquo. *A noun having no termination, & that in one oblique case.*
 Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*
 Mordeo, dentibus ludo. *To bite.*
 Morior, è vita discedo. *To die.*
 Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*
 Mulceo, lenio. *To assuage.*
 Mulgeo, lacè mammis exprimo. *To milke.*
 Mulier, quæ non est virgo. *A woman.*
 Mulsam, potus ex vino & melle. *certaine wine confect with honcy.*
 Multiplico, adaugeo. *To multiply, increase.*
 Munia, onera legi debita, & officia quæ publicè præstantur. *A duty*

INTERPRETATIO.

or office.
 Mus, exiguum animal. *A Mouse.*
 N
 Nanciscor, acquirō. *To get, and to obtaine.*
 Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*
 Natales, conditio sanguinis & familiar. *The degree of blood and gentry, as, generosi natales, natales obicuri. It is also taken for yeares. Sex mihi natales ierant. There were passed sixty yeeres. It is also used for the origine or first spring of things.*
 Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*
 Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent, that with poyson infecteth the water.*
 Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*
 Neco, quacunq; re te occido. *To kill.*
 Necto, ligo, coniungo. *To knit.*
 Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on, to contemne.*
 Nefrens, forculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*
 Nigreo, niger fio. *To become blacke.*
 Nemo, nullus homo. *No body, man, or woman.*
 Neo, filum torqueo. *To spinne.*
 Neuter. *Neither of both.*
 Nervus, motus sensusque instrumentum. *A sinew.*
 Nexo, ligo velnecto. *To bind.*
 Nycticorax, corvus nocturnus. *A night raven.*
 Video, splendo. *To shine.*
 Nihil, rei cuiusvis priuatio. *No thing.*
 Nil, vide nihil.
 Nitor, conor, ago sedulo. *To goe about, to endeavour.*
 Nuceo, est oculorū & aliorū membrorum nisu aliquid conari. *To gine taken with the eyes, to wink, to wink.*
 No, nato. *To strive.*
 Noceo, malum infero. *To hurt, or to harme.*
 Noctu, nocte. *By night.*
 Nolo, tenuo, non volo. *To will.*
 Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies, qui calendæ sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*
 Nosco, rem certam habeo. *To knowe.*
 Noster. *Ours.*
 Nostras. *Of our country, self, or faction.*
 Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south wind.*
 Nubes, vapor humidus subline egresus. *A cloud.*
 Nubo, viro trador. *To be married to a man: For it is in the womans part only.*
 Nugæ, c. in nihil agimus. *Trifles.*
 Nullus. *None.*
 Nundinum, dies & conventus status rerum mercatui. *A fayre.*
 Nuo. *A verbe not much in use, the compounds thereof be commonly received, and it signifieth to nodde.*
 Nuptiæ, legitima coniunctio maris & femina in vitæ societatem. *Marriage.*
 Nurus, filii vxor. *A daughter in law.*
 O
 Odo, oppono, siue appono. *To set against.*
 Obex, obiection aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre, or stoppe.*
 Obliscor, è memoria aliquid excidere sino. *To forget.*
 Obles, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hostage or pledge, man or woman.*
 Occido. *To fall or perish, and to be slaine.*
 Occiput, posterior pars capitis. *The hinder*

NOMINVM ET VERBORVM

hinder part of the head.
Occludo, claudio. To shut.
Occupo, abscondo, abdo. To hide.
Odor vel odos, quasi olor ab oleo. est autem infusus aer. *A savour.*
October, mensis octavus a Martio. The tenth month in our year, called October.
Oleaster, olea sylvestris. A certain shrub like the Olive tree the Greeks call it the mylde Olive, or the ground Olive for the stone's sake.
Oleo, odorare, spiro & emitto. To give a smell, and that indifferently, so that the difference be made with bene and male.
Olfacio, odorare. To smell, or to savour a thing: by translation it is to perceive, and finde, to foresee.
Omen, augurium quod fit ore. Hal-soning, and fore speaking.
Omnis. Everyone.
Onus, pondus alicui iniunctum. A burden.
Onyx, unguis, & gemina. The naye of a mans hand, a precious stone white like a naye, the haw in a mans eye.
Operio, rego. To cover.
Opis, adminiculi, praesidii. Of aide, and helpe.
Opifex, qui opus facit. A workeman.
Oppango, circumfigo, circumplanto. To fasten, or to ioyne unto, or to plant about.
Opus Opuntis, nomen ciuitatis in Locris. A townes name in the coun-try of Locris.
Orbis, circulus mundi, res rotunda. A Globe, or a bowle, and thereof the world is called Orbis, because it is e-uer, way round like a bowle.
Ordior, incipio. To beginne, or to com- mence.
Ordior, id est, texo. To weave.
Oriens, regio orientalis. The East.
Orior, nascor, surgo, incipio. To spring,

to rise, to begin.
Orontes, nomen viri, & fluvii. A mans name, or a certaine river in Sy-ria, now called Tarsuro.
Os oris, concavum illud intra quod sunt dentes, & lingua. A mouth.
Os ossis, solidamentum corporis du- rum. A bone.
Ostreum, conchae species. An Oyster.
Ovum. An Egge.

P

Pacificor, pactum facio, convenio. To make a bargaine, to fall to an accord, and sometimes to promise.
Palleo, parum albeo. To be pale.
Pampinus, vitis ramus. A vinebranch.
Pando, aperio, patefacio. To open.
Pango, pacifcor, cano, iungo, plango, figo. To bargaine, to sing, to ioyne, to naye, to fasten.
Panis, quo pascimur. Bread.
Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. A certaine beast.
Papauer, genus herbae soporiferum. Poppie.
Papyrus, charta qua utimur in litteris scribendis. A certaine sort of rush growing in the marshes of Egypt, some-what high, whereof they made a kind of paper, & called it Papyrus, now of our paper now is called likewise.
Paradisus, locus amenissimus. A place of pleasure.
Partio, diuido, & quasi partes facio. To part or divide.
Parco, abstinco ab ulsione. To spare.
Parco, obedio. To obey.
Pario, prolem produco. To bring forth.
Parens, pater aut mater, avus aut via. A father or mother, a grand-ther or grandmother.
Parnassus, mons in Phoeide, duos vertices habens. A hill in Phoe-ia country of Greece.
Parturio, cupio, aut conor parere,

INTERPRETATIO.

be toward labour.
Pasco, nutrio. To feed, to nourish.
Pascor, nutrior, alor. To be fed.
Passer, avis salacissima. A Sparrow.
Pateo, apertus sum. To be open.
Patio, sustineo, tolero. To suffer, or to abide.
Patro, aliquid mali committo. To commit some euill.
Patruales, patruorum filii. Brothers children.
Paveo, timeo. To feare.
Pecten, instrumentum textorum, & dentatum. Acombe, or a weaver's key.
Pectio, orno capillos. To combe the haire.
Pecus, cedis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terrae pascitur. All cattell.
Pedes, qui pedibus incedit. A foot-man.
Pedo, ventris crepitum facio. To furr.
Pelagus, mare. The sea.
Pellex, mulier impudica. An harlot.
Pello, eiicio, remoueo. To drive, or to put away.
Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. Household gods.
Pendeo, suspensus sum. To be hanged.
Pendo, suspendo, vel pondero, aestimo. To hang, to weigh, to prise.
Pennis, cauda. A tayle, &c.
Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescun- tur. All manner of victuall.
Perago, perficio. To finish, and to per-fect business.
Peralego, totum lego. Wholly and thoroughly to reside.
Percutio, seruo. To smite.
Perdix, avis nota. A Partridge.
Perdo, amitto. To lose.
Perduellis, hostis. An enemy in the warret.
Pergamus, ciuitas insignis Asiae in di- uione Troianorum. The cite of the

Troians, otherwise called Ilium or Ilium.
Pergo, in re procedo, abeo. To go forward.
Permissu, permissione, cum nemo ad- uersatur. By sufferance, with leave and licence.
Perpetior, multum enim labore ac dolore patior. Thoroughly to beare or suffer.
Perplacoo, valde placeo. To please very much, or thoroughly to please.
Persis, orientalis regio. The country of Persia.
Pes, ima pars corporis qua gradimur. A foote.
Peto, oro, obsecro, volo. To aske.
Phalera, ornamenta equorum. Horse trappings.
Pharus, turris altissima in portu, quae lucet nauigantibus. A watch tower.
Phaetelus, nauicula velox & oblonga. A brigandine.
Philotis, nomen mulieris. A woman's name.
Phoenix, avis in oriente, a Phoenice pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, a- quila magnitudine. Phoenix the bird.
Phryx, vir Phrygiae. A Trojan.
Pietas, pius cultus. Godliness.
Piger, dolet, seu molestum est. It irketh.
Pingo, formam alicuius rei ductis li- neis represento. To paint.
Pinso, tundo, panem conficio. To smite with the beake, to beat in a mor-ter, as once they did their graine, and thereof to bake.
Pinus, arbor est picci generis, nuce- ferens omnium maximas, quas La- tini pineas vocant. A pine tree.
Piper, herba. Pepper.
Piscis, animal quod continue sub a- quis degit. A fish.
Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.
Pytho, serpens e putredine natus. The

NOMINVM ET VERBORVM

Serpent.

Placeo, gratus sum. *To please.*

Plaga, retia rariora ad capiendas fer-
ras. *Hunting nets, or wide meshed*
nets to take beasts.

Plaudo, manibus percutio, ac gestu
laticiam indico. *To clap hands for joy*

Plebes, vel plebis, idem quod vulgus.
The common people.

Plecto, supplicio afficio, punio, serio.
To punish, to beat.

Pleo, plenum facio. *To fill.*

Plico, contraho, & rugas facio. *To*
fold, or to plait.

Pluo, aquam demitto. *To rain.*

Plus, vox incrementi. *More.*

Polleo, possum, valeo. *To be able, to be*
assured, and sometime it is taken for
to pass, or to be better, or more profit-
able.

Pons, asser, vel quoduis aliud per quod
super aquas transimus. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To sit, or to*
put.

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter re-
pentinos imbres de ambulationis
gratia adificata. *A Gallery, or an*
ambulatory.

Posco, peto. *To ask, and to require.*

Postis, latus portae siue ianuae. *A post.*

Poto, bibo. *To drink.*

Præcordia, quæ extra separant ab in-
feriore viscerum parte. *The middle-*
ribs.

Præcurro, antecurro, siue cito ante eo
To run before.

Prælego, antelego, vt solent præcep-
tores suis discipulis. *To be an inter-*
preter, or a Reader, and sometime to
cut, or to style by.

Præminco, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præst. *He or she*
that superintendeth.

Præses, qui vel quæ præsidet. *Idem.*

prandium cibum sumo. *To dine.*

Precis, precatationis, obsecrationis. *Of*
prayer, of petition.

Premo. *To presse, to be against, and to*
vexe, to push, and to be hard at hand
with, to drive, to hide, to expell, to
shut, to destroy, or kill, &c.

Preneste, nomen vrbis. *A town in I-*
talie.

Pres, sponsor qui se obligat, id est, fi-
de iussor in lite nummaria. *A surety*

Princeps, qui vel quæ principatum
obtinet. *The Prince, or Princess.*

Primitiæ, primi fructus ex agro per-
cepti, qui deo offeruntur. *First*
fruits of a mans grounds, or the first-
lings of any other thing.

Problema, propositio interrogatio-
nem annexam habens. *A demand.*

Prodo, manifesto. *To betray, to make*
manifest.

Proficiscor, eo aliò. *To go forth.*

Proluo, multum siue multo tempore
lauo. *To all to wash.*

Promineo, procul appareo. *To hang*
out in sight.

Promo, profero, eloquor. *To set*
forth, or to utter.

Promptu, paratè, sine mora. *Vt*
readiness or speed.

Psallo, cano instrumento musico. *To*
sing, or to play on an instrument.

Puber, vel Pubes, propriè lanug-
quæ maribus decimo quarto ante
fœminis duodecimo circa pube-
da oriri incipit. *Ripenes of age.*

Pudet, pudore afficio. *It shames.*

Puerasco, exacta infantia pueritia
inchoo. *To waxe a child.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi arte
nouit. *A champion man or woman.*

Puluis, & pulver. *Dust, notum est*

Punctus, & punctum, minima indi-
duaue lineæ pars. *A prick, a*
point, a little centre.

Pungo, stimulo, morsum ac acule-

INTERPRETATIO.

infigo. *To prick, or to sting.*

Pumex, lapis cauernosus. *A Pumex*
stone.

Pus, sanies, & quicunque humor in
putredinem versus. *Matter or Core.*

Q

Quæro, inuestigo, interrogo. *To*
seek for, to search.

Quatio, moueo, concutio. *To shake.*

Quercus. *An Oak.*

Queror, lamentor. *To complain and*
lament.

Qui. *The which.*

Quies, vacatio à labore, aut cessatio
à quouis opere. *Rest, it appertai-*
neth to the bodie. Tranquillitas, vnde
the minde.

Quilibet. *Every one, or whatsoever yee*
will.

Quinisco, caput inclino, moueo. *To*
hang the head.

Quisquilæ, purgantia, & quic-
quid ex arboribus succulorum, fo-
liorum, aut florum minutim deci-
dit. *Things of no weight. Things not*
worthy regard, or chippings.

Quot. *How many.*

R

Abula, homo futilis. *A brawler,*
or a smatterer in the Law.

Acido, cultro vel quouis re acuta de-
cerpo. *To shane.*

Ramex, ruptura, & distentio intesti-
norum. *Burkesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To*
snatch away.

Rastrum, instrumentum dentatum,
quo vtuntur in scenificio ad corra-
dendum fœnum. *A rake.*

Raucio, rarus sum. *To be hoarse.*

Recido, retrò siue iterum in eadem
cado. *To fall backward, or to fall*
into the same againe.

Recordor, rursus in mentem reuoco.

To call to minde againe,

Reddo, acceptum vel ablatum resti-
tuo. *To render, or to restore.*

Redoleo, odorem alicuius rei refero,
vel multum oleo. *To beare the sauer*
of a thing, or to sauer strongly, & by
a metaphor to resemble, and to tast of.

Refringo, iterum frango. *To break*
open.

Rego, gubernio. *To rule or gouerne.*

Relego, rursus lego. *To reade againe.*

Reminiscor, recordor, memini. *To re-*
member.

Ren, viscus quoddam. *The kidney.*

Renno, refuto, reicio. *To refuse.*

Reor, a bitror, puto. *To suppose.*

Repango, dissoluo, reiuungo. *To un-*
loose, to disjoin.

Reperio, inuenio. *To finde.*

Replico, dissoluo. *To unfold.*

Repetundarum, alienarum pecunia-
rum, de quibus præses prouinciar
a prouincialibus accusatur, si quas
vi aut dolo expilauit. *Of bribery,*
and pillage, or of extortion.

Repugno, iterum stimulo vicem red-
do. *To prick againe.*

Res, omnia siue corporalia, siue in-
corporalia comprehendit. *A thing.*

Rescio, rursus percipio. *To knowe*
againe.

Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*

Restis, funis vel lorum. *A rope, or a*
with.

Resulto, resilio, reuertor, in contra-
rium salio. *To rebound.*

Rete, instrumentum quo pisces capi-
untur. *A net.*

Rex, nota est significatio. *A King.*

Rideo, cachinno. *To laugh.*

Ringo, os torqueo vt canes. *To make*
an euill fauoured face like a snarling
dogge, and to vex.

Robur, species quercus durissima.
An oak.

Rodo, mordeo, comedo. *To gnawe.*

Roma,

NOMINVM ET VERBORVM

Roma, vrbs Italiae quondam à pastoribus condita, olim gentium domina cum floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore à caelo fluit. *A dew.*

Rostra, templum seu forum iudiciale ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place where matters be declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, grauitur sono ut alini. *To cry like an ass.*

Rumpo, frango. *To break.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt & villa. *The country.*

S

Sacer, quod venerabile. *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia faciend. *A Priest or a Nunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo vitmur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *To leape, or to leape as brute beasts do when the male couereth the female.*

Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to powder, or to season with salt.*

Salto. *To leape, or to dance.*

Salum, mare, à sapore salis. *The sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomen gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostie immolationem. *To make sure, and to establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*

Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum scientia. *Wisdome.*

Sapio, saporem habeo. *To have a taste.*

Sapphirus, pretiosus lapis. *A Sapphyre.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio.

To patch, and amend.

Sardonix. *A certaine precious stone.*
Satago, satis ago, laboro, sollicitus sum. *To doe ende uaur.*

Satrapas, princeps. *A Prince.*

Scabo, frico. *To scratch, or to rubbe.*

Scalpo, sculpo, & fodio ungibus ac manibus. *To claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To climb.*

Scindo, seco, findo. *To cut, or to diuide.*
Scio. *To knowe.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per ferram, terebram, aut limam. *Dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A Scribe, or Notarie.*

Scribo, literas formo. *To write.*

Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus caprat, non habita ratione verecundia, aut dignitatis. *A scoffer, a jester, a parasite.*

Secerno, abiungo, separo. *To diuide to separate.*

Seco, diuido. *To cut.*

Sedco, quiesco. *To sit.*

Segetes, frumentum in spicis. *Cornes yet standing.*

Seligo, seorsum colligo. *To gather apart.*

Semis, id est, semias, sex uncia, dimidium assis. *Half a pound, or the half of any whole summe.*

Senecta vel senectus, senium, ætas, ætas.

Senex, senio confectus. *An old man.*

Senio, quod lex puncta continet.

Senium, idem quod senecta.

Sensus & sensum, organum sentientis & quod mente concipitur. *Any the five wits called the senses, or the that the minde conceiveth, called meaning.*

Sentio, aliquo sensu percipio.

INTERPRETATIO.

intelligo ponitur. *To perceive by some sense, or to understand.*

Sentis, spina. *A thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To burye.*

Sepio, obstruo, circundo, munio. *To compass, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *A little serpent.*

Sequor, abeuntem subsequor. *To follow.*

Ser, populi à Asia. *One of a certaine people in Asia called Seres.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Sero, semino, planto. *To sow, or plant, or to graft, and sometime by translation to beget: by translation also we say,*

serere bella, serere certamina, id est, mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon, or serpent, or a snake.*

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes fero. *An hissing.*

Sido, descendo ad sedendum. *To sit, or to lie downe.*

Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. *An Osier, with this difference*

Montanum, it significat a simle that the Apothecaries doe use, in Latine called Seceli Massiliense.

Silex, lapis durissimus, unde ignis excutitur. *A flint-stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen tenerens, tanta acrimonia, ut lachrymas cieat comedenti. *Scenis.*

Sindon, velum subtilissimum. *Sendal.*

Singultio, grauitur tussio, & singultum emitto. *To sob.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vas sinuosi. *A bottle or dish for milke or wine to drinke of.*

Sca, monstrum maris. *A Meare-maid.*

Sca, herba cuius radix præcipue est

in usu. *A Persenap.*

Sisto, stare facio. *To bring before.*

Sitis, desiderium potionis. *A thirst.*

Synodus, conuentus. *A councill congregate.*

Soboles, successio. *An off-spring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

Sodalis, eiusdem sortis socius. *A fellowe.*

Sol, qui Phoebus dicitur. *The Sunne.*

Soleo, suctus sum. *To be wont.*

Solium, sella regia, in qua reges ius dicentes, sedebant. *A throne, or a chaire of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac enodo. *To lose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sound.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To suppe.*

Soror, notum est. *A Sister.*

Spargo, late proicio, ac passim iacio. *To sparkle, or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *A forme, spica, the kind of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, unde spectare licet. *A denne to await a prey.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Splen, lien, viscus, quoddam. *The milt.*

Sponden, sponte promitto. *To promise, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing with conditions taken.*

Spontis, natura & ingenii proprii. *Of nature and owne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to set up, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate, & set before.*

Statio, ponere, collocare, erigere.

Statio.

NOMINVM ET VERBORVM

Sterno, proicio in terram. To *throwe downe, or to spread.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. To *steepe till wee sleepe.*

Stipis, & stipis, pecuniae genus quod per capita colligere solent. A *money gathered by the poll for the use of the gods, or for the poore, and therefore it signifieth also a reward, or a profit.*

Stipis, origo, progenies, soboles. A *stocke, or be, a descent, and sometime it is the bodie of a tree, idem quod truncus.*

Sto, erectus sum, vel maneo. To *stand*

Strepo, sonum facio. To *make a noyse.*

Strido, strepitum edo. To *make a noyse, whistling, or a croaking.*

Strideo, facio stridorein, sonum violentum. To *make a great noyse, or to gnash with teeth. It is applyed also to wheeles, to doore-hooks, to serpents, to the Sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto. To *make strait, to pull, sometime to strike.*

Surno. To *build, to pile up, or sometime to endeavour, and to go about, or to set in array.*

Sutitia, imprudentia, stoliditas. Foolishnesse.

Suadeo, hortor ad id quod intendo. To *counsell.*

Suber, genus ligni quod nautis utile est vt supernatent retia. A *corke-tree.*

Sublego, furto aliquid sumipio. *Privily to steale away.*

Suboleo, leuiter oleo, siue odoratus sensu leuiter percipio. To *sauour, or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to bee smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. To *sustaine, or abide.*

Suesco, soleo. To *be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho succum. To *suck.*

Sulmo, oppidum in Brutiis. A *towne.*

Sumo, multam, & penè nimium mihi. To *take.*

Supellex, res domestica. *Household stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. To *entreate.*

Suppetia, auxilium, subsidium. *Aid, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. To *arise, sometime to spring, or to growe, to increase. It is also to arise by little and little, as things doe in building.*

Sus, animal sordidum. A *Boare, Sow, or Hogge.*

T

Taceo, silco, non loquor. To *keep silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh or wearieth.*

Tanarus, locus vmbrosus in radice

Malex, promontorii Laconiae iuxta Spartam ciuitatem, in quo quia hi

atus magnus est, & strepitus qualis

progreduentium sentitur, dixerunt

veteres per hunc esse descensum ad inferos. A *Promontorie in Laconia, wherein is an entrance to go downe to Hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniae habens arenas aureas. A *certaine river in Portugal.*

Talio, vindicta, hostimentum. *Uengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, minus simile. A *Moule, or want.*

Tango, percutio. To *touch.*

Tartarus, dimissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æque tantum. *As much.*

Tapes, vel Tapetum, vel tapete, id est panni depicti tegimen, mirè pictis variis coloribus. A *carpet or cloth of Arras.*

Tagetus, mons in Laconide, Bæotia

fac

INTERPRETATIO.

sacer, sub quo Sparta & Amiclae. *An hill in Lacedæmonia, where Sparta and Amiclae the cities do stand.*

Teges, vile stragulum, matta scirpia. *A mat.*

Thebæ, nomen quarundam urbium. *The name of a city in Egypt, and of another in Bæotia, you shall find also in Authors Thebæ and Theba.*

Therma, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi lauandique visibus seruata. *Hot baths.*

Temno, sperno. To *despise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A very faire field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appellatiuely it may be used for a place of delight, as Paradise & Elisium is. There is also*

Tempe in Bæotia, called Temnesia Tempe: another in Sicilie, named for differentia Helorix: the first is called Thessalia Tempe.

Tendo, expando. To *stretch, and to bend.*

Teneo, apprehendo. To *hold.*

Tepico, in medio inter tepidum & frigidum sum. To *be warme.*

Tepesco, tepidus fio. To *growe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. To *weare by diminishing.*

Tesqua, loca edita aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum regis. *A name of a certain king of Troy.*

Trado, in potestatem alterius transfero. To *deliuer unto another.*

Tros, nomen viri. *A Trojan.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A witness, man or woman.*

Texo, telam struo ac paro. To *weave.*

Tignus, tignum, trabs qua variè disposita domus extruitur. *A rafter.*

Tonitrus, & tonitru nubes ista, seu

potius disrupta sonus. *Thunder.*

Torqueo. To *writh, to wrest, to winde, or turne about, to gerner, to torment, to spinne, to vex and trouble, to whirle, &c.*

Tor. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *The breast and breastplate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tybris, fluvius Italiae.

Tibur, oppidum Italiae.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A tyger.*

Timeo, metuo. To *fear.*

Timeor, metuor. To *be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. To *stumble or stammer.*

Tollo, eleuo, subleuo. To *lift up, to bring up as children are by nursing, or else to fly, or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. To *clip or sheare.*

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. To *thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. To *be sluggish, and wedge.*

Torquis, circulus aureus, colloque ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*

Torreo, vro, asfo. To *roast.*

Torrens, fluvius per pluuiam collectus. *A lake without spring beginninge by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustum. *A fire-brand.*

Traho, traho, vel sursum traho. To *pull, and to draine up, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio, ac duco. To *drawe.*

Translego, legendo transcurro, ac perlego. To *reade over.*

Tramo, comoueor, agitor. To *tremble.*

Tres.

NOMINVM ET VERBORVM

Tres. Three.

Tribus, progenies. *A kinred.*

Trica, capilli pedibus pullorum Gal-
linaceorum inuoluti. *Let's or stop,*
or hinderances of that, that chickens
so used could but enill goe.

Tripton, nomen quod tribus qui-
buscunque casibus inflectitur. *A*
Noun declined with three cases.

Trudo, manibus pedibusue impello.
To thrust.

Tu. Thou.

Tuber, dictum a tumendo, & priore
longa, terra callus. *A swelling in*
anything, a mustrom, or that where-
of the pus is.

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beat, or to*
knocke.

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea
que meatum suum obstruunt ex-
cutere conantis. *The cough.*

V

Vado, eo. *To goe.*

Valco, possum, validus ac sanus
sum. *To be in health, or to be able.*

Valve, funefores geminas habentes
partes in se cocuentes. *A two leaved*
door.

Vannus. *A vane to winnowe corne*
with.

Vas vadis, vadium. *A surety in*
a matter of debt.

Vas vasis, instrumentum ad aliquod
capiendum idoneum. *A vessel.*

Vates, poeta, & qui futura praedicit.
A Prophet or Prophetesse.

Vber. The adiective signifieth plenti-
full, abundant, copious: the substan-
tive signifieth a pap or a dugg, or an
udder: and sometime it is found for
plentifulnes, as Vber agri, fer ferti-
litas agri.

Verberis, hoc non videtur defici villo

casu. Vide Verber.

Vectis, instrumentum quo clauditur
ostium. *A doore barre.*

Veho, naut, plastro, quadrupede
porto. *To carrie.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to*
plucke up.

Vendo, venundo, alieno. *To sell.*

Veneo, vendor. *To be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui a pectore ad pubem ter-
minatur. *A belly.*

Venus, dea amoris, & venustatis. The
goddesse of love and beaurie.

Ver, anni pars temperatior. The
spring time.

Verber, instrumentum longum ver-
berandi. Any thing that wee beat

withall, as rod, whip, wand, or other.
It signifieth also the stripe.

Veryco, tendo, declino. *To bend, or*
goe, or to encline some way.

Vermis, a vertendo, quia sese tor-
quendo rept. *A worme.*

Verna, ex ancilla domi natus servus.
A bond man borne of a bond woman
at home. It is used adiectively for that
that is domesticall, or not strange, &
vinum verna.

Verres, porcus non castratus. *An hog.*

Verro, purgo, traho. *To sweep.*

Verto, mutō, voluo. *To turne, or to*
change.

Verux, mas inter ones, cui adempti
sunt testiculi. *A Vweather.*

Vescor, vtor cibo, & pasco. *To eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. It
called also vesperugo, and it is taken

for the evening tide.

Veto, prohibeo. *To forbid.*

Vicem, vicissitudinem. An inter-
change when turnes be.

Video, oculis intueor. *To see.*

Vico, ligo seu inflecto. *To binde, or*
bowe, thereof Victores be called Co-
pers, qui vala vinaria religant.

INTERPRETATIO.

Vigil, qui vel qua vigilat. *A watch-*
er, or man of irroman.

Vincio, ligo. *To binde.*

Vinco, supero. *To overcome.*

Vindex, qui vel qua vindicat. An a-
vengeer man of irroman.

Vir, notum est. *A man.*

Virgilius Poeta. *A Poets name.*

Virgo, quae non est passa virum. *A*
Virgine.

Vitrum, materia translucida, quae ex
arena, & cinere fit. *Glasse.*

Virtus, ars recte beneque viuendi.
Virtue or great power.

Virus, venenum, & grauis odor. *Poy-*
son, or stench.

Virtus, robur, fortitudo, natura,
violencia. *Strength, power, nature,*
violence.

Viso, eo ad videndum. *To goe to see.*

Vicum, vel viscus, id est, glutinum
ad aucupium. *Birdlime.*

Vivo, vitam ago. *To live.*

Vleiscor, vindico. *To avenge.*

Vnguis, durities digitorum, tam in a-
nibus ceterisque bestiis, quam in

homine. *A nail, a hoofe, and a talon.*

Vocito, frequenter voco. *Often to call.*

Volo, as. *To flee, or to goe apactas.* Na-
uis volat: Pama volat. *Bar volo,*
vis, it is to will, or to be willing.

Voluo, verto. *To revole.*

Vomis, vel vomer, nomen habet quod
terram vomat. *The plowshare.*

Voino, per os eiicio. *To vomit, or to*
parbreake.

Virgeo, premo, compello. *To thrust.*

Vro, ardore aut frigore, nonnun-
quam alia vi la do. *And by transla-*
tion to hurt, or to grieve.

Vtor, vsum rei habeo. *To use.*

Vulgus, multitudo ignobilis. *The base*
and common people.

Vulpes, animal astutum. *A Fox, or a*
Fixen.

Vxor, viri coniux. *A wife.*

Finis interpretationis omnium Nominum
& Verborum Grammatices
REGIA.

CIO DC XXI.

